

سرانیکی قاعدہ
 دشار کلاچی
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

سیرت
 دشار کلاچی

سیرت
 شرح اور مضمون
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

لوگ تھے
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

سرانیکی

سویے
 خلق

سرانیکی کتابیں

چڈاں
 رسول کریم
 نینگرہن
 دشار کلاچی
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

بغز نامہ
 تصحیح و تعریب
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

درستی

چڈاں کی سیرت
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

سائبر
 نیما
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

فالیس
 دیار
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

سرانیکی ادب و محب

پھر
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

سداں جھوکان

تنقید
 دیار
 پوزیاں

سیرت
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

ایات حضرت سلطان باہو
 دشار صاحب
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

اچی دھرنی
 چھکا آسمان
 سیرت محمد عبید الرحمن بہاولپوری
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

جو
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

سکوه
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

دیوان حیرت
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

گلدستہ سرانیکی
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

سچل سر
 شاعر ہفت
 بیت دے پند
 سرانیکی لائبریری بہاولپور

**Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.**

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

سرکاری
خالصاً
ہوں کہ
کتباً
کتباً

اور
اپنی
پور
اد
اد
اد

مرتبہ :-

سیٹھا محمد عظیم الرحمن بہاولپوری

ناشر :-

سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور

بہ اشتراک :-

ادارہ تحقیق سرائیکی ادب و ثقافت

بہاولپور

تمام کتاب :- سرایتی کتابیں
ناشر :- سرایتی ادبی مجلس بہاولپور
بہاؤ شراک ادارہ تحقیق سرایتی ادب و ثقافت
بہاولپور

سال طباعت :- ۱۹۸۳ء
قیمت :- ۳۰ روپے
مطبع :-

فہرست مندرجات

۵	۱۔ کچھ بابتیں
۳۵	۲۔ قرآن و حدیث
۳۶	۳۔ اسلامیات مسائل مفت
۴۰	۴۔ مولود شریف و نعت شریف
۵۰	۵۔ نور نامے
۶۰	۶۔ سراج نامے
۶۲	۷۔ گھر و ولی لعل
۶۳	۸۔ مناجات
۶۵	۹۔ مثنوی و مناقب
۶۰	۱۰۔ مدحیات
۶۳	۱۱۔ سرسبکی لسانیات
۶۶	۱۲۔ نصاب ذہنی
۶۰	۱۳۔ آہ نامے
۶۵	۱۴۔ سرسبکی زبان و ادب سے متعلق کتب
۶۶	۱۵۔ ذہنیات
۶۶	۱۶۔ سوانح اور ملام
۱۰۶	۱۷۔ شب و روز

۱۰۷	۱۹ - دوادین
۱۰۹	۲۰ - کافیاں
۱۱۸	۲۱ - سی صرفی پارٹیاں ماہ
۱۲۲	۲۲ - غزلاں
۱۲۳	۲۳ - نظمیں
۱۲۹	۲۴ - ڈوہڑے
۱۳۳	۲۵ - ڈھولا
۱۳۴	۲۶ - ابیات
۱۳۵	۲۷ - نثویاں
۱۳۶	۲۸ - سیف اللوک
۱۳۸	۲۹ - سستی پنوں
۱۴۰	۳۰ - پیر رانجھ
۱۴۲	۳۱ - قصے، افسانے
۱۵۱	۳۲ - ٹانگہ، ناول
۱۵۷	۳۳ - تراجم
	ضمیمہ جات اردو
۱۵۹	۱ - سرایشی اور اردو باہمی تقابلی
۱۶۶	۲ - سرایشی اور عربی کے باہمی روابط
	ضمیمہ جات سرایشی
۱۷۸	۱ - فارسی سرایشی سکوت
۱۹۰	۲ - سرایشی زبان دیباں خوبیاں
۱۹۵	۳ - اشاریہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کچھ باتیں

دورِ حاضر کی تمام ترقیات مسلم اور کتاب کی مہمان منت ہیں ہزاروں سال پہلے انسان تحریر کے فن سے نابلد تھا اور تہذیب و افہامات و روایات کو صرف اپنے حافظے میں محفوظ رکھنے پر مجبور تھا جس کی وجہ سے وہ صدیوں کے مشہور نصاب و قبائل اور حالات و واقعات اپنے ذہن میں محفوظ رکھتا اور اپنی معلومات مدت تک آئندہ نسوں کو اسی طرح منتقل کرتا رہا ممکن ہے قصے کہانیوں کی ابتدا بھی یوں ہی ہوئی ہو۔

تحریر کے فن سے متعلق ہماری معلومات تشریحی ہیں تاہم اتنا معلوم ہے کہ اس کی ابتدا پہلے مختلف استعمال و تصویری حروف سے ہوئی گویا تحریر سے پہلے دستِ تحریر کی مسوری تھی جو مافی الضمیر اور نئے نئے حروف استعمال ہوتی تھی۔

آج بھی جب کوئی کسی اجنبی ملک میں جائے اور وہاں کی زبان سے کبھی قطعی طور پر ناواقف ہو تو وہ اس وقت سے کام چلاتا ہے۔ یا کچھ آوازوں کی مختلف صورتیں نکال کر کچھ شہیں بنا کر اظہارِ مدعا کرتا ہے۔ یہ حال تحریرِ ماقبل اس دور کی ایجاد ہے جب اس لہجہ انصاف پر باقاعدہ انسانی بستیاں آباد ہونا شروع ہوئیں اور معاشرہ کی ترقی و تہذیب نے ایک دوسرے تک اپنی بات پہنچانے کے لئے اس کی ضرورت محسوس کی۔

آج کا دور انسانی ترقی کا نقطہ شروع تصور کیا جاتا ہے کیونکہ انسان نے غاروں کو مستخرج کر لیا ہے زمین سے اندر مدفون قدرت کے فضائل تک ساری حاصل کرے اس سے استفادہ کر رہا ہے۔ حتیٰ کہ سمندروں کی اتمہ گہرائیوں سے بھی وہ استفادہ کر رہا ہے۔

برآمد کر رہا ہے جس کی اس کو ضرورت ہے اور اسے تصرف میں لا رہا ہے۔
 ظاہر ہے کہ یہ انسانی ترقی علم کی بدولت ہوئی ہے۔ اور علم کتاب اور قلم کا محتاج
 ہے۔ جب انسان کو قلم حاصل ہو گیا تو اس کے سامنے ترقی کے دروازے کھل گئے
 جو اب بھی صحیح ہے کہ انسان نے علوم و فنون کا علم کتاب اور قلم کے ذریعے حاصل
 کرنے کے بعد اپنی صدیوں اور تحقیقی کاوشوں کو آگے بڑھانے کی راہیں استوار
 کر لیں اور ممکن ہے کہ آج کے انگریزی تعلیم یافتہ نوجوان اس مغالطے کا شکار ہوں
 آج کی تمام ترقیاں اہل یورپ و امریکہ کی بدولت ہیں لیکن واقعہ یہ نہیں تاریخ اس
 کی تردید کرتی ہے۔

حضور رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم کی عرب میں بعثت کے وقت پورا یورپ
 اور امریکہ جہالت کے گھٹا ٹوپ اندھیروں کی لپیٹ میں تھا اور ہر سو ظلمت و
 تاریکی پھیلی ہوئی تھی۔

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کی پیدائش بھی ایک ایسی قوم میں ہوئی جو جہالت
 و گمراہی میں کسی سے پیچھے نہ تھی لیکن حضور صلعم نے خالق حقیقی کے پیغام سے
 ایک جاہل اور اجڑ قوم کی قسمت بدل ڈالی اور وہ اعلیٰ کردار، مثالی انصاف، علم
 و تدبیر اور علم و فضل سے بہرہ ور ہو گئی جس کے بعد صدیوں تک دنیا کی امامت
 اور رہبری کے فرائض اس نے انجام دیئے اور زمانہ حال کی جلد ترقیوں کے لئے
 بنیادی علوم سے انسان کو واقف کرانے کا سہرا اس کے سر بندھا۔ یورپ اور
 امریکہ کے دانشوروں کو بھی اس حقیقت کا اعتراف ہے۔

اب یہ سوال پیدا ہو گا کہ آفرودہ قوم اپنے عظیم اہل علم و دانش اور عظیم شان
 و اہمیت سے کیسے محروم ہوئی اور دنیا کو آزادی افکار کا سبق دینے والے فکری
 غلاموں کے ساتھ اپنی عظمتوں اور سلطنتوں سے بھی کیونکر محروم ہو گئے، گو اس موضوع
 پر بحث و تجزیہ کا یہ موقع نہیں، تاہم اتنا لکنا کافی ہے کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم

کی تعلیمات سے روگردانی اس کا سب سے بڑا سبب ہے جس کی وجہ سے آپس میں نا اتفاقی، مذہب کے اعلیٰ اصولوں سے انحراف اور غیر ضروری تاویلات کا رجحان پیدا ہوا۔ اور مسلمان اسلام کی حقیقی روح سے دور ہوتے چلے گئے جس کا نتیجہ غیرتناک صورت میں ہمارے سامنے موجود ہے لیکن پھر بھی غفلت ہے کہ

دلئے ناکامی متاعِ کارواں جاتا رہا کارواں کے دل سے احسب زبیاں جاتا رہا

کرتھ ارض پر سیفکڑوں زبانیں اور ہزاروں بویں موجود ہیں اور کئی وہ جو ماضی میں لوگوں کا وسیلہ اظہار تھیں مگر اب ان کو جاننے کے لئے ماہرین لسانیات سرچوڑ کر کوشش کر رہے ہیں۔ اور اب تک اس کا صحیح سراغ لگانے میں کامیاب نہیں ہو سکے ہیں لیکن ان کے برعکس پتھروں پر کندہ بجزیریں آج بھی دانشوروں کو اس کا مفہوم سمجھنے کی دعوت دیتی ہیں جو زبانیں اس وقت دنیا میں رائج ہیں انہیں بعض بہت قدیم ہیں اور بعض چند صدیوں کی پیداوار ہیں۔ کئی زبانوں کی یہ بھی خصوصیت ہے کہ ان سے اور کئی زبانوں نے جنم لیا اور کئی وہ جو ان زبانوں کے سرمایہ الفاظ سے امیر ہوئیں اور علیحدہ زبانیں کہلانے کی مستحق ٹھہریں۔ یا جو پہلے محض بولیاں تھیں تو پھر ان کی بدولت زبانیں کہلانے کے قابل ہو سکیں برصغیر میں زبانوں کا حال کچھ ایسا ہی رہا ہے۔

برصغیر کے مسلمان حکمرانوں کی زبانیں بھی اس ملک کے لئے اجنبی تھیں۔ مسلمانوں کی فتحیابی سے بہت پہلے اس ملک میں آریا اپنے ساتھ اپنی زبانیں لے کر آئے رہے تھے۔ اس ملک میں آباد ہونے کے بعد بھی ان کی عرصہ دراز تک حفاظت کرتے رہے لیکن اس کے باوجود وہ معدوم ہو کر رہ گئیں۔ منلیہ سلطنت کے بانی ظہیر الدین بابر نے جب سلطنت ہند پر قبضہ جمایا اور اس کے جانشین اس ملک میں ایک مضبوط اور دیرپا حکومت قائم کرنے میں کامیاب ہوئے تو جہاں انہوں نے ہندوستان کے علوم و فنون کو ترقی دی وہاں ہندوستانی زبانوں اور

ثقافتوں کو بھی آگے بڑھایا اور بالآخر ایک مشترکہ ہندوستانی زبان اردو نے جنم لیا جو بلا کم و کاست آخری دور تک ہندوستان میں ہر مذہب و ملت کے لئے قابل قبول رہی مگر انگریزوں کی آمد نے جہاں ہندوستانیوں میں اتحاد کی فضا کو بکھر کرنے کا منصوبہ بنایا اور پھوٹ ڈالنے میں اپنی کئی تجاویز کو بروئے کار لائے وہاں اختلاف مذاہب و عقائد کے لئے بھی ریشہ دو انیاں کیں، ہندوؤں کو اس بات پر درغلا یا کہ وہ اپنی صدیوں پہلی زبان و ثقافت کے اچھا کے لئے کوشش کریں اور اسلامی دور کی مشترکہ زبان اور اس سے وابستہ ثقافت سے علیحدگی کی راہیں اختیار کریں کیونکہ وہ ہندوؤں کی بجائے مسلمانوں کو ہی اپنے اقتدار کا حریف جانتے تھے، پھر ۱۸۵۷ء کی جنگ آزادی کے عروج پر جب غوری تو ان کو احساس ہوا کہ ملک کی اکثریتی ہندو قوم کے دل میں عادل اور تعصب سے پاک مسلمان فرمانرواؤں کا احترام موجود ہے تو انہوں نے ہندوؤں کے دلوں میں مسلمانوں کے لئے تعصب اور عناد پیدا کر دیا، ہندو مسلم فسادات کر کے ہندی اردو زبانوں کا مسئلہ پیدا کیا حتیٰ کہ اسلامی وحدت کو پارہ پارہ کرنے کے لئے مسلمانوں میں کئی مسالک و فرقے پیدا کرنے کی مذموم کوششیں کیں اور فرقہ بندی میں شدت پیدا کرانی اسی پر وگرام پر اپنی صلاحیتوں اور سرمایہ کو بے دریغ خرچ کیا جس کا نتیجہ یہ ہوا کہ مسلمانوں کو ہندو اکثریت سے خوف زدہ کیا اور ہندو قوم کو باور کرایا کہ مسلمان قوم ان کیلئے غیر ملکی ہے بلکہ اب مسلمانوں سے اپنی طویل غلامی کا بدلہ چکانا چاہیے، ساتھ ہی مسلمانوں کے درمیان مذہبی جھگڑے کر کے اور اسی پر کاربند رہ کر اپنی حکومت کو جس قدر طوالت دے سکتا تھا دیتا رہا۔

آخر مسلمان قوم نے جب محسوس کر لیا کہ ہندو اور مسلمان کے درمیان اسی خلیج پیدا ہو چکی ہے۔ جو کسی صورت پاٹی نہیں جاسکتی اور یہ کہ انگریز نے ہندو کو پورے ہندوستان پر حکومت کرنے کے جھٹ میں مبتلا کر دیا ہے تو اس نے اپنے لئے علیحدہ وطن کے لئے قیام پاکستان کی جدوجہد شروع کی جو بالآخر ۱۹۴۷ء میں کامیاب ہوئی اور مسلمانوں

کو قدیم وادی سندھ کا علاقہ ملا جہاں سب سے پہلے مجاہدین اسلام نے قدم رکھا تھا اور فتحِ یابی حاصل کی تھی گو یہ تاریخ نے ایک بار پھر برصغیر میں اپنے آپ کو دہرایا۔
۱۹۴۷ء میں جہاں مسلمانوں کو اپنے لئے جُدا وطن ملا وہاں انگریزوں نے پھر اپنی مسلمان دشمنی کی آخری ضرب یہ بھی لگائی کہ طے شدہ اصولوں کے خلاف جو علاقے پاکستان میں شامل ہونے لگے وہ یونڈری کمیٹی کی منظم پلاننگ کے تحت ہندوستان کے حوالے کئے۔

جہاں مسلمانوں کو علیحدہ وطن ملا وہاں مسلمانوں نے اردو کو جو درحقیقت ہندوستان کی زبان تھی اپنی میراث میں انجوشی قبول کیا۔ حالانکہ یہ پاکستان کے کسی صوبہ کے مقامی باشندے کی مادری زبان نہ تھی لیکن مسلمانوں نے پاکستان اور اردو زبان دونوں کو اپنے لئے عطیہ خداوندی تصور کیا اور اردو کو اپنے لئے اتحاد و یکجہت کی علامت سمجھا۔ بانی پاکستان نے اس فیصدیہ دول و جان سے تسلیم کیا کہ پاکستان کی قومی زبان اردو ہوگی۔ بانی پاکستان کو بارگاہِ خداوندی سے جلد بلاوا آ گیا اور وہ اس جہاں سے ملک عدم کو سدھار گئے۔ لیکن یہ ایک دناک حقیقت ہے کہ تہائی صدی سے بھی زیادہ ہو چکا ہے کہ قومی زبان کو ابھی تک حکومتی اداروں میں پذیرائی حاصل نہیں ہو سکی کہ اب کچھ اس بار میں پیشرفت ہوئی ہے۔ یہ بھی ابھی ابتدائی مراحل میں ہے۔

وادی سندھ میں متعلق لوگوں میں مزاج کی زبانیں ہیں۔ ہشتنہ زبانیں ہیں جو زبان سیکھ کر جوان ہو اس سے اسے محبت نظر آ رہی ہے لیکن کچھ بول اس والہانہ محبت سے کہ بڑھ جاتے ہیں کہ وہ اپنی زبان کو وادی سندھ کی اصل اور قدیم زبان تصور کرتے ہیں۔ انخوف کے لئے تیار نہیں کیا ہے اس زبان دو تین صدیوں کی عمر کی ہے۔ لیکن حقیقت پسندی کا دامن ہرگز نہیں چھوڑنا چاہیے اور واقعات حالات سے روزِ الٰہی کو چاہئے بلکہ تاریخ کے جھروکے سے پاک سرزمین کی اصل اور قدیم زبان کا سراغ لگانا چاہیے تاہم دوسری مدوج زبان کا کٹاؤ دلی سے احترام کرنا چاہئے کیونکہ وہ ہمارے ہم وطن پاکستانی بھائیوں کی مادری زبانیں ہیں۔

حسن اتفاق ہے کہ ہماری قومی زبان بھی ہندوستان کی قدیم زبانوں کے علاوہ ہماری دینی زبان عربی اور مسلمان حکمرانوں کی دفتری زبان فارسی کے علاوہ علاقائی زبانوں کے خیمے سے تیار ہوئی ہے۔ اور یہ حقیقت ہے کہ قومی زبان کی ابتدائی لغت اور ذخیرہ الفاظ میں پاکستان کی سرسبکی زبان کے الفاظ کثرت سے شامل ہیں۔ سرسبکی کے مقابلے میں پاکستان کی کسی دوسری علاقائی زبان کے الفاظ اس قدر افراط سے اردو کی بنیاد نہیں بنے، ڈاکٹر رحیم رضا صاحب شعبہ اردو جامعہ ردما، اٹلی نے بجا طور پر یہ لکھا ہے کہ

”قوم کی اجتماعی سانیاتی زندگی کی بقا کے لئے جس آب و دانہ کی ضرورت ہوتی ہے وہ صرف علاقائی زبانوں کی ملکیت ہے۔“

دادی سندھ میں سیری آباد تھے کہ ہزاروں سال پہلے ڈراوری قوم مغرب سے داخل ہوئی اور ہریہ دسویں جو ڈیرہ میں تہذیب و تمدن کو جنم دیا، اس کے تقریباً ایک ہزار سال بعد آریاؤں کی آمد شروع ہوئی جو رفتہ رفتہ آباد ہونے کے ساتھ مقامی اقوام میں خلط ملط ہوتے گئے اور سنسکرت محض وید، شاستر اور پران کی مقدس زبان ہونے کی بنا پر صرف اعلیٰ طبقہ کی مخصوص زبان ہو کر رہ گئی۔ عوام انکس کو یہ زبان بولنے کی تو کجا صرف سن پانے پر بھی بڑی دردناک سزائیں دی گئیں۔ لیکن طبقہ عوام کی زبان سرسبکی کی ابتدائی صورت تھی۔ چونکہ اس زبان پر اب تک جو تحقیق ہو چکی ہے اس کے مطابق اس کا کسی دور سے بھی شروع ہونا طے نہیں پاسکا۔ اس لئے کہ جب جو داتہ تاریخ کی دسترس سے بھی پہلے کا ہو اس کا تعین صرف اندازہ سے ہی ہو سکتا ہے، حتمی طور پر ممکن نہیں۔ طبقہ خواص کو چونکہ استقلال نہیں رہتا لہذا انکی زبان اور تہذیب و ثقافت بھی مٹ جاتی ہے۔ چونکہ اس زبان پر تصدق برہمنوں کو حاصل تھا، گو تم بدھ اور مہادیو سوامی کی مذہبی تحریکوں نے برہمنوں کی عوام پر گرفت کو کمزور کیا تو انکی مخصوص زبان سنسکرت کو بھی دھچکا لگا مگر عوام اور انکی زبان کو کوئی گزند نہ پہنچی بلکہ مغربیت حال ہوئی اور اسے پھینے پھینے کا مدہ موقد میسر آیا۔ یہ عوامی زبان صدیوں سے نہیں بلکہ ایک نامعلوم دور سے چلی آئی ہے اور

اب بھی ملک کے چاروں صوبوں میں بولی یا سمجھی جاتی ہے ہماری قومی زبان اردو کا قصہ تو بہت بعد کا ہے، بدھ مت کی بتینی ضرورتوں نے سنسکرت اور پراکرتوں میں جو ل پیدا کیا پھر کچھ عرصہ بعد ترکی، عربی، ایرانی، افغانی مجاہدین اسلام پہنچے ان کے اختلاط سے ہندوستان کی زبانی کے ذخیرہ الفاظ میں اضافے ہوتے چلے گئے اور اسلوب بیان بھی متاثر ہوتا رہا اور بالآخر ابتدائی اردو نے جنم لیا۔

یہ بات پائے تحقیق کو پہنچ چکی ہے کہ اردو ادب کی نشوونما پہلے گجرات میں ہوئی درویشوں اور صوفیوں نے اس زبان میں اپنے روحانی لغتے سنائے اسی سرزمین کو دکن کے وطن ہونے کا شرف حاصل ہوا۔ اس نے اپنے ہزاروں سے دکن کو مسخوڑی، لیکن اردو میں سر اسکی الفاظوں کا استعمال واضح کر دیتا ہے کہ اردو کے نشوونما میں اس قدیم زبان کا بنیادی حصہ ہے۔

حیدر بخش حیدری قصہ حاتم طائی کی زبان کو ریختہ کہتا ہے جو اردو کا ایک قدیم نام ہے، اس میں واضح عنصر سر اسکی کا موجود ہونا ہی ہماری قومی زبان پر سب سے پہلے اثر انداز ہونے کی نشا ناہی کرتا ہے۔ قیام پاکستان کے ساتھ ہی اردو ہماری قومی وحدت کی علامت بن گئی، قائد اعظم عبد الرحیم نے نہایت دور اندیشی سے کار لیتے ہوئے دونوں فیصد فرما دیا کہ اردو پاکستان کی قومی زبان ہوگی۔ وہ بخوبی جانتے تھے کہ اگر زبانوں کے نزاع کا معاملہ ابھرا تو ملک کو ناقابل تلافی نقصان پہنچے گا، ان نے قومی حلقے بھی اس کا بھرپور احسا رکھتے ہیں لیکن علاقائی زبانوں کی اہمیت کو بخوبی جانتے تھے چنانچہ اس وقت نے زیر تعمیر کے کراچی میں ۲۴ نومبر ۱۹۴۷ء کو ایک کونشن کا انعقاد کیا گیا، جس میں صوبائی زبانوں کے لئے زیادہ سے زیادہ کونشن رکھنی چاہیے نہ صرف ذریعہ تعمیر کیلئے بلکہ اس سے تہذیب کی نشا تے کے جو ان زبانوں میں پائی جاتی ہے، میں صرف اس حد تک کہ ہا، و، ٹ، ڈ، کہ تہذیب و تہذیب کی وحدت کو قومی ذمہ داری سمجھنے، مغربی پاکستان کے تمام صوبوں نے ۱۹۴۷ء کے اردو سے قومی زبان ہونے کو دلہ جان سے تسلیم کر لیا تھا، مگر قیام پاکستان کے صرف دو ہفتے بعد ۱۹۴۷ء کو ڈھاکہ یونیورسٹی کے کچھ اساتذہ اور طلباء نے ایک جماعت اس غرض سے تشکیل دی کہ سنگال میں قومی زبان کی دوسری قومی زبان بنایا جائے۔ ان حالات کا ذکر سردار عبد الرحیم نے

مے ان الفاظ میں کیا ہے :-

قائد اعظم نے محسوس کر لیا کہ یہ تحریک ملک کی وحدت اور بنیادی تخیل پر ایک ضرب کاری ہے۔ بہت کم لوگوں کا اسکو علم ہوگا۔ کہ قائد اعظم بہت بڑا خطرہ مول لیکر بنگال پہنچے یہ وہ زمانہ تھا کہ پاکستان نیا نیا عالم وجود میں آیا تھا اور حکومت بے سروسامانی کی حالت میں قائم ہوئی تھی۔ دفتر ذرا میں اسٹیشنری تک میسر نہ تھی پاکستان کے پاس کوئی ایسا طیارہ موجود نہ تھا جو ایک ہی اڑان میں مغربی پاکستان سے مشرقی پاکستان پہنچ جائے۔ قائد اعظم نے ایک پرانی مشین میں پٹرول کا انتظام کیا اور ڈھاکہ کے سفر کا خطرہ مول لیا۔ رفقاً کی خواہشات اور درخواستوں کی پروا نہ کر کے انہوں نے اپنی زندگی کو سانی و ستہ و استحکام کی بڑی پر لگا دیا۔ ایک پرانے ڈکوٹا جہاز میں ڈھاکہ پہنچے اور ان سر بھرے طبیب کو جنہوں نے دشمنانِ پاکستان کی نیکوئی پر یہ سوال اٹھایا تھا سمجھایا کہ اگر تم پاکستان کو قائم اور برقرار رکھنا چاہتے ہو تو یاد رکھو کہ پاکستان کی زبان اردو اور صرف اردو ہو سکتی ہے کوئی اور زبان نہیں۔

یقیناً زبان کا مسئلہ بہت بڑی اہمیت کا حامل ہوتا ہے جس لئے کسی وستم کے سانی نعتے میں مبتلا ہونے سے گریزیں ہمارے استحکام کا باعث ہو سکتا ہے۔ مشرقی پاکستان کی علیحدگی میں جو عوامل بھی کار فرما تھے انہیں مغربی اور مشرقی حصوں میں زبان و تہذیب کا عدم اشتراک بھی شامل تھا۔ مگر الحمد للہ کہ موجودہ پاک و وطن میں ایسا کوئی مسئلہ نہیں قومی زبان سب کی محبت کا مرکز ہے اور علاقائی زبانوں اور علاقائی ادب کی ترقی سے قومی زبان کے سر بائیہ ادب میں معتد بہ اضافہ ہو رہا ہے۔ مسلمان علما، فضلا، حکما، سائنسدانوں اور فلسفیوں نے اپنے اپنے میدان میں جو تاریخ ساز خدمات سر انجام دی ہیں اور علوم و فنون کی جو نیور کھیں ہے، آج کی ترقی کی تمام عمارت انہی دانشوروں کی عظیم الشان تحقیق اور مقررہ اصولوں کی بنیاد پر ہوتا رہی ہے۔

اسلام سے پہلے جو مذاہب تھے ان کی کتب مقدسہ کو بھی خاص لوگ ہی درختوں
 جانوروں کی کھالوں اور پتھروں کی سلوں پر لکھ کر رکھتے بعض دفعہ ہڈیاں بھی اس کام میں
 لائی جاتیں اور بہت کم لوگوں کو ان کے مطالعہ کا موقع حاصل ہو سکتا لیکن اسلام آنے
 کے بعد قرآن مجید کو تحریر کے علاوہ حفاظ کے سینوں میں بھی محفوظ کیا گیا۔ پھر ان کو در
 دراز علاقوں میں اللہ تعالیٰ کی مقدس آیات سننے اور عوام تک براہِ راست پہنچانے
 کا طریقہ اختیار کیا گیا اور ادیان کی تاریخ میں یہ پہلا موقع تھا کہ کلام الہی سے ہر شخص
 آشنا ہوا اور مبالغہ و معانی سے بہرہ ور ہوا۔ اس سلسلہ کو خود آنحضرت رسول اکرم
 صلی اللہ علیہ وسلم نے جو رحمت للعالمین تھے، اپنے دور حیات ہی شروع فرمایا
 تھا جو تبلیغ دین کا صحیح اور موثر طریقہ تھا۔ خلفائے راشدین عاشقِ رسول تھے اور آپ نے
 ہر فعل و عمل کو اپنے لئے حجت تصور کرتے تھے چنانچہ انہوں نے بے حساب کتب و انجمن دیا
 خلیفہ سوم حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ نے باقاعدہ اپنی نحرانی میں قرآن پاک
 لکھوا کر منسلک ہائے اسلامیہ میں کثیر تعداد میں بھجوانے کی سعادت حاصل کی بعد میں
 اعراب لگانے کے تاکہ کسی قسم کے معانی و مطالب اور قرأت میں غلطی کا احتمال نہ
 رہے۔

اسلام چونکہ علوم و فنون کا چرچا اپنے پہلو میں لے ہوئے تھا اور بانی اسلام
 نے واضح فرمادیا تھا کہ علم حاصل کرنا ہر مرد اور عورت کیلئے ضروری ہے اور جہاں
 سے علم حاصل ہوا سے حاصل کر دہے۔ تمام علوم کے حصول کے لئے مسلمانوں نے نہایت
 لگجوش دکھائی اور چونکہ علم کتاب کے ذریعے حاصل ہو سکتا تھا اس لیے قدر
 کتاب ہی ذریعہ اور وسیلہ علم ہوتے۔ اور تھوڑے ہی عرصہ میں ہر شے کے علاوہ فنون
 پر کتب تصنیف و تالیف ہونے لگیں۔ اس کے بعد اس بات کی ضرورت کا احساس
 ہوا کہ ہر موضوع پر کتب کی فہرست تیار کی جائے تاکہ جو شخص جس علم و فن کی طرف
 میلان رکھتا ہو۔ وہ اپنی مطلب کی کتابیں تلاش کر سکے۔ گویا یوں ابتدائی طور پر

بہو کرانی کی ترتیب کا سلسلہ شروع ہوا۔

قرآن کریم کے مطالب و معانی۔ اوامر و نواہی نیز اسرار و رموزہ فصاحت و بلاغت ازباندانی، حروف تہجی اور رسم الخط کو جاننے سمجھنے کیلئے کئی علوم وضع کئے گئے۔ حدیث شریف کی روایات و حفاظت کے متعلق کثیر فتون کی بنیاد رکھی گئی، دشمنان اسلام کی وضع کردہ حدیثوں کو جدا کرنے کیلئے ایسے شاندار طریقے اختیار کئے گئے کہ عقل و منہ رہ کئی داعی اسلام کی حیات طیبہ کے ایک ایک واقعہ پر یہی معمولات حتیٰ کہ گھر طریقت کی کے شب و روز کے متعلق بخوبی رقم کیا گیا اور اس پر شوق اطاعت و تابعداری کی ایسی مثالیں چشم فلک نے دیکھیں کہ جس پر مسلم قوم کے عظیم الشان کردار و عمل کی مثال کوئی قوم پیش نہیں کر سکی اور ان کے علم پروری کے ذوق نے اتنی کتابیں تدوین کر ڈالیں کہ آخر کار انکی فہرست سازی کی ضرورت پیش آئی۔

ڈاکٹر احمد شبلی نے اپنی انگریزی کتاب مسلم ایکجکشن میں فن فہرست سازی اور فن کتابداری کے بارے میں تحریر کیا ہے کہ یہ فنون مسلمانوں کے ہاں قدیم زمانہ سے بطور تعلیم سکھائے جاتے تھے، تیسری صدی ہجری میں شیخ ابو محمد احمد بن طلیغور (م ۲۸۰) نے اخبار المومنین و المولفات لکھی اس سلسلہ کی چند قدیم کتب اور ان کے مصنفین درج ذیل ہیں جن کا علم ہو سکا ہے نہ معلوم ان کے علاوہ کتنی ہونگی۔

فہرست اسلام	فہرست اسلام (۳۹۹ھ)
مفتاح العلوم	خوارزمی (م ۳۷۷ھ)
حالات الارض فی حقائق الاسرار	امام فخر الدین رازی (م ۶۰۶ھ)
اسماء المصنفات	ابو الحسن علی بن نجیب البغدادی (م ۳۶۷ھ)
درۃ التاج لغزۃ دہان	علامہ قطب الدین شیرازی (م ۷۱۰ھ)
الثقایۃ و اتمام الدراپتہ	علامہ جلال الدین سیوطی۔
مفتاح السعاده و صباح السیادہ	عصام الدین ابو الخیر احمد بن مصطفیٰ ابن خلیل (م ۹۶۸ھ)

قدرت نے اسے تحسین کا ذوق بخشا تھا، اسی نے وہ الفہرست ایسی گرانقدر کتاب مرتب
 کر سکا۔ اس کتاب کو دنیا کا پہلا کٹیلاگ تصور کیا جاتا ہے، اس کتاب میں جن کتب کا تذکرہ
 ہے افسوس کہ ان میں اکثر کتب دستبردِ زمانہ کی نذر ہو چکی ہیں، الفہرست سے ہی ان کے
 ناموں سے واقفیت حاصل ہوتی ہے، غالب خیال یہ ہے کہ فتنہ تاتار کے باعث ان کتب
 کا وجود ختم ہو گیا، یا بعد میں صلیبی جنگوں اور آپس کی لڑائیوں ایسے خنزیرہ کی رباوی کامیاب
 ہوتی ہوئی اس کتاب سے بخوبی واضح ہوتا ہے کہ مرتبِ فارس کے مزدک و مانی فلسفہ
 مذہب ہندوچینی کے تصوراتِ عبادات، تمام راجہ ادیان کی تعلیمات و رجحانات
 کی تفصیلات کے ساتھ اصنافِ علم اور انواعِ فن سے بخوبی واقف تھا۔

مشہور مشرقِ فلوکل نے اس کتاب کو پھر سے مرتب کیا اس کے نسخے تلاش کئے
 اور پھر پہلی بار بیروت سے شائع ہوئی پھر مصر میں کئی بار چھپی اور ایران کے فضلا نے اس
 پر خوشی کے اظہار کئے۔ پاکستان میں ادارہ ثقافت اسلامیہ لاہور نے اردو میں ترجمہ کر کے
 ۱۹۶۹ء میں شائع کیا ہے۔

کسی کتاب کی صحیح شکل و صورت اس کی جلد بندی کی محتاج ہے۔ پہلے زمانہ میں منتشر اوراق
 کو چوڑے لکڑی، ہاتھی دانت یا چمڑے میں جلد کر دیا جاتا تھا، جوں جوں ترقی ہوئی گئی پھر گتے اور
 آج کل جُز بندی کر کے ریکسین سے جلد کی جاتی ہے۔

جلد بندی کے متعلق ایک قیاس یہ ہے کہ یہ فی چھ سو سال قبل مسیح شروع ہو چکا تھا
 قدیم کتب کے جلدوں کے نمونے دنیا کے بڑے عجیب گھروں میں محفوظ رکھے جاتے ہیں لیکن
 برٹش میوزیم انگلستان نے ان کو جمع کرنے میں خاص ترقی دیا ہے، اسلامی عہد میں اس
 فن کو خوب ترقی ہوئی کیونکہ کتب بڑی تعداد میں تصنیف و تالیف ہونے کے ساتھ ترجمہ
 ہو رہی تھیں، دنیا کے جس خطہ میں مسلمانوں کی حکمرانی تھی وہاں کتب خانوں کے قیام اور
 ان کے عملے میں جلد سازوں کو بھی تعینات دیکھتے ہیں دنیا کے جس خطے میں بھی مسلمان موجود
 تھے وہاں مدارس اور کتب خانوں کو خصوصی توجہ دی جاتی تھی، خلافت عباسیہ کا دور

وہ یادگار دور ہے جس میں مسلمان اکابر علما اور ماہرین علوم و فنون کو اپنی صلاحیتوں
نے اظہار کا بھرپور موقع ملے تھا۔ اور بے حد قدر دانی اور حوصلہ افزائی ہوتی
تھی اس دور کی عظیم الشان یادگاریں اب بھی یورپ میں بکھری ملتی ہیں بقول
علامہ اقبالؒ

وہ علم و فن کے موتی کتابیں اپنے آبا کی جو دیکھیں ان کو یورپ میں تو دل ہوتا ہے سنتی پارہ

یورپ میں عہد منلیہ صحیح معنوں میں علوم و فنون کی سرپرستی اور قدر دانی کا دور تھا
جس طرح آس دور کے عالیشان اور دیرپا نظام حکومت سے سر زمین ہند کو امن و
امان نصیب ہوا اس کے ساتھ دور منلیہ کی عظیم الشان عمارتیں آج بھی ان کی عظمت
اور فن شناسی تسلیم کرائی ہیں اسی طرح ہر دور کے کتب خانوں کی تاریخ بھی بہت
خاص اہمیت کی حامل ہے۔ کتابوں کی انیسویں جلد بندی اور ان پر مینا کاری بھی آہستہ
دنیا سے ان کی عمو شذت اور سرپرستی کا اعتراف کراتی ہے۔ افسوس کہ ہند میں اسلامی
عہد کے زوال کے ساتھ ان کے عظیم الشان کتب خانوں کی بربادی و تباہی بھی
عمل میں آئی۔

مشہور جرمن شرقی برودھمن (BROUEN, 1911) نے اپنی تالیف

میں (NOTIZEN DER ARABISCHEN LITERATUR) میں
محافظ سنن اسی اپنی وفات کے زمانہ ۱۹۱۱ء تک و ضخیم مجموعہ تیار کیا۔ مختلف
نے کتب سن و ارمولفین و کتب ہائے تکرارہ کیا ہے جو تین جلدوں میں ہے مگر ان
جدید اشاعت پذیر نہیں ہو سکیں۔

برودھمن کی بیرونی میں فارسی زبان وادب پر تفصیلی کتابیں

STUREY نے فارسی سرچرچہ (STUREY'S SURVEY OF THE ARABIC LITERATURE) میں
مرتب کردانی جو موضوع فارسی جلدوں میں چھپ چکی ہے۔ ان کی اشاعت و سند

سلسلہ سے تاہم نو زجاری ہے، اسٹوری کی تقلید میں اہل ایران سے اس میدان میں خوب جولائی کا اظہار کیا ہے جس کی تفصیل بہت طولانی ہے۔ عربی زبان کی فہرستوں پر بھی قابل قدر تحقیقی کام ہوا ہے اور فارسی کتب کی فہرستوں کی بھی کئی جلدیں شائع کرنے کے ساتھ اب مستقل طور پر پہلو گرافی آف ایران کے نام سے ایران میں چھپنے والی ہر موضوع کی کتاب معہ کوائف ضروریہ شائع ہوتی رہتی ہے۔

دمشق کے ایک فاضل یوسف ایان کرسی نے معجم العربیہ والمعربہ لکھی اس کی خصوصیت یہ ہے کہ اس میں تقریباً ہر کتاب کے مختلف نسخوں اور ایڈیشنوں کی وضاحت کی گئی ہے۔ اسی طرح علما کرام کی بیش قیمت تصانیف کی فہرستیں روس، جرمنی، فرانس اور دوسرے یورپی ممالک کے علاوہ امریکہ میں کثیر تعداد میں شائع ہو رہی ہیں اور یہ سلسلہ جاری ہے۔

علوم شرقیہ سے دلچسپی اور تحقیق کا کام جے ڈی بیرسن (PEARSON) نے انڈیکس اسلامیکس (INDEX ISLAMICUS) کی صورت میں پیش کیا۔ اسلام اور علوم اسلامیہ کے بارہ میں یورپین زبانوں میں شائع شدہ مقالات کو موضوع دار ترتیب دیکر فہرست مرتب کر ڈالی اس کی جلدیں یورپ میں شائع ہو چکی ہیں بیسٹرمین (BESTERMAN) نے بھی خوب کتبس کی اور (WORLD BIBLIOGRAPHY OF ORIENTAL BIBLIOGRAPHIES) محنت سے لکھ ڈالی۔

افغانستان میں بھی یہ کام جاری ہے، مخطوطات کی فہرستیں اگر کسی قدر کم شائع ہوئی ہیں لیکن فارسی اور پشتو پر مخلصی توجہ دی گئی ہے۔ پشتو کے مطبوعات کی فہرست "پلینو پانگہ" کے نام سے دو جلدوں میں شائع ہو چکی ہے۔

پاک دہندہ میں بھی اس کام کی طرف توجہ دی گئی، محقق شیخ عبدالحق محدث دہلوی نے (۱۰۵۲ھ) اپنی تالیف "قلب المدلیف بذكر فہرست التوالیف" کے مقدمہ

میں دہلی کے مصنفین کی تصانیف کی فہرست تیار کر کے اسلامی بن میں فہرست سازی کی ابتدا کی۔

سر سید احمد خاں مرحوم کو بھی یہ خیال پیدا ہوا کہ وہ اردو و فارسی اور عربی کی فہرست کی تیاری کا کام شروع کر اپنی لکچر جوائنٹ علیگراہ کے قیام اور بندوبست نے انہیں اس کام کے لئے فرصت نہ دی۔

مولانا محمود حسن ٹوٹکی (م ۱۳۶۳ھ) نے سب کچھ بندوں میں معجم المصنفین تیار کر کے شاندار کارنامہ انجام دیا یہ جلدیں بیس ہزار صفحات پر محیط ہیں اور پھر مشرق و مغرب کے چالیس ہزار فضلا کی فہرست تصانیف اور ان کے ذکر فی حال ہیں حکومت آصفیہ حیدرآباد دکن نے اپنے مصارف سے چار جلدیں طبع کرائی تھیں باقی کا کچھ تیار نہیں مولانا عبد الاول جوئیوڑی نے مفید مفتی میں فقہ حنفی کا تعارف کرایا ہے اور پھر احاطہ کی ایک سو بیس تالیفات اور ان کے مفسرین بھی بتائے ہیں اس کی دوسری کاوش دنیا تالیفات بھی ہے اہل حدیث عالم حکیم عبدالحی حسنی نے المشافہۃ الاسد میثقی بندہ میں برصغیر کے اہل تصانیف کا مختصر تذکرہ کیا ہے مصنفین کا مفصل تذکرہ بہتر الخواطر کی آٹھ جلدوں میں کیا۔

مولانا نذیر الدین بہاری نے بریلوی کتب کے امارہ احمد رضا خاں بریلوی کی سارے بین سو تصانیف و فہرست ۱۹۱۱ء تک مرتب کی تھی جو لاہور سے شائع ہوئی۔ ۱۹۱۲ء میں کراچی اسٹورٹ نے کتب خانہ پرنسپل سلطان ٹیپ کے کتب خانہ ساہانی کی فہرست مرتب کی تھی وہ زیو طباعت سے آرہے ہوئی تاچیز اس نے باہر میں روشنی کے باوجود معلومات حاصل نہ کر سکا۔ دارالطباعت حیدرآباد دکن نے تین جلدیں طباعت کتب خانہ اوارہ ادبیات اردو شائع کی تھیں۔

بیسٹرنان نے فہرست الفہارس جو ہندو پاکستان کے کتب خانوں سے متعلق ترتیب دی تھی اس میں سے چند کے نام درج ذیل ہیں، تاکہ اس موضوع سے چھیڑکتے والے

حضرات کے علم میں اضافہ ہو۔

- (۱) اورینٹل لائبریری ہانکی پور پبلیشرز کی مکمل فہرست مخطوطات مرتبہ مولوی عبدالمتقدر
مولوی عبدالمجید و مولوی عظیم الدین بزبان انگریزی۔
- (۲) ایشیاٹک سوسائٹی آف بنگال کے مخطوطات کی وضاحتی فہرستیں مرتبہ ریونیو
(۳) شاہان اودھ کے کتب خانہ کی فہرست مرتبہ سپرنٹنڈنٹ
(۴) ریاست رام پور کے کتب خانہ کی فہرست ابتداً حکیم محمد اجل خان سے مرتب کرانا
شروع کی تھی جس کو امتیاز علی عرش نے انگریزی میں مکمل کیا۔ ہرزبان کی
علیحدہ علیحدہ جلدیں تیار کی تھیں
- (۵) کتب خانہ مدرسہ محمدیہ بمبئی کی مفصل فہرست مخطوطات، مطبوعات جو بمبئی سے
شائع بھی ہوئی۔
- (۶) ٹھڈن اور ہیکل انسٹیٹیوٹ مدرسہ کی صرف مخطوطات پر چار جلدیں۔
- (۷) ٹاڈیروز الدین بمبئی کے ذخیرہ کتب کی فہرست۔
- (۸) بمبئی یونیورسٹی لائبریری کے مخطوطات کی فہرست مطبوعہ ۱۹۴۵ء۔
- متحدہ ہندوستان کے زمانہ میں یہ رواج پچھلے تھا کہ ہر معروف کتب خانہ
کی فہرست اولاً ہر سال شائع کر دی جاتی جس سے عیاں ہوتا تھا کہ اس سال
کے دوران لائبریری میں کتنی اور کونسی کتب کا اضافہ ہوا۔ لاہور کے مشہور
ٹاڈیروز الدین بمبئی کے عالم ہونے کے ساتھ ٹاڈیروز الدین کے معاملہ
بہت شہرت یافتہ تھے وہ خاص طور پر شہرستان کے ساحل میں وسیع مکتوبات
رکھتے ہیں، علما اکیڈمی لاہور کے سابق ڈائریکٹر ڈاکٹر محمد یوسف کو راجہ صاحب
نے بتایا تھا کہ انہوں نے علما اکیڈمی کی لائبریری میں اس بہ ضوع پر کتب جمع
کرنے میں ان کی بھرپور مدد حاصل کی تھی اس ذوق کا کوئی عالم ایسا پورے
لاہور میں نہیں ہے۔

قیام پاکستان سے پہلے بھی کسی قدر مگر بعد میں اس طرف مسلسل کام ہو رہا ہے لیکن یہ تسلیم کرنا پڑے گا کہ عظیم الشان کتب خانے ہندوستان میں رہ گئے جن سے استفادہ ممکن نہیں تو مشکل ضرور ہے اس طرف جو کچھ ہوا یا ہو رہا ہے وہ مختصراً درج کیا جاتا ہے۔ ممکن ہے کہ ناپید چیز کی معلومات میں نمایاں کمی رہی ہو تو دعوت دوں گا کہ جو حضرات عالی قدر اس سلسلہ میں معلومات رکھتے ہوں مطلع کریں تاکہ دوسری جلد میں اس کا اظہار کر دیا جائے۔

- ۱۔ اسلامیہ کالج پٹنہ کے مخطوطات کی فہرست مولوی عبدالرحیم نے 'لباب المعارف العلویہ' کے نام سے مرتب کی تھی جو شائع ہوئی۔
- ۲۔ پنجاب یونیورسٹی لائبریری کے مخطوطات کی تفصیل فہرست کتب فارسی کوڈاکٹر سید عبداللہ نے انگریزی میں مرتب کیا جو ۱۹۴۸ء میں اشاعت پذیر ہوئی۔
- ۳۔ پنجاب یونیورسٹی لائبریری کی بعض اہم مخطوطات کا تعارف مولوی محمد شفیع صاحب محمود شیرانی اور ڈاکٹر سید عبداللہ کراتے رہے۔

۴۔ ڈاکٹر یونیورسٹی (سابق مشرقی پاکستان) کی فارسی مخطوطات کی دو جلدیں ۱۹۶۶ء شائع ہوئیں۔

۵۔ پنجاب یونیورسٹی نے مخطوطات شیرانی کی تین جلدیں اور فہرست مخطوطات فارسی کتب خانہ ڈاکٹر مولوی محمد شفیع مرتب لٹریچر شائع کیں۔

۶۔ ڈاکٹر محمد بشیر حسین نے پاکستان میں شائع ہونے والی مخطوطات فارسی کی صرف فہرست پر ایک تحقیقی مقالہ سپرد قلم کیا۔

۷۔ قاضی عبدالنبی کوکب نے پنجاب یونیورسٹی لائبریری نے نادر عربی مخطوطات کی فہرست مرتب کی۔ ہر مخطوطہ کے بارہ میں تعارف کے ساتھ تبصرو بھی کیا ہے جو الخزانہ کے نام سے یونیورسٹی نے ۱۹۵۹ء میں شائع کر دی ہے۔

۸۔ انجمن ترقی اردو کراچی نے قاسموسا مکتب کے نادر سے تین ضخیم جلدیں طبع کرائیں۔

اردو کی شائع کی ہیں۔

۹۔ انجمن ترقی اردو کراچی نے مخطوطات کے متعلق چھ جلدیں تاحال شائع کی ہیں
۱۰۔ مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان نے راولپنڈی سے لائبریری کتب خانہ
کنج بخش کے مخطوطات پر جلد شائع کی ہے جو محمد حسین تسلیحی نے مرتب
کی تھی، ان کی دوسری کتاب کتب خانہ ہائے پاکستان بھی اسی ادارے نے شائع
کی ہے۔

۱۱۔ پنجاب پبلک لائبریری نے فہرست مخطوطات فارسی منظور حسن عباسی سے
تیار کرنا شروع کی ہے۔

۱۲۔ مخطوطات تاریخی کے نام کراچی کے ایک ناشر نے شائع کیے جسے حکیم سید
غلامس اللہ قادری نے کتب خانہ حبیب کنج لٹن لائبریری علی گڑھ مسلم یونیورسٹی
مسلم ایجوکیشن لائبریری علی گڑھ اور چند دیگر کتب خانوں میں لیا اور اسے علمی
دیکھی ان کو ترتیب دیا تھا۔

۱۳۔ عجائب گھر لاہور نے مفصل فہرست مخطوطات و نادر مطبوعات کی پہلی اور
دوسری جلد ۱۹۶۱ء میں اور تیسری جلد ۱۹۶۲ء میں شائع کی تھی یہ جلدیں
رشید احمد نے مرتب کی تھیں۔

۱۴۔ دیال سنگھ ٹرسٹ نے بھی اپنی لائبریری کی مخطوطات پر مشتمل جلدیں شائع
کی ہیں۔

۱۵۔ مجلس لڑا اور علمیہ انک نے نذر صابری کی مختصر فہرست مخطوطات
فارسی کتب خانہ مولانا محمد علی سکھڑی شائع کی ہے۔

۱۶۔ مکتبہ قادریہ لاہور نے مرآة التصانیف کے نام سے فہرست شائع کی ہے
جس کو مولانا حافظ عبدالستار قادری نے مرتب کیا ہے۔

۱۷۔ نیشنل بک سنٹر آف پاکستان نے مختلف موضوعات پر کتابیں شائع

کی ہیں جن پر قومی زبان کے عداود عدا قانی زبانوں کی کتب بھی شائع ہیں۔ اب یہ ادارہ نیشنل بک کونسل پاکستان کے نام سے کام کر رہا ہے۔ کتب کی نمائش کا کام بھی یہی ادارہ سرانجام دیتا ہے۔

۱۸۔ اردو اکیڈمی بہاولپور کے کتب خانہ کے صاحب ادیب کیمانی کے مخطوطات کی فہرست شائع کی جسے ڈاکٹر نذیر سہروردی نے مرتب کیا۔

۱۹۔ قادیانی مذہب کے بانی مرزا غلام احمد علی گنائیف کی ایک جامع فہرست خواتین احمدیہ قادیان نے شائع کی۔

۲۰۔ سر ایس ایچ اوبلی مجلس بہاولپور کے زیر اہتمام قبل از کتاب بازارہ و فن شاعر جس پر ڈاکٹر نصیر احمد نے تصنیف کی اور جس پر سید سید میر یونس سہروردی نے اپنا پیشہ لفظ رقم فرمایا تھا شائع ہو چکا ہے۔

بہاولپور ڈویژن و خط جہاد اولیٰ ترویجی کمیٹی کے اخبار "مسلمان ریاست" کوہاٹ سے پتہ راجگان جمیہ اور یہاں نے زیر تسلط جسے سندھ سے عیسائی

نے لکھو اور شیعریہ عداوت جو لگتا ہے کہ ایسے بڑے بڑے عیسائیوں کا تھا اور شیعریہ نے شکر سے شائع کیا تھا۔ لہذا ہر ملتان کی تفصیل اور حدیں تفصیل شجاع آباد اور حصہ اور ڈیر غاروں کی کچھ حصہ جس میں ریاست میں شائع کیا گیا تھا۔ ملتان کے جو ساحل پرستان کا مشہور قیدی قلعہ ہے اس کو اپنا یہ تخت بنا لیا تھا۔ اس نے شکر سے ان کو بڑی دولت بصورت سونا چاندی اور جواہرات حاصل کی اور اور چھ تھمیر دستاویزات جو باقی ہیں۔

ملتان نے قیدی شہر جو بھی صورت میں تھا اور ہمارے قیدی کو تریع سلطنت کی خدمت میں اس پر کسی بار شکر شکر کے نام سے لیا تھا۔ خود بہت بڑی خالصتاً اور شہر جو بھیوں کی کوشش سے لوہا بے مظہر کی کوشش دینے میں کامیاب ہو گیا جس میں بہادر بوڑھا لوہا بے بڑی بے جس کے زمانہ

کرتا ہا اور اپنے شیر جواں لڑکے تک شہید کرادیتے۔ آخر ایک سازش کے باعث
 خود بھی شہید ہو کر ملتان سکھوں کے قبضہ میں دے گیا، غلب خیال ہے کہ جہا راجہ
 بخت سنگھ پورے صوبہ سندھ کو لب ساحل تک فتح کرنے کا منصوبہ رکھتا
 تھا، لیکن درمیان میں ریاست بہاولپور کا خاتمہ کر کے آگے اس کی فوجیں پیش قدمی
 کر سکتی تھیں، لیکن اس کی فوجوں کو دریا ستلج پار کرنے میں کامیابی نہ ہو سکی عیسویوں
 نے ستلج دریا پار کر کے تحصیل لودھراں کے علاقے میں اس کی مدافعت کی اس
 اثنا میں عیسوی حکمران نے سکھوں کے مقابلے میں انگریزوں سے معاہدہ دوستی کر لیا
 اور پھر جو معاہدہ ہوا اسکی رو سے دریا پار کا ضلع ملتان کا علاقہ جو سکھ فتح کر چکے
 تھے ان کے پاس رہا اور ستلج کے دوسرے کنارہ کو حد فاصل قرار دیا گیا اس طرح
 سے عیسویوں کی مزاحمت و مدافعت سے مہاراجہ بخت سنگھ کا صوبہ سندھ
 تک پیش قدمی کا منصوبہ خاک میں مل گیا۔

ڈو عیسوی حکمران پہلے راجوٹانہ کے دو مہاراجوں سے لڑتے رہے اور آخر میں
 سکھوں سے بندہ آزمائی کرنی پڑی تاہم ایک بات سب میں مشترک رہی وہ تھی
 علم و فضل کی قدر دانی اور اس وقت کے راج علم اور مدرسوں کی سرپرستی و
 علم دوستی جس کے باعث یہ تمام حضرات کتابوں کے شائقین نظر آتے ہیں باوجود
 انتہائی کشمکش سے بھرپور زندگی ہونے کے کتاب انکی تھوڑی سی فرصت میں
 بھی ہمدرد رفیق نظر آتی ہے، اس لئے ان کا عظیم الشان کتب خانہ سلطانی انکی
 کتاب دوستی کا ثبوت فراہم کرتا ہے

ریاست بہاولپور کی قلمی تاریخ جو اہر عیسویہ (فارسی) بھی قلعہ ڈیر اور کے
 برج گلوہا میں لکھی گئی جہاں تالیف و ترجمہ کا باقاعدہ شعبہ مقرر تھا، حتیٰ کہ کاغذ کی
 تیاری اور جلد بندی کا بھی معقول انتظام تھا، کتب خانہ سلطانی بعد میں صادق گڑھ
 پبلسٹی ڈپوہ لٹا بسا جب اسے منتقل کر دیا گیا اور اس کا جزوی حصہ بہاولپور میں

نور محل کی تعمیر کے بعد اس کی بالائی منزل میں لایا گیا کہ نواب صاحب کی بہادری اور بہادری میں موجودگی کے دوران اکثر اس کو نواب صادق محمد خالص صاحب مطالعہ کتب کرتے اس لئے ڈیرہ نواب صاحب کے علاوہ لاہور میں نور محل میں بھی ہمہ وقت لاہور میں کا تقریر میں لایا گیا مولانا محمد عزیز الرحمن جو بعد میں "ویر الملک" کے خطاب سے نوازے گئے ان کا ابتدائی تقریر بھی اسی نور محل کی لاہور میں ہوا۔

نواب بہاول خاں نجم گو کہ عالم جوانی میں حج بیت اللہ شریف سے واپسی پر مدینہ میں جان بحق ہو گئے لیکن وہ خود بھی صاحب تصنیف ہیں۔ راقم نے انکی چار تصنیف جمع کی ہیں۔ قصہ شہزادہ سحاق، گلزار شجاعت و دفتر اول موسوم یہ مشہور الزماں نامہ، گلزار شجاعت و دفتر دوم موسوم بہ نور الزماں نامہ، گلزار شجاعت و دفتر سوم موسوم بہ فیروز نامہ بہر جہاں تصانیف پرانی اردو زبان میں تحریر کی گئی ہیں لیکن اس زمانے کی بہادری اور اسے دستیابی کا شکار ثبوت ہیں۔ پھر اس کے ساتھ جہاں بہادری میں محی، اسلامی اثر لئے ہوئے قوانین ریاست ملتے ہیں جن میں اسلامی روایات و ثقافت کا رنگ دکھائی دیتا ہے وہاں ان حکمرانوں کا یہ فیصلہ بھی پاکستان کے لئے اردو زبان کو دفتری زبان بنانے کے لئے رہنمائی کرتا ہے کہ جو بنی فارسی زوال پذیر ہوئی تو اس کی جگہ اردو کو ہی اس اسلامی ریاست کی سرکاری اور دفتری زبان قرار دیا گیا۔ محافظ خانہ بہادری کا بچا کھچا بیکار آج بھی پاکستان میں اردو کو دفتر میں راج کرنے کے لئے دفتری اصطلاحات اور آفس نوٹ ضروری احکامات اور اجرائی احکام وغیرہ کے سلسلہ میں نادری خزانہ ہے اس سلسلے ہے کہ دن یونٹ کے قیام سے بہادری کو جو نقصانات پہنچے ان میں ایسے عمدہ سرکاری ریپارڈلی بیرونی سے تلفی بھی ہے جو روئی کے حساب سے بیخبر اس کی تاریخی اہمیت کا احساس کے لاکھوں مسلوں کی فروخت ہوئی

کتب خانہ سلطانی مخطوطات و کتب نادریہ کا ایک ایسا خزانہ تھا جس کی

کوئی فہرست علوم تو ہے ایک طرف علم پر درحلقوں تک بھی نہ پہنچ سکی دبیر الملک مولانا محمد عزیز الرحمن کے ہر دلعزیز ماہنامہ "العزیز" میں البتہ کئی نادر مخطوطات کا ذکر ملتا ہے جس سے آگاہی ہوتی ہے لیکن وہ اس وسیع کتب خانہ کی فہرست کا عشرِ عشر بھی نہیں تو ابان بہاولپور ہمیشہ اس کتب خانہ میں نادر قلمی کتب کا اضافہ کرتے رہے اس بارہ میں تفصیلی تذکرہ کا یہ موقع شاید مناسب معلوم نہ ہو لیکن یہ مختصر مضمون اس کا مستحل بھی تو نہیں ہو سکتا۔ آخری نواب بہاولپور لیٹیننٹ جنرل سر صادق محمد خاں عسکری نے بھی اس میں بھرپور دلچسپی لی۔

بہاولپور کا کتب خانہ مولانا شمس الدین جسے دیکھنے کا شوق ہندوستان کی علمی شخصیات کے بہاولپور آنے کا باعث ہوا، وہ بھی فریدپور کے کتب خانہ سلطانانی میں شامل کر دیا گیا تھا یہ ذخیرہ کتب بھی نوادرات کا انمول خزانہ تھا جس کی ثمرت ہندوستان بھر میں تھی۔

بہاولپور میں موجودہ سنٹرل لائبریری ملک کے چوٹی کے کتب خانوں میں سے ہے اس کا قیام بھی بڑے شوق و ذوق سے نوازاب صادق محمد خاں پنجم نے اپنی منہ نشینی کے موقع پر ۱۹۲۲ء میں کیا تھا اور اسکی شاندار عمارت اور اس سے ملحقہ اراضی بھی جو لائبریری کے ساتھ شامل ہے آج علمی دنیا میں بہاولپور کی توقیر کا باعث ہے تحت نشینی اور کونسل آف انجینیسی سے نوازاب کو اختیارات کی منتقلی کے موقع پر بھی بہاولپور میں ایک شاندار لائبریری کا سنگ بنیاد رکھا گیا یہ اس نواب کے ذوق کتابداری کی عمدہ مثال نہیں؟ افسوس کہ لائبریری کے مخطوطات و کتب نادر کی کوئی مطبوعہ فہرست موجود نہیں۔

بہاولپور کے طول و عرض میں اور بھی کئی کتب خانے ہیں اور کئی علم پرور نشتا
نے عمدہ ذخیرہ کتب محفوظ رکھا ہوا ہے، مگر سوائے مخطوطات اور چتر شریف کیلانی کے
کوئی فہرست نہیں ملتی۔

اب اسلامیہ یونیورسٹی بہاولپور کے قیام سے اس طرف توجہ شروع ہو رہی ہے۔
موجودہ وائس چانسلر ڈاکٹر رفیق احمد صاحب نے بہاولپور میں پھیلنے والی کتب کی فہرستوں
کی تیاری کا کام بھی حال ہی میں شروع کرایا ہے اور علمی شخصیات پر بہاولپور کی زبان سرائیکی
اور اس سے وابستہ اسلامی ثقافت پر بھی تحقیقی کام شروع کرنے کے لئے اقدامات کے
ہیں۔ بہاولپور کے نئی کتب خانوں میں میزراہ حسین صاحب کا صادق آباد میں کتب خانہ
فی الواقع تعریف کا مستحق ہے۔ راقم الحروف نے حضرت مولانا محمد عزیز الرحمن علیا رحمتہ
اور ان کے اکلوتے فرزند مولانا محمد حفیظ الرحمن مرحوم و مغفور کی یادگار کے طور پر دبیر الملک
لاہری قائم کی ہے اس سلسلے میں پاکستان کی لگداز دو لہنواں سرائیکی زبان کی منتشر
کتب کو پوری کوشش سے جمع کرنے کی عہم بھی میں نے جاری کرائی ہے یہ اس لئے بھی کہ
یہ دونوں فضا اس زبان سے وابستہ شغف رکھتے تھے حالانکہ عربی و فارسی
اور اردو کے بھی متزاہل قلم میں سے تھے جنہوں نے تاریخ بہاولپور، تمدن بہاولپور
اور این کے بارہ میں متعدد تصانیف کے علاوہ فارسی، اردو اور سرائیکی میں
منظوم کتب بھی اپنی یہاں چھوڑی ہیں اور اپنی مادری زبان سرائیکی کے لئے بنیادی ادب
کھوسا رہی ہے۔ سرائیکی زبان پر تحقیقی کام کرنے کے لئے اس سے قبل کوئی ایسا
لاہری نہ تھی جہاں مختلف موضوعات پر سرائیکی زبان کی کتب جمیل سینٹر
دبیر الملک لاہری کی بدولت بفضل تعالیٰ اس شہر زبان کی تاریخ اور اس کے
ادب پر تحقیقی کام کرنے کی سہولت پیدا ہوئی۔

سکریٹری مطبوعات
نیشنل بک سنٹر آف پاکستان لٹریچر کروہ تانہ پنجاب

کتا ہیں۔ دیکھی اور ہجرت زدہ ہو گیا کہ اس میں سرایتی زبان کی بے شمار کتب کو پنجابی کتابوں کی فہرست میں لکھا پایا۔ حتیٰ کہ سرایتی زبان کا قاعدہ اور سرایتی لسانیات کے بارہ میں لکھی جانے والی کتب بھی شامل کر دی گئی تھیں۔

چند غیر حقیقت پسندوں کی طرف سے یہ دایلا تو کتب سے جای ہے کہ سرایتی زبان نہیں صرف بولی ہے اور وہ بھی پنجابی زبان کا اڈٹ انگ یا لہجہ ہے۔ پنجابی کتابیں نامی کتاب میں سرایتی کی کتب شامل کر کے اپنے مفروضے کا دستاویزی ثبوت فراہم کرنے کی کوشش کی گئی ہے۔ غلطی کا ازالہ زیر مطالعہ کتاب کی ترتیب کا محرک ہوا ہے۔

سرایتی زبان سے متعلق غلط فہمی پھیلانے والے یقیناً کچھ توسیع پسندانہ جذبے کے شکار معلوم ہوتے ہیں جو اپنی زبان و مسلم سے یہ تاثر دیتے رہتے ہیں کہ خالص پنجابی مرکز سے دور ہونے کے باعث سرایتی لہجہ میں فرق پیدا ہو گیا ہے۔ درنہ اصل میں یہ پنجابی یا اس کی شاخ۔

سبحان اللہ! سرایتی زبان کے دو صحیح فقرے بولنے پر جو قادر نہیں ڈالے اپنی زبان کی شرح بتاتے نہیں تھکتے۔ پنجابی زبان کے معروف سکالر ڈاکٹر مومن سنگھ دیوانہ بھی فرزانہ ٹھہرے کہ حقیقت پسندی کا دامن نہ چھوڑا اور تاریخ پنجابی ادب میں ستانی زبان کو علیحدہ زبان تسلیم کیا ہے۔ سروپا دعویٰ کرنے والے محققین کو شاید اس قدر بھی علم نہیں کہ سرایتی زبان ایک ہی لب و لہجہ، ذخیرہ الفاظ، محاورات اور ضرب و امثال کے ساتھ صوبہ پنجاب کے علاوہ صوبہ سرحد کے پورے ڈیرہ اسماعیل خان ڈویژن اور اس سے کچھ نزدیک اور دور بھی بہتر صوبہ سندھ کے لاکھوں نہیں بلکہ ایک محتاط اندازے کے مطابق کروڑوں بھی کچھ زیادہ باشندوں کی ماوری زبان سرایتی ہے اور صوبہ بلوچستان کے کئی حصوں میں وہاں کے مقامی باشندوں کی قدیم سے زبان یہی چلی آتی ہے کیا یہ

تقصید مثال قائم ہو جائیگی۔ حکومت نے نہایت دشمنانہ فیصلہ کیا ہے کہ تمام علاقائی زبانوں کو پاکستانی زبانیں قرار دیا ہے جبکہ اردو کو قومی زبان کا رتبہ حاصل ہے۔

میری ان پنجابی مفکرین سے درد مندانہ اپیل ہے کہ وہ سرانجی زبان و ادب کو اس کے کھانے میں رکھنا برداشت کریں اور محسی قسم کی دل آزادی کا سامان نہ کریں نہ اس زبان کی موسیقیت اور لوچ کو مجروح کریں اور اسے پنجابی کا لہا وہ پہنا دیں یہ اور بات ہے کہ اس زبان کے ذخیرہ الفاظ اور ادب کو بے شک اپنا ہیں۔

یہاں بھی عرض ہے کہ ایسے فضول دعویٰ میں حقیقت پسند اور منصف مزاج محققین کی واضح اکثریت ایسے دعویٰ کی حامی بھی نہیں ہے بلکہ وہ ایسی حرکات کو پسند بھی نہیں کرتے سرانجی پنجابی اور دوسری پاکستانی زبانوں کی طرح سے ایک سکل زبان ہے اس کے لوگ گیت کلاسکس اور انمول ذخیرہ ادب ہے اور اس کا مخصوص انداز بیان ہے اور واضح طور پر اپنا لٹریچر ہے اسی طرح پنجابی مسندھی پشتو۔ برہی بلوچی کشمیری ہندکو پوٹھوہاری زبانوں کا اپنا ذخیرہ ادب ہے جس پر وہ جس قدر ناز کریں بگا ہے ہر پاکستانی کو قومی زبان کے ساتھ دوسری پاکستانی زبانوں کا احترام کرنا وقت کا اہم تقاضا ہے۔

جب بھی کوئی حلقہ دوسری زبان کے بارہ میں بیکارو دعویٰ کرتا اور مہم شروع کرتا رہے گا۔ اسے ناپسند ہی کیا جائیگا۔ اور اس سے بھی شاید بڑھ کر اسے افتراق پھیلانے کا مستوجب بھی خیال کیا جاتا رہے گا۔

میں نے پختہ ارادہ کر لیا کہ سرانجی مطبوعات و مخطوطات کی فہرستیں تیار کروں اور اسے اپنے علم پروردہ ہوطنوں کے سامنے پیش کروں۔ ابتداً یہ کام اتنا مشکل معلوم نہ ہوا مگر جب اس کام کیلئے ملتان اور بہاولپور کی لائبریریوں میں پہنچا تو بڑی دل شکنی ہوئی کہ ہر دو ڈیپارٹمنٹوں کی سرکاری یا سرکاری امداد سے قائم لائبریریوں میں اسی علاقے کے لوگوں کی زبان کی کتب کو نہ پایا یا بہت ہی کم پایا۔ یہ احساس ہوا

سرائیکی عادت نے باشندوں کے ہندوستان کی مشترکہ زبان اردو کو اس قدر دل
 و جان سے قبول کیا کہ اپنی مادری زبان کی کتابوں کو اردو مطبوعات پر ترقین نہ
 دیکر زبان اردو کے لئے ایک طرح کی قربانی کی۔ ہر لائبریری میں مقامی اہل قلم ہی پیشا
 کتب تو موجود نظر آتے ہیں لیکن سرائیکی کتب پر دھیان تک نہ دیا گیا، حالانکہ وہ بھی
 مقامی باشندوں کی عاقبتی بیہیزی کا مظہر تھیں اور میرا یہ دعویٰ بھی حقیقت پر مبنی ہے
 کہ سرائیکی علاقوں میں ہی اردو کو زیادہ پذیرائی حاصل ہوئی جو آج ہماری قومی زبان ہے
 ملتان کی باغ لانے خاں لائبریری سے کچھ نہ کچھ مواد لوٹا کرنے کے لئے ملازم پسر ملتان
 وہاں پورے کتب فروشوں کے پاس پہنچان کے ہاں سے جو کچھ دستیاب ہو سکا وہ
 حاصل کیا، انہی نامشرواں سے سینکڑوں کتب سرائیکی جو مختلف موضوعات پر گذشتہ
 صدی میں شائع ہوئیں تھیں۔ ان کے صرف ناموں کا پتہ چل سکا لیکن کتب بہت کم
 دستیاب ہوئیں جن کتب کے کسی کو ایڈیشن ماضی میں شائع ہوئے تھے وہ بھی اکثر
 دیکھنے میں نہ آئیں۔

پھر جستجو کے بعد کئی قدردان حضرات کا پتہ چلا جن کے ہاں سرائیکی کتب
 دیکھنے اور ان کے کوائف درج مسودہ کرنے کا موقع ملا۔ جن میں مولوی محمد فضل اللہ
 صاحب، بہاولپوری، دلشاد گلپوچی صاحب، ڈاکٹر عبدالحق صاحب، ملتان اور مرزا
 حبیب فائق اور مولوی محمد رفیع بہاولپوری کے، ماکامی قابل ذکر ہیں اس کے بعد
 یہ احساس ہوا کہ اس زبان کا مستقبل اتنا ناامیدانہ ہے اور گمشدہ
 مطبوعات کو تلاش کر کے مطالعہ کی سہولت کے ساتھ ماہرین لسانیات کو اس میں
 و بلیغ زبان پر تحقیق کی دعوت دی جائے اور اس زبان کی ملاحمت و فصاحت کے ساتھ
 اس کی دوسری خوبیوں سے انکا آگاہی ہو سکے۔ اور یوں یہ کام دبیر الملک لائبریری کے
 قیام سے پورا ہو رہا ہے۔

نیز کئی لائبریریوں کے منتظمین سے بھی استدعا کی کہ وہ اپنے کتب خانوں اور سرائیکی

مصنوعات کی موجودگی سے مزین کریں جس کا خاطر خواہ نتیجہ بھی ظاہر ہو رہا ہے۔ مہلکی کی سردار جھنڈ پیرلا بڑی کے نوجوان مالکان نے کافی سعی کے بعد معقول تعداد میں اس کی کتب کی جمع کر لی ہے۔

یہاں مجھے سراسی کی ہمسایہ زبانوں کی قدامت اور تاریخ پر کوئی تبصرہ نہیں کرنا فقط سراسی زبان اور اس کے ادب اور اس زبان کے بارہ میں جو لکھا گیا اور کتابی شکل میں شائع ہوا اسی حد تک اپنی عرض و گزارش کو محدود رکھنا ہے ورنہ میں خود اس اصول سے انحراف کا مرتکب ہو جاتا جس کا شکوہ مجھے دوسرے حضرات سے ہے۔ ویسے معلومات کے لئے یہ نثر مذہبی بھی کرنی ضروری ہو سکتی ہے کہ ڈاکٹر مہر عبدالحق صاحب نے سراسی اور اسکی ہمسایہ زبانوں پر ایک عمدہ تحقیقی کاوش کو سراسی بورڈ مان کی طرف سے تقریباً تین سال پہلے شائع کر دیا تھا۔ ان کے پی ایچ ڈی کا مقالہ بھی "ملتانی زبان اور اس کا اردو سے تعلق" ایک ضخیم کتاب کی صورت میں اردو کیڈمی بہاولپور کی سال پہلے شائع کر چکی ہے۔

سراسی زبان کے مخطوطات بھی لاتعداد اور کئی مقالات اور کئی حضرات کے پاس موجود ہیں لیکن حال ان کے نہ اصل ریفونڈ اسٹیٹ اکٹھے کئے جاسکے۔ چونکہ پاروں صوبوں میں کئی کئی مقامات پر اسکی موجودگی کا علم ہوا ہے جو گھوم پھر کر تلاش کرنے سے کامیابی ہو سکتی ہے۔ فی الحال اس کام کو مؤخر کر دیا گیا ہے۔ طبوغات سراسی کی جلد اول تیار کر کے پیش کی جا رہی ہے۔ یقیناً یہ ابتدائی کاوش ہے اور اندازہ ہے کہ ایسی کئی جلدیں تیار ہو سکتی ہیں۔ ہر سلسلے میں سب سے بڑی بہادری میری عیدم نظر آتی ہے کہ اپنے بہادر پور نے مسائل، معاملات اور حق تلفیوں کے ازالہ کے لئے اپنی آواز کو زیادہ موثر بنانے کی خاطر ایکشنوں میں حصہ لینا اور وہ ذمہ داریاں کچھ سہ قدر اور کچھ اس نوعیت کی ہیں کہ ان سے اس ادبی اور تحقیقی کام کیلئے بہت کم فرصت پاسکا۔

اس کتاب میں مزدوری کوائف درج کرنے کی پوری کوشش کی گئی ہے۔ جہاں مصنف کا نام درج ہے مصنف کے نام کے خاتمے میں مولف مرتب یا مترجم کے نام بھی درج کرائے گئے ہیں۔ کیونکہ انکی علیحدہ علیحدہ وضاحت کے لئے گنجائش نہ تھی۔

اس کتاب سے قبل سرایکی ادبی مجلس بہاولپور نے اس کتاب کا اشاریہ رانڈکس (طبع کرا دیا تھا۔ اور یہ میرے بزرگ ریٹائرڈ بریگیڈیر منڈیر علی شاہ صاحب کا تقاضا تھا۔ اور انہی نے اس کی جلد اول کو مرتب کرنے کے لئے مجھے بار بار تاکید فرمائی جس سے مجھے اپنے مختلف فرائض سے فرصت پیدا کر کے مکمل کرنے کی فکر ہوئی سرایکی ادب وثقافت کے لئے ایک ادارہ تحقیقی سرایکی ادب وثقافت کی بنیاد بھی ڈالی گئی ہے جس میں محمد بشیر احمد ظامی اور دوسرے سرایکی اہل قلم کی خدمات حاصل کی جا رہی ہیں جو اس زبان اور اس سے وابستہ ثقافت پر ریسرچ کر سکیں۔

جہاں تک نظامی صاحب کا تعلق ہے انہوں نے سرایکی لسانیات پر قابل قدر کام کیا ہے اور سرایکی زبان کے محققین میں ان کو نمایاں مقام حاصل ہے ان کی کئی اہم کتابیں اس زبان میں یا اس زبان کے متعلق شائع ہو چکی ہیں اور کئی اہم مسوات منتظر اشاعت ہیں۔

مسعود حسن شہاب دہلوی جو عرصہ سے اردو ایڈیٹیو بہاولپور کے معتمدی جینٹ سے علی ادبی خدمات سر انجام لے رہے ہیں انہوں نے بھی اس کتاب کو کچھ باتر لکھنے میں مجھے ہر مشوروں سے ہی نہیں نوازا بلکہ اس میں ضروری باتیں اضافہ کر کے مکمل کرنے میں مدد فرمائی۔ کتاب ادارہ تحقیقی سرایکی ادب وثقافت اور سرایکی ادبی مجلس کے اشتراک سے شائع ہو کر آپ تک پہنچ رہی ہے۔

مگر قبول افتخار ہے عز و شرف!

ناچیز محمد عبید الرحمن بھادولپوری
(مدیسا)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قرآن و حدیث

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم از نشر - ضخامت	ساز	مطبع - سستہ
پارہاں سورہ شریف	محمد حفیظ الرحمن حفیظ بہاؤپوری	مکتبہ عزیز بریہ بہاؤپور
ترجمہ نشر - ص ۲۰	۲۰ × ۲۳ / ۸	عزیز مطابع برقی پریس بہاؤپور ۱۳۶۱ھ
پارہ الم	مولوی احمد بخش	عبد العزیز محمد عبدالرشیدی علی محمد لاہور
ترجمہ نشر ص ۳۲	۲۰ × ۲۶ / ۸	مطبع کلنا انجمنی لاہور ۱۳۱۳ھ
پارہ اول	محمد خیر الدین صابر ملتان	مخدوم شیخ مرید حسین قزلباشی بہاؤپور
ترجمہ نشر ص ۸۲	۲۰ × ۲۶ / ۸	گیلانی پریس لاہور ۱۳۲۲ھ
قرآن پاک پہلا پارہ الم	مولانا خیر الدین صابر ملتان	مولوی عبد السمیع اولادہ ملتان
ترجمہ نشر حاشیے نال ص ۳۲	۲۲ × ۲۹ / ۸	۱۳۴۵ھ
قرآن پاک دسے ترجموں پرے	مولانا عبد التواب ملتان	مولوی عبد السمیع اولادہ ملتان
عمر بیتاء لون	۲۲ × ۲۹	مقبول عام پریس لاہور ۱۳۵۹ھ
دا ترجمہ نشر ص ۲۲		
قرآن کریم پارہ ۱	نور احمد بن شمس الدین سیال	انجمن حفظ القرآن بہاؤپور
ترجمہ نشر ص ۲۸	۲۳ × ۱۸ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۳۶۵ھ
قرآن مجید	محمد حفیظ الرحمن حفیظ بہاؤپوری	مکتبہ عزیز مطابع بہاؤپور ۱۳۶۲ھ
ترجمہ نشر ص ۹۶۲	۲۰ × ۲۶ / ۲	
زبیر الہ منشا بہات	حافظ سراج الدین	مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین
۱۶ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	محمد بشیر الدین ملتان
		یونین پرنٹنگ پریس ملتان ۱۳۵۱ھ

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم / نثر - ضخامت	سار	مطبع - سندھ
رسالہ تشابہات	حافظ سراج الدین	حافظ عبدالسلام عبد الاحد ملتان
نظم ص ۱۶	۱۰ × ۲۶ / ۸	راجپوت پرنٹنگ و کرس لاہور
چالیس حدیثیں	دیش و کلا پنچوی	سر اسکی لائبریری بہاولپور
ترجمہ کے تشریح نثر ص ۸۸	۱۶ × ۲۶ / ۸	دین محمدی پریس لاہور (۳۹۲ھ / ۱۹۷۵ء)
قرآن کریم پارہ ۱	نور محمد بن شمس الدین سیال	انجمن حفظ القرآن بہاولپور
نثر - ص ۳۲	۲۳ × ۱۸ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۳۹۲ھ ۱۹۷۶ء
قرآن القیوم فی ترجمہ المنظوم	محمد اسماعیل	مسترجم
نظم ص ۴۰	۲۰ × ۳۰ / ۸	پاکستان پیپری پرنٹنگ و کرس ملتان

اسلامیات اور مسائل فقہ

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم انثر صفحات	ساز کتاب	مطبع سنہ
بچی روٹی		اخلاق پبلیکیشنز پورٹلنٹن
نثر ۱۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	اخلاق پبلیکیشنز پورٹلنٹن
بچی روٹی		کتاب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان
نثر ۱۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	محکم پریس ملتان
بچی روٹی		حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نثر ۱ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	جیسلائی پریس ملتان
بچی روٹی		مذہب منظور سیرانی اویسی ملتان
نثر ۱۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	یونین پبلیکیشنز پریس ملتان
بچی روٹی زبان ملتان		مولوی خدایا نور احمد نور محمد خیر ملتان
نثر ۱۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع بلالی ساڈھوہ (۱۳۱۲ھ)
تکفہ زناں	مولانا محمد عبید اللہ	کتاب خانہ صدیقیہ ملتان
نظم ۲۶ ص	۱۸ X ۲۲ / ۸	مطبع صدیقیہ ملتان
تنبیہ پیشرفتن معہ حایفاری	مولانا شہ حسین	فقیر اللہ عبدالقادر عبدالعزیز
نظم ۱۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع محمدی لاہور (۱۹۶۶ھ)
خطبہ الجمعہ	حافظ اللہ بخش شائق	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	لیکچر ایڈیٹرز پبلیکیشنز لاہور

خطبہ جمعہ پید بغرض تنبیہ نمازاں	حافظ اللہ بخش شائق	مصنف
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	ملتان ایلیٹرک پریس ملتان
رسالہ بے نمازاں تنبیہ غافل	ناشر	کتب خانہ رحیمیہ ملتان
نظم	۱۸ × ۲۲ / ۸	
رسالہ بے نمازاں جدید	محمد مسٹھا	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	ابوالفضل اسٹیم پریس لاہور (۱۹۲۰ء)
رسالہ بے نمازاں جدید	محمد مسٹھا	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم	۱۸ × ۲۲ / ۸	کرشنا اسٹیم پریس ملتان
رسالہ بے نمازاں جدید	محمد مسٹھا	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان
رسالہ روشن اسلام	محبوب احمد	حافظ حمید الدین عزیز الدین ملتان
نظم	۱۸ × ۲۲ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان
عجائب	قاضی فخر الدین رضوی	مرتب
نثر	۲۰ × ۲۶ / ۸	چھاپہ خانہ بلالی ساڈھورہ
عیوب انفس	مولانا خواجہ عبید اللہ ملتان	کتب خانہ صدیقیہ ملتان
نظم	۱۸ × ۲۲ / ۸	پاکستان پبلسٹی پرنٹنگ کمپنی ملتان
نثر	۲۰ × ۲۶ / ۸	چھاپہ خانہ بلالی واقعہ ساڈھورہ
بجاء رخص و بدعت	نذر محمد خوشتر	تنظیم اہلسنت ملتان
نظم	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	صدیقیہ پریس ملتان

چراغ الدین سراج الدین لاہور مطبع مصطفائی لاہور (تالیف ۱۹۲۶ء)	محمی الدین ۲۰۸۲۶/۸	مجموعہ مسائل شرعی بدو الفقہ ذبیحہ نامہ بزبان ہندی نظم ص ۳۲
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان کلیئر ایڈیٹر کمپنٹک در کس لاہور ۱۹۰۶ء	مولوی نور محمد ۲۰۸۲۶/۸	میث نامہ نظم ص ۸
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان جمید سیم پریس لاہور (۱۹۱۴ء)	مولوی نور محمد ۲۰۸۲۶/۸	میث نامہ نظم ص ۸
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان کلیئر ایڈیٹر کمپنٹک در کس لاہور (تالیف ۱۹۲۶ء)	مولوی نور محمد ۲۰۸۲۶/۸	میث نامہ کلال نظم ص ۲۲
شیخ غلام علی ایڈیٹر لاہور علمی پرنٹنگ پریس لاہور	عبدالکریم ۲۰۸۲۶/۸	نجات المؤمنین نظم ص ۱۶
چراغ الدین لاہور مطبع سلطان لاہور ۱۹۶۴ء	عبدالکریم ۲۰۸۲۶/۸	نجات المؤمنین نظم ص ۲۲
جمیل الدین عزیز الدین ملتان اقبال بقی پریس ملتان	عبدالکریم ۲۰۸۲۶/۸	نجات المؤمنین نظم ص ۲۲
مولوی خدایا نور احمد نور محمد فیض احمد بلالی اسٹیم پریس لاہور	غلام قادر ۲۰۸۲۶/۸	نجات المؤمنین مدرسہ اسلامیہ اصل دارہ مقبیل نظم ص ۳۲
مستخرج عزیز المطالع بہاولپور ۱۹۳۰ء	محمد حفیظ الرحمن حفیظ ۲۰۸۳۰/۱۶	نماز مستخرج نشر ص ۴۹
مصنف رفاد علی اسٹیم پریس لاہور ۱۹۳۰ء	مولوی خدایا بخش ۲۲۹۲۹/۸ ۱۱۸۰۱/۸	ہدایۃ الاسلام نظم ص ۲۲

مولود شریف و نعت شریف

نام کتاب	مصنف	ناشر
نظم نثر صفحات	ساز	مطبع - سندھ
نظم ۲۰ ص	سید امیر حید شاہ میرٹھ بہاولپور	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان مفید عام اسٹیم پریس لاہور (۱۳۲۵ھ)
نظم ۲۰ ص	سید امیر حید شاہ میرٹھ بہاولپور	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان ملتان ایکسپریس پریس ملتان
نظم ۲۰ ص	مولوی کھتر و گلشن	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ۲۲ ص	مولوی کھتر و گلشن	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان یونین پرنٹنگ پریس ملتان
نظم ۸ ص	حاجی محمد نواز انیم	مصنف بمدر دپریس ملتان
نظم ۳۲ ص	جنرل ملانی	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان اقبال برقی پریس ملتان
نظم ۲۲ ص	جنرل فائق	غلام قادر چشتی مطبع الہی آگرہ
نظم ۸ ص	محمد بخش عاجز	رحمت بک کمپنی بہاولپور دیر ملاپ پریس لاہور (۱۳۲۹ھ)

مصنف	مولوی عاشق محمد عاشق	الوزار محمدی
فادری پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
مصنف	مولوی محمد عبداللہ گلشن	الوزار محمدی
منوہر پریس سرگودھا	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۸ ص
مصنف	مولوی عاشق محمد عاشق	الوزار مدینہ
یونین پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
مصنف	فیض سندھ	باب مصطفیٰ
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
مولوی اللہ بخش و عجاز حسین ملتان	اللہ ڈنہ ڈیڑھ ملتان	بکار المؤمنین مطلوب الشائقین
مطبع مجتہبی لاهور ۱۹۰۵ء	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶ ص
مصنف	محمد نواز اشیم فادری	مبارک اشیم
عزیز پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۷ ص
میاں اللہ بخش بہا دہو	کل محمد زائر بہا دہو	بیاض الشائقین حصہ دوم
مطبع گلشن فیض ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	راحت العاشقین نعت تم لہرین
مصنف	محمد نواز اشیم	پکار اشیم
عزیز پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
حافظ القرآن محمد سعید الرحمن	حاجی محمد عبدالسبحان	تحفہ سبحانی
مقبول ماہ پریس لاهور ۱۳۲۳ھ	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۲۵ ص
کتب خانہ سبحانی بہا دہو	مرزا محمد عبدالسبحان	تحفہ سبحانی
اسلامی اشیم پریس لاهور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۳۲ ص

حاجی مرزا عبدالسبحان سواتی کرشنا ایٹیم پریس ملتان	حاجی مرزا عبدالسبحان ۲۰ X ۲۶ / ۸	تحفہ سبحانی نظم ص ۳۲
کتب خانہ سبحانی بہاولپور رہاہ عام ایٹیم پریس لاہور ۱۳۳۳ھ	حاجی محمد عبدالسبحان ۲۰ X ۲۶ / ۸	تحفہ سبحانی جدید نظم ص ۲۲
حافظ مرزا محمد سعید الرحمن بہاولپور مطبع خضر محبتی ملتان	حاجی محمد عبدالسبحان ۲۰ X ۲۶ / ۸	تحفہ سبحانی جدید نظم ص ۲۲
مصنف عزیز المطابع بہاولپور	نور محمد صابر ۱۸ X ۲۲ / ۸	تخیل صابری نظم ص ۸
مصنف یونین پرنٹنگ پریس ملتان	مولوی عاشق محمد عاشق ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نزا و جہاد رسول کریم بیان شان نظم ص ۸
مولوی اللہ بخش اعجاز حسین ملتان مطبع محبتی لاسوہ	المددۃ ذمہ ملتان ۲۰ X ۲۶ / ۸	تعریف ماہ رمضان لغت نبوی خیر الزمان (حصہ پہلا) نظم ص ۸
مصنف یونین پریس پرنٹنگ پریس ملتان	فیض سندھو ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	توجید و رسالت نظم ص ۸
مصنف عزیز المطابع بہاولپور	نور محمد صابر ۱۸ X ۲۲ / ۸	تخیل صابری نظم ص ۸
مولوی خدایا فیض احمد ملتان حسن ایٹیم پریس لاہور ۱۹۲۳ھ	مولوی غلام قادر جدید ۲۰ X ۲۶ / ۸	نولذنا حضرت رسول مقبول صلیتم نظم ص ۲۸
حافظ نور محمد حافظ عبدالرحیم ملتان (۱۳۲۶ھ)	عبدالمصطفیٰ محمد یوسف ۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نولذنا مہ نظم ص ۱۶

مصنف ملتان ایڈیٹرک پریس ملتان	اللہ یار ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	ثنائے محمدی نظم ص ۱
مصنف برم فیض لیاقت پور	صوفی منظور احمد ناظم صباکی ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	شیخ مصطفیٰ صابو اللہ ندیم نظم ص ۲۲
مصنف اخلاق پبلیشرز ملتان	نور محمد گدائی ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	حبلوہ طور نظم ص ۱۶
مصنف یونین پرنٹنگ پریس ملتان	فیض سندھڑ ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	حبلوہ طور نظم ص ۱
مصنف یونین پرنٹنگ پریس ملتان	فیض سندھڑ ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	حبلوہ فگن نظم ص ۸
مصنف منشی عزیز الدین لاہور	حافظ محمد یار شہر فرید ۱۸ × ۲۲ / ۸	حسب حافظ نظم ص ۸
مصنف قادی پریس ملتان	منشی سندھڑ ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	جوش عقیدت نظم ص ۸
مصنف عزیز پرنٹنگ پریس ملتان	محمد نواز ایتم قادی ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	شمارائیم نظم ص ۸
مصنف وکتوریہ پریس ملتان	غلام نبی عظمیٰ ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	خوش بہار نظم ص ۸
مصنف یونین پرنٹنگ پریس ملتان	فیض سندھڑ ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	ورایہ رسول نظم ص ۸

- در بارہ مدینہ
نظم ۱۶ ص
- محمد قبسال
۲۰۸۳۰/۱۶
- مولوی فیض بخش محمد رفیقار حافظ
محمد نواز ملتان
- در بارہ مصطفائی
نظم ۱۶ ص
- نور محمد گدائی
۲۰۸۳۰/۱۶
- غلام صغریٰ ملتان
جیلانی پریس ملتان
- در بارہ نکیت
نظم ۸ ص
- فیض سندھڑ
۲۰۸۳۰/۱۶
- مصنف
یونین پرنٹنگ پریس ملتان
- دو جہاں کالال
نظم ۸ ص
- فیض سندھڑ
۲۰۸۳۰/۱۶
- نوبہار پرنٹنگ پریس ملتان
- راختہ العاشقین فی نعت سید المرسلین
نظم ۱۶ ص
- مرزا مصباح بیگ بہاولپوری
۲۰۸۲۶/۸
- خدا یار اینڈ سنر ملتان
بلالی ایٹم پریس ساڈھورہ
- راختہ العاشقین فی نعت سید المرسلین
نظم ۱۲ ص
- مرزا مصباح بیگ بہاولپوری
۲۰۸۲۶/۸
- خط شمس الدین منور الدین ملتان
مفید عام پریس لاہور ۱۹۰۸ء
- راختہ العاشقین کلل فی نعت ختم المرسلین
معروف برائز العاشقین
نظم ۲۲ ص
- گل محمد زائر بہاولپوری
۲۰۸۲۶/۸
- خط شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان
مفید عام پریس لاہور
- راختہ العاشقین کلل دو جہاں
نظم ۲۲ ص
- گل محمد زائر بہاولپوری
۲۰۸۲۶/۸
- خط شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان
- رسالہ مولود شریف موسیٰ نو صیف احمدی
نظم ۵۰ ص
- حافظ محمد اکمل
۲۰۸۲۶/۸
- میان غلام احمد باجر کتب بہاولپور
مطبع مجتہبی پریس لاہور
- رایس رسولی چمن اول
نظم ۱۲ ص
- خلیفہ یار محمد مولوی محمد جمال
۲۰۸۲۶/۸
- محمد عبدالقدیر معروف ملک سیر لاہور
مجتہبی پریس لاہور

سرکارِ دو عالم	فیض سندھ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
سفینہٴ غرب	فیض سندھ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
سلام	غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد و الفقار نظام حسین نوآ
نظم ۲۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ملتان
سلطانِ عرب	فیض سندھ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	شمس پریس ملتان
سورِ بخشش معرودِ بجمع الاشعاع	قادر بخش غلام شہال کاکا	حافظ شمس الدین مشور الدین ملتان
نظم ۳۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع مجتہبی لاہور
نشانِ محمدی صلعم	غلام فرید پیر شاہی	حافظ محمد شہین
نظم ۱ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مطبع مجتہبی لاہور
نشانِ مصطفیٰ صلعم	فیض سندھ	مصنف
نظم ۱ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مطبع مجتہبی لاہور
سداۃ شاکر	عبدالحمید خان شاکر	مدیر تنظیم اعلیٰ تعلیمی بورڈ سندھ
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	صدر تنظیم سندھ
شہزادہ زوال شاہ	شہزادہ محمد علی	مصنف
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مطبع مجتہبی لاہور
شہزادہ زوال شاہ	شہزادہ محمد علی	مصنف
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مطبع مجتہبی لاہور

مصنف	رشید احمد دروی	عشق رسول صلعم
دستور پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
تنظیم مسیت جو والہ تحصیل شجاع آباد	نذر محمد خاں	غنیچہ تزویر
صدیقیہ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
حافظ محمد حیات	مولوی عبداللہ بی جاں	غنیچہ راحت جدید
اسلامیہ ایڈم پریس لاہور (۱۳۳۵ھ)	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم ۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد ذولفقار ملتان	بسم ملتان	غنیچہ محمد ذوالفقار
کرشنا ایڈم پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
مولوی خدایار نور احمد نور محمد فیض احمد ملتان	حافظ فتح محمد جلال پوری	العیاض بقین فی نعمت المہربین
	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۱۲ ص
مولوی محمد حیدر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	گل محمد زار بہاولپوری	المنشآتین زوجہ راحت العیاض بقین
مطبع الہی آگرہ (۱۳۱۹ھ)	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۳۲ ص
ایم غلام عباس کربلائی	ایم ذولفقار علی خان شعل	فسانہ نفل عرف فیرا و شعل
	۲۰ × ۳۰ / ۸	نظم ۸ ص
مصنف	فیض سندھڑ	فیض حبیب
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
مصنف	فیض سندھڑ	فیض غرب
الجیلان پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
مصنف	فیض سندھڑ	فیض کبریا
الجیلان پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۸	نظم ۸ ص
مصنف	فیض سندھڑ	فیض مجتبیٰ

انجیلان پرنٹنگ پریس ملتان مصنف	۲۰ × ۳۰ / ۸ فیض سندھڑ ۲۰ × ۳۰ / ۸	نظم فیض مدیثہ ۸ ص
مصنف	غلام نبی غطر	کاپی گلزار نظم ۸ ص
محکم پریس ملتان (۱۹۱۹ء) حافظ شمس الدین مبارک نور الدین ملتان مطبع بجنوبی لاہور ۱۳۲۰ھ	۲۰ × ۳۰ / ۱۶ مولوی اللہ بخش شائق ۲۰ × ۲۶ / ۸	کتاب عشق محمدی کلام المعروف فیض مدی نظم ۲۲ ص
مصنف	فیض سندھڑ	کلام فیض نظم ۸ ص
یونین پریس ملتان مصنف	۲۰ × ۳۰ / ۱۶ مولوی عاشق محمد عاشق	کمال محمدی نظم ۸ ص
غزیز المطابع بہاولپور مصنف	۲۰ × ۳۰ / ۱۶ مولوی عاشق محمد عاشق	کمال مصطفیٰ نظم ۸ ص
یونین پرنٹنگ پریس ملتان مرتب	۲۰ × ۳۰ / ۱۶ حافظ انوار محمد سعید الرحمن	گلدرستہ سبحانی نظم ۸ ص
گلزار سنڈائٹیم پریس لاہور حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان مطبع سفیدخاں لاہور ۱۳۲۲ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸ مولوی اللہ بخش شائق ۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۲ ص گلدرستہ عشق نظم ۲۲ ص
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان ملتان ایڈرک پریس ملتان ۱۹۱۳ء	۲۰ × ۲۶ / ۸ مولوی اللہ بخش شائق	گلدرستہ عشق نظم ۱۶ ص

گل دستہ عشق مع مولود شریف	حافظ اللہ بخش شائق	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۲۲ ص	۲۰۸۲۶/۸	مطبع مجتہبی لاہور
گل دستہ عشق	مولوی اللہ بخش شائق	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰۸۲۶/۸	ابو اعلیٰ سہیم پریس آگرہ (۱۹۱۹ء)
گل دستہ عقیدت	حافظ رسول بخش حافظ	حافظ محمد اقبال حسین لنگاہ
نظم ۸ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	کلیم آرٹ پریس ملتان
گل دستہ عقیدت	حافظ رسول بخش حافظ	محمد ابراہیم خلیل ماہ احمدانی
نظم ۸ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	کلیم آرٹ پریس ملتان
گل دستہ فیض رسانی	مولوی غلام محمد	مولوی فیض بخش انبیا نگر ملتان
نظم ۲۲ ص	۲۰۸۲۶/۸	سیوک سہیم پریس لاہور
گل دستہ محبت شان محبت	ملشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم ۲۲ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
گل دستہ محمد ذوالفقار	نور محمد گدالی وغیرہ	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم ۲۰ ص	۲۰۸۲۶/۸	ملتان الیکٹرک پریس ملتان
گل دستہ محمدی	حافظ حمید الدین	کتب خانہ حمید بہ ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰۸۲۶/۸	کیسٹن پرنٹنگ الیکٹرک پریس لاہور
گل دستہ مقبول معہ نوبہا غوثیہ	احمد سرور	مولوی شمس الدین منور الدین حمید الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰۸۲۶/۸	اسلامیہ سہیم پریس لاہور
گل دستہ مولود شریف	مرتبہ ناشران	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۲۸ ص	۲۰۸۲۶/۸	کرشنا سہیم پریس ملتان

حافظ شمس الدین نور الدین بلتان	حافظ اللہ بخش شائق	گلزار احمدی پہلا حصہ معروف بہ گلشن سردی نظم ۲۴ ص
منشی نوکشتور گیس پریس لاہور ۱۹۰۳ء	۲۰ × ۲۶ / ۸	
مولوی محمد خیر الدین صاحب	مولوی اللہ بخش خادم	گلزار مدینہ نظم ۶۲ ص
محمد بشیر الدین محمد منیر الدین بلتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	
کاظم علی غلام صخر شہید حسین بلتان	مولوی اللہ بخش خادم	گلزار مدینہ جدید المعروف مجموعہ خادم نظم ۲۲ ص
رفاہ عام ایڈیٹور پریس لاہور ۱۳۳۲ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸	
مولوی فیض بخش محمد ذولفقار محمد حرم	مولوی اللہ بخش خادم	گلزار مدینہ جدید کلال نظم ۶۲ ص
ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	
مولوی فیض بخش محمد ذولفقار محمد حرم	مولوی اللہ بخش خادم	گلزار مدینہ کلال المشہور مجموعہ خادم اچھوتی داری نظم ۶۲ ص
ملتان ۱۹۰۲ء	۲۰ × ۲۶ / ۸	
حافظ حمید الدین عزیز الدین بلتان	مولوی اللہ بخش خادم	گلزار مدینہ مجموعہ خادم نظم ۶۰ ص
نایب ساریتی پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	
حافظ شمس الدین نور الدین بلتان	مولوی اللہ بخش خادم	گلزار مدینہ کلال یکساں مجموعہ مولود شریف نظم ۶۰ ص
پوزیٹو پرنٹنگ پریس بلتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	
مصنف	مولوی عبداللہ گلشن	گلزار محمدی نظم ۸ ص
پوزیٹو پرنٹنگ پریس بلتان	۱۸ × ۲۲ / ۸	
محمد حفیظ الرحمن فیضان ہمدان	دبیر ملک لانا محمد عزیز الرحمن	بلتان عزیز تزیینت کلام ریاستی نظم ۳۵ ص
عزیز بلتان ہمدان ۱۳۶۱ھ	۱۰ × ۲۰ / ۸	
حافظ حمید الدین عزیز الدین بلتان	مولوی عبداللہ عبدالعزیز	گلشن محمدی نظم ۸ ص
پوزیٹو پرنٹنگ پریس بلتان	۱۸ × ۲۲ / ۸	

گلشنِ نعتِ بے نظیر	مولوی محمد بخش آہیر	حافظ عبدالحق، غلام حسین
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان
۴۰ ص		
مثنوی شمسِ الطریق مع مجموعہ شریف	مولوی محمد صدیق	مولوی خیر محمد فیض بخش ملتان
نظم	۱۶ × ۲۶ / ۸	اسلامیہ ایڈیٹم پریس لاہور
۲۲ ص		
مجموعہ خادمی	محمد بخش خادم	مولوی اللہ بخش غلام رسول بہاولپور
نظم	۱۸ × ۲۲ / ۸	بلالی ایڈیٹم پریس ساڈہورہ
۱۶ ص		
مجموعہ عابدی نامہ	عبیدہ غلام رسول	قاضی مولا بخش ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	نوبہار پریس ملتان
۱۲ ص		
مجموعہ عابدی نامہ	عبیدہ	مولوی فیض بخش محمد ذولفقار محمد رحیم
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	ملتان
۸ ص		(۱۹۵۸ء)
مجموعہ عابدی نامہ	عبیدہ غلام رسول	مولوی فیض بخش محمد ذولفقار ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	(۱۹۶۶ء)
۱۲ ص		
مجموعہ گلستانہ فیض سانی ملتان	محمد اکمل	مولوی فیض بخش اینڈ سنر ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	سیوک ایڈیٹم پریس لاہور
۲۲ ص		
مجموعہ گلستانہ مولود شریف جید	حافظ شمس الدین	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	الوالعلائے ایڈیٹم پریس گڑھ شاہ
۲۸ ص		
مجموعہ گلستانہ مولود شریف جید	حافظ شمس الدین	حافظ شمس الدین منور الدین حمید الدین ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	مفید عام پریس لاہور (۱۳۳۳ء)
۳۲ ص		
مجموعہ گلستانہ مولود شریف جید	حافظ شمس الدین	حافظ شمس الدین منور الدین حمید الدین ملتان
نظم	۲۰ × ۲۶ / ۸	آریہ ایڈیٹم پریس لاہور (۱۳۳۳ء)
۳۲ ص		

حافظ شمس الدین نور الدین بلتان	حافظ شمس الدین	مجموعہ گل رستم مولود شریف جدید بمعجزہ ہرنی دکانی ریل والی نظم ص ۲۸
اقبال برقی پریس بلتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار بلتان	منشی نور محمد گدائی	مجموعہ گوہر لائانی مع معجزہ یہودی لڑکی نظم ص ۲۶
کرشنا اسٹیٹم پریس بلتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	
مولوی محمد بخش اللہ بخش غلام رسول بلتان	مولوی محمد بخش	مجموعہ مراد العاشقین جدید فہرست سید المسکین نظم ص ۱۶
بلالی اسٹیٹم پریس ماڈھوہ (۱۹۰۶ء)	۱۸ X ۲۲ / ۸	
مصنف	مولوی کریم بخش پریسی	مجموعہ مولود شریف نظم ص ۱۶
شری گیتا پریس بلتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	
جامی چراغ الدین سراج الدین لاہور	مولوی عبید اللہ	مجموعہ مولود شریف نظم ص ۱۶
کیکسٹن پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار بلتان	نور محمد گدائی	مجموعہ مولود شریف جدید مع معجزہ ہرنی جناب سولکیم نظم ص ۳۲
۲۰ X ۲۶ / ۸		
حافظ عبدالعزیز الدین بشیر الدین بلتان	نور محمد گدائی	مجموعہ مولود شریف جدید مع معجزہ ہرنی - فقیر والہ نظم ص ۳۲
اقبال برقی پریس بلتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	
حافظ شمس الدین منور الدین محمد الدین بلتان	نور محمد گدائی	مجموعہ مولود شریف جدید مع معجزہ ہرنی سولکیم دکانی دفعہ فقیر نظم ص ۳۲
الوالعدائی اسٹیٹم پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	
حافظ محمد نجم الدین کتب خانہ حضرت بلتان	نور محمد گدائی	مجموعہ مولود شریف جدید مع معجزہ ہرنی جناب سولکیم دکانی دفعہ نظم فقیر والہ ص ۳۰
۲۲ X ۲۹ / ۱۶		
حافظ شمس الدین منور الدین بلتان	نور محمد نوران گدائی	مجموعہ مولود شریف جدید مع معجزہ ہرنی دفعہ فقیر والہ نظم ص ۳۲
یونین پریس بلتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	

مجموعہ مولود شریف جدید مع مجلہ ہرنی نظم ص ۳۲	نور محمد گدائی ۲۰ X ۲۶ / ۸	کاظم علی غلام علی ملتان رناہ عام اسٹیٹم پریس لاہور
مجموعہ مولود شریف غنیچہ باغ رسول نظم ص ۸	کریم بخش خادم ۲۰ X ۲۶ / ۸	مولوی خیر محمد مولوی فیض بخش ملتان اسلامیہ اسٹیٹم پریس لاہور
مجموعہ مولود لائٹانی نظم ص ۱۶	کریم بخش پرچپی ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مصنّف شدی گیتا پریس ملتان
مجموعہ مولود لائٹانی نظم ص ۱۶	گدائی کبیر احمد کبیر خادم ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان نوبہار پریس ملتان
مجموعہ مولود لائٹانی نظم ص ۳۲	حاجی خدابخش عبدالحق ۲۰ X ۲۶ / ۱۶	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان کوشنا اسٹیٹم پریس ملتان
مجموعہ مولود شریف ہندی رسول کریم عابری نامہ فریادنا نظم ص ۱۲	مولوی عبید اللہ ۲۰ X ۲۶ / ۸	مولوی خیر محمد ملتان مطبع مصطفائی لاہور (۱۳۰۶ھ) (۱۸۹۰ء)
مجموعہ مولود شریف ہندی رسول کریم عابری نامہ فریادنا نظم ص ۱۲	مولوی عبید اللہ ۲۰ X ۲۶ / ۸	مولوی خیر محمد ملتان کلیکشن پرنٹنگ الیکٹرک کرس لاہور
مجموعہ مولود شریف ہندی رسول کریم عابری نامہ نظم ص ۱۲	مولوی عبید اللہ ۲۰ X ۲۶ / ۸	مولوی خدایا نور احمد نور احمد فیض احمد ملتان بدالی اسٹیٹم پریس ساڈھونہ رستہ

مجموعہ مولوی نور الدین	مولوی نور الدین	مولوی خدیبا نور احمد رحمہ فیض احمد ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	اسلامیہ اسٹیٹم پریس لاہور
مجموعہ مولوی نور الدین	مولوی نور الدین	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	حمیدیہ اسٹیٹم پریس لاہور
مجموعہ مولوی نور الدین	مولوی نور الدین	حافظ شمس الدین نور الدین حمید الدین ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	کرشنا اسٹیٹم پریس ملتان (۱۹۳۴ء)
مجموعہ نعت	مولوی محمد عبداللہ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	رحمن پرنٹنگ پریس بہاولپور
محبت کا چاند	فیض سندھڑ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
محبوب الثقلین	فیض سندھڑ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
محبوب العاشقین فی نعت کریم	حافظ فتح محمد جلال پوری	مولوی عبدالواحد محمد محمود شاگرد ذاکر محمد اکمل حبال پور
نظم ۱۶ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	مطبع اسلامیہ لاہور (۱۹۳۶ء)
محبوب ذوالجلال	فیض سندھڑ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
محبوب سرکار	فیض سندھڑ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	رحمان پرنٹنگ پریس لاہور
محمدی چین	فیض سندھڑ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	

مرزا مصاحب بیگ	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	مراد العاشقین فی لغت ختم المرسلین	نظم	ص ۱۶
۲۰ × ۲۶ / ۸	ابو اعلیٰ اسیم پریا گره			
مرزا مصاحب بیگ	مرزا محمد عبد سبحان بیگ بکریا بکریا	مراد العاشقین فی لغت ختم المرسلین	نظم	ص ۱۲
۲۰ × ۲۶ / ۸	مطبع بللی اسیم ساڈہورہ			
میان محمد قاضی گل محمد	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	مراد العاشقین فی لغت ختم المرسلین	نظم	ص ۲۴
۲۰ × ۲۶ / ۸	مفید عام پریس لاہور (۱۳۲۶ھ)	بعہ مولود قاضی گل محمد معارف فاتحہ		
عسلام قادر	حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان	مراد المشتاقین حبیب	نظم	ص ۱۶
۱۸ × ۲۲ / ۸	مفید عام پریس لاہور (۱۳۲۳ھ)			
محمد اکمل	مصنف	مرشد نامہ		
۲۰ × ۲۶ / ۸	نوبہار پریس ملتان (۱۳۶۰ھ)			
مولوی اللہ بخش خادم	عبد الوارث محمد محمود احمد شاہ کراچی	مرغوب العاشقین فی لغت ختم المرسلین	نظم	ص ۱۲
۲۰ × ۲۶ / ۸	محمد اکمل جلاپور			
نور محمد گدائی	مولوی محمد خیر الدین صابر پشاور	مکمل مجموعہ مولود شریف	نظم	ص ۳۲
۲۰ × ۲۶ / ۸	گلزار محمدی اسیم پریس لاہور			
نور محمد گدائی	مولوی محمد خیر الدین صابر پشاور	مکمل مولود شریف	نظم	ص ۳۲
۲۰ × ۲۶ / ۸	مفید عام پریس لاہور (۱۹۱۵ھ)			
مولوی محمد اعظم	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان	مولود اعظم	نظم	ص ۱۶
۲۰ × ۲۶ / ۸	ابو اعلیٰ اسیم پریا گره (۱۹۰۹ھ)			
مولوی محمد اعظم	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	مولود اعظم	نظم	ص ۱۶
۲۰ × ۲۶ / ۸	کوشنا اسیم پریس ملتان			

مولوی فیض بخش محمد و فقیر محمد کریم نواز ملتان	مولوی محمد اعظم	مولود اعظم
	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۲۲ ص
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان	مولوی محمد اعظم	مولود اعظم
آریہ اسٹیٹم پریس لاہور ۱۳۲۹ھ	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد و فقیر ملتان	مولوی محمد اعظم	مولود اعظم
	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
کتب خانہ تجارنی مولوی فیض احمد ملتان	مولوی محمد اعظم	مولود اعظم "مجموعہ"
روز بازار لیکچر پریس امرتسر	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶ ص
مولوی ذاکر محمد عبدالقیوم جلال پور پیر الہ	مولوی محمد اعظم	مولود اعظم مدعہ معراج نامہ
اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶ ص
مولوی خدایار نور احمد نور محمد فیض احمد	فردی	مولود شریف
ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نظم ۸ ص
بلالی پریس لاہور	احمد یار	مولود شریف بزبان ملتان
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	مدعہ مناجات حضرت مخدوم نقان
کرشنا اسٹیٹم پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	احمد یار	مولود شریف بزبان ملتان
آریہ اسٹیٹم پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	مدعہ مناجات حضرت مخدوم نقان
مولوی فیض احمد ملتان	مخدوم نوبہار	نظم ۸ ص
	۲۰ X ۲۶ / ۸	مولود نبی المحتسب
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان	محمد اسلم عاشق	نظم ۳۲ ص
مجتبائی پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نجات العاشقین
		نظم ۴۲ ص

نذرانہ عقیدت

نظم ص ۸

فیض سندھڑ

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

یونین پرنٹنگ پریس ملتان

نعت رسول

نظم ص ۸

مولوی عاشق محمد شاق

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

یونین پرنٹنگ پریس ملتان

نعت عزیز

نظم ص ۲۴

مولانا محمد عزیز الرحمن عزیز بہا پوری

۱۸ × ۲۲ / ۸

محبوب المطالع پریس پٹی (۱۹۲۴ء)

فیض سندھڑ

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

الجیلان پریس ملتان

نوائے فیض

نظم ص ۸

حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان

نوبہار غوثیہ

نظم ص ۲۰

پنجاب کانسٹیبل ایسٹیم پریس لاہور

۲۰ × ۲۶ / ۸

احمد سرور عاجز زائر

نوبہار غوثیہ مع ملال نواب

نظم ص ۱۲

اسلامیہ ایسٹیم پریس لاہور

۲۰ × ۲۶ / ۸

حافظ شمس الدین ملتان

نوبہار مدینہ

نظم ص ۳۲

ابوالعلائی ایسٹیم پریس آگرہ

۲۰ × ۲۶ / ۸

مصنف

فیض سندھڑ

نور اسلام

نظم ص ۸

یونین پرنٹنگ پریس ملتان

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

مصنف

فیض سندھڑ

نور کی شعاع

نظم ص ۸

یونین پرنٹنگ پریس ملتان

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان

دین محمد متعلم

نئے نئے مولود شریف

نظم ص ۱۶

یونین پریس ملتان

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

کتب خانہ صادقہ ملتان

مولوی کھنڈر گلشن

نظم ص ۲۴

محبوب عام پریس ملتان

۲۰ × ۲۶ / ۸

نور نامہ

نام مصنف	نام کتاب	نظم / نثر صفحات
ساز	نظم / نثر	صفحات
مرتبہ: دانشاد کلچرل سوسائٹی	نور نامہ "صحت و اغراب ال"	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
سر ایچی لائبریری بہاولپور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
مکتبہ جدید پریس لاہور - ۱۹۷۵	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
بیرانی پبلیشنگ کمپنی ملتان	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
شیخ عبدالکریم اینڈ سنر ملتان	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
صدیقینہ پرنٹنگ پریس ملتان	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
شیخ عبدالکریم اینڈ سنر ملتان	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
سٹی پرنٹنگ پریس لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
حاجی محمد شریف اینڈ برادرز لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
مقبول عام پریس لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
ملک بین محمد اینڈ سنر لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
دین محمدی پبلیشرز پریس لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
ملک بشیر احمد تاجر کتب لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
تعلیمی پریس لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
منشی عزیز الدین تاجر کتب لاہور	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶	نور نامہ ملتان	نظم ۳۲ ص

نورنامہ

حافظ شمس الدین منور الدین ملتان			
کیکسٹن پرنٹنگ الیکٹرک کرس لاہور	۲۲ X ۲۹ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
میاں حسین دین محمد شریف لاہور			نورنامہ بزبان ملتانی
منقبول عام پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
کتاب خانہ منقبول عام لاہور			نورنامہ بزبان ملتانی
صابر الیکٹرک پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
ملک دین محمد لاہور			نورنامہ بزبان ملتانی
فیروز پرنٹنگ پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
غلام حسین اینڈ سنر لاہور			نورنامہ بزبان ملتانی
لائف پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
شیخ سراج الدین اینڈ سنر لاہور			نورنامہ ملتانی مع آہن
تعلیمی پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
ملک حاجی دین محمد اینڈ سنر لاہور			نورنامہ ملتانی مع آہن
دین محمدی پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
ملک سراج الدین اینڈ سنر لاہور			نورنامہ ملتانی مع آہن
پنجاب آرٹ پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۳۲ ص	نظم
عبدالعزیز محمد عبدالرشید لاہور			نورنامہ اول
مطبع گلزار محمدی لاہور (۱۳۱۴ھ)	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	۱۶ ص	نشر

مولوی محمد اعظم بہادر پوری	مولوی محمد امین قاضی پسر محمد شمس الدین	حلیۃ اللہ البنی
۲۰۸۲۶۱	مطبوعہ صادق الانوار بہادر پور ۱۳۵۷ھ	نظم ۳۲ ص
مولانا عزیز الرحمن عزیز پوری	محمد حفیظ الرحمن حفیظ بہادر پوری	حلیۃ مبارک پھری
۲۰۸۳۰۱۸	عزیز المطالع بہادر پور ۱۳۵۷ھ	نظم ۱ ص
مولوی نور محمد	حاجی محمد شرف آہیر بہادر پور	حلیۃ مبارک
۲۰۸۲۶۱	صادق الانوار سیم پور بہادر پور ۱۳۵۷ھ	نظم ۳۲ ص
	شیخ خالد حسین اینڈ سنز لاہور	روزنامہ
۲۰۸۳۰۱۱	خورشیدی لم پریس لاہور	نظم ۳۲ ص
	لفظ شمس الدین نور الدین پیدار پور	روزنامہ
۲۰۸۲۶۱۶		نظم ۳۲ ص
	حافظ حمید الدین غور الدین پستان	روزنامہ
۲۰۸۲۹۱۶		نظم ۳۲ ص

معراج نامے

نام مصنف	نام کتاب	نظم / نثر صفحات
ناشر	مطبوع - سندھ	
سائز		
شیخ غلام حسین اینڈ سنز لاہور خورشید عالم پریس لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ بزبان ملتانی نظم ۱۶ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶		
شیخ سرگ ایڈن اینڈ سنز لاہور تقسیمی پریس لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ بزبان ملتانی نظم ۱۶ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶		
مولوی غلام صغریٰ ملتانی کریبی پریس لاہور	منشی نبی بخش ستونق	معراج نامہ بطرز چھٹی نظم ۸ ص
۱۸ X ۲۴ / ۸		
مولوی فیض بخش اینڈ سنز ملتان جمیدیہ پریس ملتان	مولوی نبی بخش	معراج نامہ جدید نظم ۱۶ ص
۲۰ X ۳۰ / ۱۶		
مولوی فیض بخش اینڈ سنز ملتان مطبع الہی ۳ گڑھ	مولوی نبی بخش	معراج نامہ جدید یعنی معراج مانٹریں سیاں لولاک مانٹریں
۲۰ X ۲۶ / ۱۶		
حافظ شمس الدین منور الدین جمیدی ملتان آریہ ایڈم پریس لاہور ۱۳۲۹ھ	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی نظم ۱۶ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶		
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان لاہور پرنٹنگ پریس لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی نظم ۱۶ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶		
صدیقہ کتب خانہ ملتان نامی پریس لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی نظم ۱۶ ص
۲۰ X ۲۶ / ۱۶		

ملوی فظ نور محمد حافظ خاں لاهور ملتان	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
کھرشنا اسٹیم پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
تعلیمی کتب خانہ لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
حمایت الاسلام پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
شیخ غلام علی اینڈ سنز لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
سلی پرنٹنگ پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
ملوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
نور ہمارا لیکچرنگ پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
پیرانی سائنٹفک پریس ملتان	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
شیخ برکت علی اینڈ سنز لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
منظف پرنٹنگ پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
شیخ برکت علی اینڈ سنز لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
سلی پرنٹنگ پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
ٹاک سرائی لاہور اینڈ سنز لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
سرگینا پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
نامہ معراج پریس لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
ایضاح پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
ملتان پریس لاہور	حافظ محمد	معراج نامہ ملتانی
	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ۱۶ ص

گھڑولی لعل

۶۲

نام مصنف	نام کتاب	نظم / نثر صفحات	مطبع
صدریقہ کتب خانہ ملتان پنجاب پبلسٹی پرائیویٹ لٹریچر کمپنی ملتان	گھڑولی لعل	نظم ۸ ص	۱۸ x ۲۲ / ۸
سیرانی سنٹر ملتان	گھڑولی لعل	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۰ / ۸
مولوی خدایار فیض احمد ملتان اسلامیہ اسٹیٹیم پریس لاہور	گھڑولی لعل معہ مولود شریف	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۶ / ۱۶
مولوی فیض بخش محمد و انفقار محمد بریلوی اسلامیہ اسٹیٹیم پریس لاہور	گھڑولی لعل معہ مولود شریف	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۶ / ۱۶
اقبال بک ڈپولہ ہور تعلیمی پریس لاہور ۱۹۵۵ء	گھڑولی لعل معہ مولود شریف	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۰ / ۱۶
عاجی مولابخش اینڈ سنٹر ملتان ۱۹۵۵ء	گھڑولی لعل معہ مولود شریف	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۰ / ۱۶
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان ابوالحسانی اسٹیٹیم پریس آگرہ	گھڑولی لعل معہ مولود شریف	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۶ / ۱۶
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان آریہ اسٹیٹیم پریس لاہور	گھڑولی لعل معہ مولود شریف	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۶ / ۱۶
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان کرشنا اسٹیٹیم پریس ملتان	گھڑولی لعل معہ مولود شریف	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۶ / ۱۶
حافظ نور محمد حافظ بدیع الدین ملتان کرشنا اسٹیٹیم پریس ملتان	گھڑولی لعل معراج مانٹریس پتا	نظم ۱۶ ص	۲۰ x ۲۶ / ۱۶

مناجات

کتاب داناں	مصنف	ناشر
نظم رنثر صفحے	کتاب داسائز	چھاپہ خانہ چھپن و اسنہ
گلدستہ مناجات حنفوی مجموعہ	غلام نبی خاں	مصنف
نظم ص	۲۰×۲۶/۸	نوبہار الیکٹریک پریس ملتان
مجموعہ مناجات بدگاہ قاضی الحاجات	فضل حق	مبیاں محبوب احمد ملتان
نظم ص ۸	۱۸×۲۲/۸	نوبہار ایڈیٹم پریس ملتان
مناجات زبان ملتانی بنی فاطمہ الزہراء		فطاحمد الدین عزیز الدین ملتان
نظم ص ۸	۲۰×۲۶/۱۶	اقبال برقی پریس ملتان
مناجات زبان ملتانی بنی فاطمہ الزہراء		مولوی فیض بخش محمد و افتخار ملتان
نظم ص ۸	۲۰×۲۶/۱۶	و غلام احمد بہاؤدین
مناجات زبان ملتانی بنی فاطمہ الزہراء		ملک بشیر احمد ملتان
نظم ص ۸	۲۰×۳۰/۱۶	تعلیمی پریس لاہور
مناجات زبان ملتانی بنی فاطمہ الزہراء		مولوی خدایار ابو محمد فیض احمد ملتان
نظم ص ۸	۲۰×۳۰/۱۶	مطبع خضر مجتبیٰ بلستان
مناجات بدگاہ جامیہ شہداء بنی	کریم بخش عارض	کاظم علی غلام علی ملتان
نظم ص ۱۲	۲۰×۲۶/۸	مطبع فیض بخش بنی عام لاہور ۱۹۰۹ء
مناجات پیرسیرانی بمعہ نصیحت نامہ	صادق عیسیٰ	کتب خانہ خضر منزل ملتان
نظم ص ۱۶	۲۰×۲۶/۱۶	مطبع خضر مجتبیٰ بلستان

مرثیہ و مناجات

نام کتاب

نام مصنف

ناشر

نظم و نثر صفحات

سائزہ

مطبع سنہ

آپ کوثری

سید مداح حسین شاہ و جعفری

مولوی غلام صغریٰ ملتان

نظم و نثر ص ۵۰

۲۰ × ۲۶ / ۸

کوآپریٹو اسٹیم پریس لاہور ۱۳۵۲ھ

آفتاب مدینہ

غلام حیدر رفا

مولوی غلام صغریٰ ملتان

نظم ص ۶۶

۲۰ × ۲۶ / ۸

دین محمدی اسٹیم پریس لاہور ۱۳۴۱ھ

آفتاب مضمون

قاضی خدایت بخش محزون

مولوی غلام صغریٰ ملتان

نظم و نثر ص ۵۰

۲۰ × ۲۶ / ۸

کوآپریٹو اسٹیم پریس لاہور ۱۳۵۲ھ

احوال الذاکرین حصہ پہلا

مولوی محمد صدیق

حافظ سمنس الدین بنوری ملتان

نظم ص ۱۶

۲۰ × ۲۶ / ۸

مطبع معتمد لاہور

احب رشتوق

مشتی بی بخش شوق

مولوی ذیشان بخش ملتان

نظم و نثر ص ۲۰

۲۰ × ۲۶ / ۸

مولوی ذیشان بخش ملتان

احب رشتوق

غلام حیدر رفا

مولوی غلام صغریٰ ملتان

نظم و نثر ص ۳۲

۲۰ × ۲۶ / ۸

رفا ملتان کوآپریٹو اسٹیم پریس لاہور

ادوار شاہ و شمس الدین بنوری ملتان

شعراک پنجاب

کتب خانہ شاہ ولی اللہ ملتان

نظم و نثر ص ۵۰

۲۰ × ۲۶ / ۸

کوآپریٹو اسٹیم پریس لاہور

ادوار رشتوق

غلام حیدر رفا

مولوی غلام صغریٰ ملتان

نظم و نثر ص ۱۰

۲۰ × ۲۶ / ۸

رفا ملتان کوآپریٹو اسٹیم پریس لاہور

ادوار منزل

میرزا محمد

حافظ سمنس الدین بنوری ملتان

نظم و نثر ص ۲۲

۲۰ × ۲۶ / ۸

رفا ملتان کوآپریٹو اسٹیم پریس لاہور

مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	مولوی شرف الدین	اذکارِ نجف مجموعہ شریف نظم و نثر ص ۲۰
کتب خانہ صادقہ ملتان	غلام حیدر فدا	اسرار الشہداء نظم و نثر ص ۶۲
کتب خانہ صادقہ ملتان	نبی بخش شوق	اسرارِ ذوق نظم و نثر ص ۴۸
مطبوعہ کرمی لاہور	حاجی برخوردار و فدا	اسرارِ غوثیہ نظم ص ۶۲
حاجی شمس الدین متور الدین ملتان	نور محمد گدائی	اسرارِ کربلائی نظم ص ۴۰
جمیلانی پریس ملتان	مولوی احمد یار ذکی	اسرارِ ماتم نظم ص ۱۶
کاظم علی غلام علی ملتان	شعرائے پنجاب	اظہارِ چہلم نظم و نثر ص ۳۸
رفاہ عام اسپتیم پریس لاہور	ملتی نبی بخش شوق	اظہارِ شوق ڈو جھی جلد نظم و نثر ص ۱۲۰
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	نور محمد گدائی	اظہارِ شہدائی نظم ص ۳۲
مطبوعہ شمس ملتان	نور محمد گدائی	اظہارِ شہدائی مجموعہ نوحہ جاگرتائی نظم ص ۳۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	کاظم علی غلام علی ملتان	اعجازِ کربلائی حصہ پہلا نظم ص ۵۸
نوبہار برقی پریس ملتان	رفاہ عام اسپتیم پریس لاہور	

کامظم علی غلام علی ملتان رفاہ عام اسٹیم پریس لاہور ۱۳۲۳ء	نور محمد گدائی ۲۰ x ۲۶ / ۸	عجاز کربلائی حصہ ڈوجھا نظم ص ۵۰
کتاب خانہ صادقہ ملتان ملتان الیکٹریک پریس ملتان	عاشق ملتانی ۲۰ x ۲۶ / ۸	الواح نوزائی نظم و نثر ص ۶۲
غلام صغریٰ ملتان	مولوی غلام علی لنگاہ ۱۷ x ۲۶ / ۸	النصار کربلا نظم و نثر ص ۳۲
کتاب خانہ صادقہ ملتان ملتان الیکٹریک پریس ملتان	منشی بنی بخش مضطر ۲۰ x ۲۶ / ۸	الواہر السحر نظم ص ۶۲
کتاب خانہ صادقہ ملتان ملتان الیکٹریک پریس ملتان	نور محمد گدائی ۲۰ x ۲۶ / ۸	الواہر کبیریالی تقریباً گدائی نظم و نثر ص ۴۹
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان مطبع الہی آگرہ ۱۳۱۶ء	مولوی فیروز الدین فیروز ۲۰ x ۲۶ / ۸	الواہر ماقم نظم و نثر ص ۷۰
حاجی منجم مبارک خانی شکرہ فیروز پور نوبہار الیکٹریک پریس ملتان	ذوالفقار علی شاملی کربلائی ۱۸ x ۲۲ / ۸	الواہر محفل حصہ ڈوجھا نظم ص ۸
مولوی غلام صغریٰ ملتان لاہور کوآپریٹو پرنٹنگ پریس لاہور ۱۳۲۳ء	قاضی خد بخش مخدوم ۲۰ x ۲۶ / ۸	الواہر مضمون نظم و نثر ص ۵۲
کتاب خانہ جعفری ملتان مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	مولوی غلام علی لنگاہ ۸ شعرا ۲۰ x ۲۶ / ۸	بادشاہ کربلا باغ ارم نظم و نثر ص ۸۸
اقبال برقی پریس ملتان مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۸۲
پاکستان پبلیشنگ پریس ملتان	امام علی شاہ - غلام حیدر ۱۷ x ۲۶ / ۸	شہدا نظم و نثر ص ۸۰

کتب خانہ صادقہ ملتان	منشی اللہ بخش رفیق	بحر عمیق
محبوب عام پریس ملتان (۱۹۲۷ء)	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۷۶
کاظم علی غلام علی ملتان	مولوی محمد حسن منعم	بدائع منظوم
رفاہ عام اسٹیٹیم پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ص ۵۰
مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	مخدوم امام علی شاہ	بوسنان کربلا
	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۲
مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	مولوی غلام حیدر فدا	بہادری حضرت علی امیر و جنگ خیری
یونین پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۴۰
مولوی غلام صخر ملتان	عاشق - شوق	بہارِ ذوق
	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۶
مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	امام علی شاہ شفیق	بہارِ سنان کربلا
یونین پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۷۲
مولوی غلام صخر ملتان	محمد شاہ نور بہار	بہارِ کربلائی
مطبع دین محمدی لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	نور محمد گدائی	بیازِ شہدائی
اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۴۸
غلام صخر کربلائی ملتان	مولوی احمد علی	بیاض المصائب
ہمدرد پریس ملتان	۱۷ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۱۱۴
کتب خانہ جعفری ملتان	نہیر نواز شاہ اختر	سپاسش گوشہ
(۱۳۶۶ء)	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۱۲۸
مولوی ذوالفقار ملتان	مداح حسین شاد	سپاسش شاد
یونین پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۳۲

مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان پنجاب سٹی پرنٹنگ ریس ملتان	مداح حسین شاد ۲۰ x ۲۶ / ۸	بیان شاد حصہ ڈوجھا نظم و نثر ص ۸
غلام صغیر ملتان	سید امام علی شفیق ۲۰ x ۲۶ / ۸	بیان کربلا عرف پاکستان کربلا نظم و نثر ص ۲۰
کاظم علی غلام علی ملتان رفاہ عام اسٹیٹ پریس لاہور ۱۳۲۳ھ	غلام علی ۲۰ x ۲۶ / ۸	بیت الاعزان نظم و نثر ص ۳۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان نوبہار ایلیٹرک پریس ملتان	محمد رمضان بہار ملتان ۲۰ x ۲۶ / ۸	بک معانی نظم و نثر ص ۵۲
امام بارہ یادگار حسین ملتان نوبہار ایلیٹرک پریس ملتان	محمد نواز شاہ اختر ۲۰ x ۲۶ / ۸	پیمائے کونٹ نظم ص ۳۲
حافظ شمس الدین متور الدین ملتان ابوالعلی سٹیٹ پریس آگرہ	خاکي شاه خاکی ۲۰ x ۲۶ / ۸	تاج مینہ نظم و نثر ص ۴۰
شبیر حسین کربلائی ملتان	محمد کاظم ۲۰ x ۲۶ / ۸	تبصرۃ الاعظم نظم و نثر ص ۵۶
مولوی غلام صغیر ملتان بھلائی ایلیٹرک پریس لاہور	غمگین مسکین ۲۰ x ۲۶ / ۸	تحفۃ العارفین نظم و نثر ص ۴۰
شبیر حسین کربلائی ملتان لاہور پرنٹنگ پریس لاہور (۱۳۴۵ھ)	غلام حسین غمگین ۲۰ x ۲۶ / ۸	تحفۃ المؤمنین نظم و نثر ص ۴۰
حاجی غلام عباس کشمی ڈیر غازیجان نوبہار ایلیٹرک پریس ملتان	حاجی ذوالفقار علی شمل کربلائی ۱۸ x ۲۲ / ۸	تذکرۃ الشہدائی نظم ص ۸

حافظ شمس الدین نور الدین ملتان ابوالجلالی اسٹیم پریس گڑھ (۱۳۳۹ھ) (۱۹۲۰ء)	میر باز محکوم ۲۰ x ۲۶ / ۸	تذکرۃ المظلوم نظم دشر ص ۶۸
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان اقبال برقی پریس ملتان (۱۳۵۱ھ)	میر باز محکوم ۲۰ x ۲۶ / ۸	تذکرۃ المظلوم نظم دشر ص ۶۸
غلام صنغر محمد ظہر کربلائی ملتان یونین پرنٹنگ پریس ملتان	شاعکل ۱۸ x ۲۲ / ۸	تذکرہ کربلا المعروض سفینہ کربلا نظم ص ۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان نوبہار پریس ملتان	فضل حسین و فاعلام حیدر قدا ۲۰ x ۲۶ / ۸	تصویر کربلا نظم دشر ص ۵۶
کتاب خانہ صادقہ ملتان نوبہار ایکٹرک پریس ملتان (۱۹۳۱ء)	ملثنی محمد رمضان بہار ۲۰ x ۲۶ / ۸	تذکرۃ الابصار فی مدختہ آل اطہار نظم دشر ص ۴۵
کتاب خانہ صادقہ ملتان مجموعہ عالم پریس ملتان (۱۳۴۵ھ)	قاضی خدا بخش محزون ۲۰ x ۲۶ / ۸	تنویر العیون نظم ص ۲۴
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد بشیر الدین ملتان جمیدیہ اسٹیم پریس لاہور (۱۳۳۷ھ)	سید شرف حسین ۲۰ x ۲۶ / ۸	تنویر الکونین نظم دشر ص ۶۲
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد بشیر الدین ملتان ابوالجلالی اسٹیم پریس گڑھ (۱۳۳۹ھ) (۱۹۲۰ء)	شدا ۱۶ x ۲۶ / ۸	تنویر البدر نظم دشر ص ۸۳
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان ابوالجلالی اسٹیم پریس گڑھ (۱۳۳۹ھ) (۱۹۲۰ء)	ملثنی محمد خان خورشید ۲۰ x ۲۶ / ۸	مترجمید مجموعہ خورشید نظم دشر ص ۸۴
غلام صغیر ملتان	ملثنی فدا حسین مشکور ۱۸ x ۲۲ / ۸	جام سرور نظم دشر ص ۳۲

مولوی خیر محمد فیض بخش ملتان	مولوی محمد صدیق	جدید مجموعہ سربز مطلوب الزکریا
اسلامیہ اسٹیٹم پریس لاہور	۲۰ X ۳۰ / ۸	نظم و نثر ص ۲۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	سورہ شعرا	جذبات الشعراء واقعا کر بلائی
یونین پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۶
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	اللہ وسایا منشی محمد کوٹی	جذبات منشی
یونین پریس ملتان (۱۹۴۹ء)	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۲۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد حرم نواز	مہر سر قراز علی زاہد	جرس جیکا
ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۸	نظم ص ۱۶
مولوی غلام صغیر ملتان	منشی فدائین مشکور جھنڈیر	بلوچ نور المعرفہ و بار لہور
بجاری پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۶
مولوی خدایار و فیض احمد خاں	اکبیر شاہ	جنگ نامہ مع شہاد نامہ فرزند اناسلم
حکم آرٹ پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ص ۸۰
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	بارہ شعرا	جواہرات حیدری
نوبہارا بلڈرک پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۶۰
مصنف	شاغل	چوٹی نامہ مع معرفت تیر نامہ
قادی پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶
محمد حرم نواز محمد ذوالفقار ملتان	شاگردان عاشق ملتان	جوہر محشر
ملتان ایڈیٹل پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۶۸
منشی عزیز الدین	سید جیون شاہ	جھول نام حسین علیہ السلام
جیلانی پریس لاہور ۱۹۵۵ء	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ص ۸

ملٹنی عزیز الدین نجم الدین لاہور فیروز اسٹیٹ پریس لاہور (۱۹۲۳ء)	سید جیون شاہ ۲۰ × ۲۶ / ۸	جھوکا مام حسین علیہ السلام نظم (چوتھی واری) ص ۸
حافظ شمس الدین منصور الدین ملتان گرنٹھا اسٹیٹ پریس ملتان	مولوی فاطمہ اللہ بخش شائق ۲۰ × ۲۶ / ۸	چند اے نام نظم ص ۲۸
غلام صغیر ملتان کوآپرٹو اسٹیٹ پریس لاہور (۱۹۵۲ء)	سید مداح حسین شاہ ۲۰ × ۲۶ / ۸	پسمن آباد نظم و نثر ص ۲۰
فیض بخش محمد و فقار محمد رحیم نواز ملتان پاکستان پبلسٹی پریس ملتان	فتح محمد ناز ۲۶ × ۱۶ / ۴	جہاد مصومین شہنشاہ کربلا غوث بہمان کربلا نظم و نثر ص ۸۴
مولوی خیر الدین صابر محمد فخر الدین محمد بشیر الدین ملتان مطبع الہی آگرہ (۱۳۲۶ھ)	محمد حنا ۲۰ × ۲۶ / ۸	مدلیقہ محبتیں نظم ص ۲۸
مصنف اقبال برقی پریس ملتان	ملک احمد بخش ۱۸ × ۲۲ / ۸	حسین علیہ السلام نظم (دوبھی پھیری) ص ۲۸
دارالفاؤن ملتان سید الیکٹرک پریس ملتان	عاشق حسین حسینی ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	حسینی چہرہ آسی نظم و نثر ص ۸۰
مولوی غلام صغیر ملتان	نذر حسین ارشد جھڈیر ۲۰ × ۲۶ / ۸	حسینی صنکار نظم و نثر ص ۲۰
غلام صغیر ملتان رشید آرٹ پریس لاہور	مولوی محمد رمضان بہاؤ اللہ بخش شائق ۲۰ × ۲۶ / ۸	حسینی زوار المعروف شہبواز نظم (دوبھی پھیری) ص ۲۸
غلام صغیر ملتان ۱۳۶۸ھ	مولوی مرید حسین راز ۲۰ × ۲۶ / ۸	جیدق اعجاز کلید اعجاز نظم و نثر ص ۳۲

غلام صنعر محمد اظہر ملتان	شاعری	جیدی محفل المعروف خلیل کر بلا نظم ۸ ص
۱۷ × ۲۶ / ۸	ملک خان محمد اعجاز	خرزینۃ العزاز المسمرۃ بخینۃ الاعجاز نظم و نثر ۳۴ ص
مولوی فیض بخش محمد و فقار ملتان	سید غلام حسین فائز	خرزینۃ الکوئین نظم و نثر ۵۰ ص
اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸
حسینہ کتب خانہ ملتان	صابر ملتان	خرزینۃ المصائب نظم و نثر ۸۶ ص
اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد بشیر الدین ملتان	شعرائے پنجاب	خرزینۃ البصائر یعنی کنجیۃ شہنشاہ نظم و نثر ۶۴ ص
مطبع آریہ اسٹیم لاہور ۱۳۳۱ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸
مولوی فیض بخش محمد و فقار ملتان	ندائش مداحی	عزیمۃ شہیدان کر بلانی نظم و نثر ۴۰ ص
نوبہار ایڈیٹرک پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸
کتب خانہ صادقہ ملتان	احمد بخش صدیف کر بلانی	خرزینۃ صید و صفا گوہر صید نظم و نثر ۴۰ ص
نوبہار پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸
مولوی فیض بخش محمد و فقار محمد حمزہ ملتان	مولوی سید شرف حسین	خرزینۃ ماتم نظم و نثر (پنجویں پیرے) ص ۵۲
مطبع البی آکرہ ۱۳۱۵ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	مولوی صفدر	خسوف القمر نظم و نثر ۶۴ ص
مطبع البی آکرہ ۱۳۱۵ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد بشیر الدین محمد خیر الدین ملتان	مولوی احمد بخش سیف کلبلی	خلاصۃ المصائب نظم و نثر ۴۰ ص
پنجابی پریس لاہور ۱۳۳۱ھ	۱۷ × ۲۶ / ۸	۱۷ × ۲۶ / ۸
مولوی غلام صنعر ملتان		

- خون شہیدان انگر مضطر۔ اظہر ہمدانی کتاب گھر ملتان
نظم ۱۶ ص ۲۰ × ۳۰ / ۱۶
- خون شہیدان عبدالرحمن مضطر بہادری انجمن حلقہ ماتم داران حسین بہاولپور
نظم ۱۶ ص ۲۰ × ۳۰ / ۱۶ دستور پرنٹنگ پریس بہاولپور
- داستانِ چہلم تھانی خدائش مخزن مولوی شرف الدین جعفری کتب خانہ ملتان
نظم و نثر ۸۲ ص ۱۶ × ۲۶ / ۸ ملتان
الجیلان پریس ملتان
- داستانِ شوق و ہسانِ فوق حاجی نبی بخش کربلائی ریرا علی کربلائی مولوی فیض بخش محمد حرم نواز ملتان
نظم و نثر ۶۶ ص ۲۰ × ۲۶ / ۸
- داستانِ غم و محرومیت و تیر غم نور محمد گدائی جعفری کتب خانہ ملتان
نظم و نثر ۱۶۴ ص ۱۶ × ۲۶ / ۸ ہمدرد پریس ملتان
- داستانِ شوق حاجی نبی بخش شوق شبیر حسین محمد سبطین ملتان
نظم و نثر ۴۸ ص ۲۰ × ۲۶ / ۸ حجازی پریس لاہور
- در اکبرین سید خادم حسین شاہ مولوی غلام صغیر ملتان
نظم و نثر ۵۲ ص ۲۰ × ۲۶ / ۸ لاہور کوآپریٹو پرنٹنگ پریس لاہور
- در بارِ شہدا غلام حمید رفا مولوی غلام صغیر ملتان
نظم و نثر ۵۲ ص ۲۰ × ۲۶ / ۸ لاہور کوآپریٹو پرنٹنگ پریس لاہور (۱۳۴۲ھ)
- در بارِ کربلائی نور محمد گدائی حافظ حمید الدین عزیز الدین ملتان
نظم و نثر ۳۹ ص ۱۶ × ۲۶ / ۸
- در بارِ کوشہ مولوی نذیر حسین کتب خانہ جعفری ملتان
نظم و نثر ۴۸ ص ۲۰ × ۲۶ / ۸ جیلانی لیکچر پریس لاہور (۱۳۴۹ھ)

مولوی غلام صغیر ملتان کریبی پریس لاہور	غلام علی ۲۰ × ۲۶ / ۸	در بارہ ماتم نظم و نثر ص ۴۸
مولوی غلام صغیر ملتان گیلانی الیکٹرک پریس لاہور	عاشق ملتانی ۲۰ × ۲۶ / ۸	در بارہ نورانی نظم و نثر ص ۳۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان نوبہار الیکٹرک پریس ملتان	دستا ۲۰ × ۲۶ / ۸	در بے بہا نظم و نثر ص ۴۰
شعبہ شہین ملتان نوبہار اسٹیٹ پریس ملتان	تائب بشیر ۲۰ × ۲۶ / ۸	در بے نظیر نظم ص ۵۰
کاظم علی غلام علی ملتان رہا عام اسٹیٹ پریس لاہور ۱۳۳۲ھ	قاضی مولوی خدابخش مخزون ۲۰ × ۲۶ / ۸	در مشخون مجسموئے مخزون نظم نثر ص ۷۸
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین مسلکات مطبع الہی آگرہ ۱۳۲۵ھ	منشی شرف الدین ۲۰ × ۲۶ / ۸	در نجف مجسمہ تقریرات شرف نظم و نثر ص ۸۰
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان مطبع الہی آگرہ ۱۳۱۰ھ	غلام سکندر خان غلام ۲۰ × ۳۰ / ۸	دوحہ ماتم نظم نثر ص ۷۰
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان مطبع نامی سٹی محمد خیر الدین لاہور ۱۳۲۵ھ	غلام سکندر خان غلام ۲۰ × ۲۶ / ۸	ذائقہ نامی نثر غلام بزکاتے چوتھا نظم ص ۶۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان کرسٹن اسٹیٹ پریس ملتان	نور محمد کدالی ۲۰ × ۲۶ / ۸	ذوالفقار شہدائی مجموعہ کدالی نظم و نثر ص ۵۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان مطبع شمس ملتان	منشی اللہ بخش رفیق ۲۰ × ۲۶ / ۱۶	رسبتی غم نظم و نثر ص ۱۶

مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	نبی بخش شوق	رموز شوق
نوبہارا الیکٹرک پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۴۰
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	مولوی نبی بخش شوق کربلائی	رموز شوق "نیاجسموعہ"
نوبہارا الیکٹرک پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	صادق حسین نثار	روضۃ الابرار
نوبہارا الیکٹرک پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۲۸
مولوی محمد خیر الدین صاحب فخر الدین محمد بشیر الدین ملتان	نور محمد گدائی	روضۃ رضوان
خادم لتعلم پریس لاہور ۱۳۲۲ھ ۱۹۰۶ء	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
کاظم علی غلام علی ملتان	غلام علی	روضۃ رضوان جدید
رفاہ عام اسپتیم پریس لاہور ۱۹۰۶ء	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
غلام اصغر ملتان	غلام علی ملتانی	روضۃ رضوان جدید
اقبال برقی پریس ملتان ۱۳۲۸ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
مولوی محمد خیر الدین صاحب فخر الدین محمد بشیر الدین ملتان	نور محمد گدائی	روضۃ رضوان مع قصہ ہارمضان
کرشنا اسپتیم پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
مولوی فیض بخش سوداگر ملتان	اللہ ڈنہ ڈن ملتان	روضۃ رضوان مع قصہ ہارمضان
سیوک اسپتیم پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
مولوی خدا باہر اور احمد نور محمد فیض احمد ملتان	غلام علی	روضۃ رضوان مع وہابی خطبہ جمعہ
خادم لتعلم اسپتیم پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	ظہیر ملتانی	روضۃ شبیر
	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم نثر ص ۱۰۸

مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	غلام سکندر خان غلام	روضہ ماتم
مطبع النبی انگریزہ ر ۱۳۱۷ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۶۲
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	محمد حسن	ریاض الجنان
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم ص ۷۲
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	مولوی غلام حیدر قدا	ریاض الشہداء
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۱۶۰
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	غلام حیدر قدا	ریحان شہداء
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۸۰
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	احمد بخش بھٹی	زمینت المجلد
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۵۶
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	احمد بخش بھٹی	زمینت المجلد
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۷۲
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	محمد رمضان بہار ملتان	سائغر معانی
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۷۰
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	محمد بخش بھٹی	سائغر معانی
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۷۰
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	غلام سکندر خان	سائغر معانی
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۷۰
مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	محمد بخش بھٹی	سائغر معانی
مطبع خیر خواہ اسلام انگریزہ ر ۱۳۲۱ھ	۲۰ x ۲۶ / ۸	نظم نثر ص ۷۰

سرازمینہ المعرفہ فرماؤ زینب

غلام صغیر محمد اظہر ملتان

ہمدرد پریس ملتان

۲۰ x ۳۰ / ۳۰

نظم . ص ۱۶

سفینہ غنم

مولوی محمد زبیر الدین فیروز

مولوی محمد زبیر الدین بریلوی صاحب
مطبع الہی آگرہ (۱۳۲۲ھ)

۲۰ x ۲۶ / ۸

نظم و نثر (دو جہے پھیلا) ص ۶۴

شبیخہ کتب خانہ ملتان

۸ شعرا

۲۰ x ۲۶ / ۸

سلطانِ کربلا المعرفہ و سامانِ کربلا

نظم و نثر ص ۴۶

مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان

یونین پرنٹنگ پریس ملتان

امام علی شاہ شفیق

۲۰ x ۳۰ / ۸

سیمانِ کربلا یعنی شہدا کربلا

نظم و نثر ص ۴۲

شیخ حسین محمد بسطین محمد تنویر خلاق احمد

ملتان

پاک الیکٹریک پریس ملتان

غلام حیدر فدا

۲۰ x ۲۶ / ۸

سید الشہدا

نظم و نثر ص ۱۶۸

غلام صغیر محمد اظہر ملتان

یونین پرنٹنگ پریس ملتان

شاعری

۱۸ x ۲۲ / ۸

شامِ غریبان المعرفہ و قیتلِ وقت

نظم ص ۸

غلام صغیر ملتان

حجازی پرنٹنگ پریس لاہور

امام علی شاہ شفیق

۲۰ x ۲۶ / ۸

شانِ کربلا المعرفہ و مصائبِ کربلا

نظم ص ۵۶

کتب خانہ صادقہ ملتان

ملتان الیکٹریک پریس ملتان (۱۳۲۷ھ)

محمد رمضان بہار

۲۰ x ۳۰ / ۸

شمس الالوار

نظم و نثر ص ۶۲

کاظم علی غلام علی ملتان

زباہ عام اسٹیٹم پریس لاہور (۱۳۲۳ھ)

واصف حسین

۲۰ x ۲۶ / ۸

شمس المشرقین

نظم و نثر ص ۷۸

کتب خانہ ہاشمیہ ملتان

ملتان الیکٹریک پریس ملتان (۱۳۲۸ھ)

سید فضل حسین وفا

۲۰ x ۲۶ / ۸

شمس الہدا

نظم و نثر ص ۷۴

مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد فخر الدین ملتان مطبع النبی آگرہ (۱۳۲۱ھ)	محمد حبلال خان ۲۰ × ۲۶ / ۸	شمع المجلد نظم و نثر ص ۳۲
مولوی خیر الدین صاحب محمد شمس الدین ملتان مطبع النبی آگرہ (۱۳۲۱ھ)	سید علی شاہ ۲۰ × ۲۶ / ۸	شہید الشہداء نظم و نثر ص ۶۲
مولوی غلام صغیر ملتان ہمدرد پریس ملتان	اسلم مجید ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	شہیدانِ کربلا نظم و نثر ص ۱۶
عذاران حسین بہاولپور	محمد اختر اختر - غلام تھانی شاہ ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	شہیدانِ کربلا نظم ص ۱۶
محمد رحیم نواز محمد اقبال ملتان نوبہار پرنٹنگ پریس ملتان	محمد رمضان بہار و نثار ۲۰ × ۲۶ / ۸	صحیفۃ الزوار نظم و نثر ص ۵۲
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد فخر الدین ملتان مطبع النبی آگرہ (۱۳۱۹ھ)	مولوی فیروز الدین ۲۰ × ۲۶ / ۸	صحیفۃ ماتم ڈو جھی پھیری نظم و نثر ص ۴۴
مولوی غلام صغیر ملتان ججاری پریس لاہور (۱۳۵۱ھ)	مولوی غلام علی لنگاہ ۲۰ × ۲۶ / ۸	جرط الفلاح نظم و نثر ص ۴۸
مولوی فیض بخش رحیم نواز ملتان	عاشق ملتانی ۲۰ × ۲۶ / ۸	صفات اہل بیت نظم و نثر ص ۲۰۲
کاظم علی غلام علی ملتان مطبع مفید عام ایٹم لاہور (۱۳۲۱ھ)	واصف حسین ۲۰ × ۲۶ / ۸	ضیاء العین نظم و نثر ص ۹۴
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد فخر الدین ملتان مطبع النبی آگرہ (۱۳۲۱ھ)	غلام سکندر خان غلام ۲۰ × ۲۶ / ۸	عروجِ غم نظم و نثر ص ۴۸

عظیم اکبر	فصل شاہ جوہر	لکھنؤ ایسوسی ایشن کوٹ ڈیوالی خیر پور
نظم ۸۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نہار پریس ملتان (۱۹۶۵ء)
عظیم شہباز	سید علی ناشاد بخاری	مصنف
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	عزیز لطیف بہاولپور (۱۹۵۹ء)
غوغا کربلائی ڈوجھ	نور محمد گدائی	عاطق شمس الدین منور الدین ملتان
نظم و نثر ۳۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	جیلانی پریس ملتان (۱۹۴۵ء)
فانوس زہرا	سید ناشاد بخاری	جعفری کتب خانہ ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	
فردوس کربلا ڈوجھ پیرے	سید امام علی شاہ شفیق	شیخہ کتب خانہ ملتان
نظم و نثر ۲۸ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	ہمدرد پرنٹنگ پریس ملتان
فغان ماتم	غلام سکندر خاں غلام	مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان
نظم و نثر ۵۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع الہی آگرہ (۱۳۱۵ھ)
قرآن شمشیر عرف اسود شمشیر	نور محمد سائل	بزم سائل ڈیرہ غازی خان
نظم ۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۸	پاک ایکٹرک پریس ملتان
کاشف العجائب	سید غلام حسین نائب	دارالعلوم سیکھ سیکھ ڈیرہ ایسٹین
نظم و نثر ۱۰۰ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	لکھنؤ ایسوسی ایشن لاہور (۱۳۳۳ء)
کامن شہزادہ قاسم	سید عربیت خلی	مولوی خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مکتبات
کاشف عجائب	مولوی مرید حسین راز	مولوی فیض بخش مخدوم فقار ملتان
نظم و نثر ۶۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	نہار ایکٹرک پریس ملتان

کلام شوق	مولوی نبی بخش شوق	کتاب خانہ قریشی ملتان
نظم و نثر ص ۶۴	۲۰۸۲۶/۸	نوبہارا ایکٹرک پریس ملتان
کلام شوق حصہ اول	مولوی گل محمد عاشق	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ص ۴۲	۲۰۸۲۶/۸	اقبال بقی پریس ملتان
کلیب الفلاح	قاسم حناں لنگاہ مداح حسین مداح	مولوی غلام صغر ملتان
نظم و نثر ص ۵۲	۲۰۸۲۶/۸	کیلائی پریس ملتان
گفتار فوق المعروضات ہر شوق	منشی نبی بخش شوق	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ص ۹۰	۲۰۸۲۶/۸	
گلدستہ فوق	فوق	شیعہ کتب خانہ ملتان
نظم و نثر ص ۳۲	۱۸۸۲۲/۸	
گلدستہ شریانی (دو جہے پھیر)	غلام رتھورہ صابر	مولوی محمد حیر الدین صابر محمد خیر الدین ملتان
نظم ص ۳۶	۲۰۸۲۶/۸	الہی پریس آگرہ ۱۳۱۵ھ
گلدستہ منشی	اشدوسایا چوہانی	فطرت مس الدین سٹور الدین حمید الدین ملتان
نظم ص ۴۴	۲۰۸۲۶/۸	اقبال پریس ملتان ۱۳۲۹ھ
گلزار انما	غلام بیدر قدا	مولوی نادر صغر ملتان
نظم ص ۴۰	۲۰۸۲۶/۸	دین محمدی پریس ملتان
گلزار حسین شیح سرشاہین	جلال الدین عاشق	مولوی محمد معظّم قیصر ملتان
نظم ص ۱۰۴	۲۰۸۲۶/۸	کاشفی رام پریس ملتان
گلزار حبیب رقی	خدا بخش محزون	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ص ۴۲	۲۰۸۲۶/۸	نوبہارا ایکٹرک پریس ملتان

گلزارِ داودی	مولوی غلام محمد محمودی	بچل حسین جعفری ملتان
نظم و نثر ص ۴۰	۲۰ × ۲۶ / ۸	یونین پریس ملتان
گلزارِ ارشاد	مداح حسین نشاد	مولوی فیض بخش محمد و فقار ملتان
نظم و نثر ص ۴۴	۲۰ × ۲۶ / ۸	
گلزارِ شہدائی اہم و معروفہ کلماتی	نور محمد گدائی	کاظم علی غلام علی ملتان
نظم و نثر ص ۶۲	۲۰ × ۲۶ / ۸	اسلامیہ اسٹیٹ پریس لاہور (۱۳۲۴ھ)
گلزارِ کربلا	سید امام علی شاہ شفیق	غلام صغر ملتان
نظم و نثر ص ۹۶	۲۰ × ۲۶ / ۸	یونین پریس ملتان
گلزارِ کربلائی حصہ دوجہا	نور محمد گدائی	کاظم علی غلام علی کربلائی ملتان
نظم و نثر ص ۴۶	۲۰ × ۲۶ / ۸	رفاہ عام اسٹیٹ پریس لاہور (۱۳۲۵ھ)
گلستانِ ذوق	منشی نبی بخش شوق	غلام صغر ملتان
نظم و نثر ص ۶۴	۲۰ × ۲۶ / ۸	فیروز پرنٹنگ کرس لاہور
گلستانِ کربلا عرف شہنشاہ کربلا	امام علی شاہ شفیق	شبیر حسین محمد نوری ملتان
نظم و نثر ص ۳۲	۲۰ × ۲۶ / ۸	حجازی پریس لاہور
گلستانِ منشی	منشی محمد کوٹی	مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان
نظم ص ۸	۱۸ × ۲۲ / ۸	یونین پریس ملتان
گلشنِ سلام مصباحِ محرمِ ہرام مصائبِ شہدا	امام علی شاہ	مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان
نظم و نثر ص ۵۶	۲۰ × ۲۶ / ۸	صدیقیہ پریس ملتان
گلشنِ بزدانی	فتح محمد ناز	مولوی فیض بخش محمد و فقار ملتان
نظم و نثر ص ۶۴	۲۰ × ۲۶ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان

- گنجینہ الگوہر مولوی حسن بخش کھٹر مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ص ۳۸ ۲۰۸۲۶/۸ اقبال برقی پریس ملتان
- گنجینہ شہنت حسین یعنی فریبتہ غوث محمد فگار و دیگر شعرا مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ص ۶۲ ۲۰۸۲۶/۸ نوبہارا ایڈیٹرک پریس ملتان
- گنجینہ صدیفت احمد بخش سیف بھٹی غلام شبیر خاکی بھٹی مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان
نظم و نثر ص ۶۸ ۲۰۸۳۰/۸ یونین پرنٹنگ پریس ملتان
- گنجینہ صدیفت "جدو جہی" احمد بخش سیف مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان
نظم و نثر ص ۶۲ ۲۰۸۳۰/۸ یونین پرنٹنگ پریس ملتان
- گنجینہ ماتم حسرت ملتان پی پنجاب پیسٹی پرنٹنگ کرس ملتان
نظم ص ۱۶ ۱۶۸۲۶/۱۶ مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- گنجینہ وظائف قصہ دوجی احمد بخش سیف بھٹی غلام شبیر خاکی بھٹی
نظم و نثر ص ۴۰ ۲۰۸۲۶/۸ یونین پریس ملتان
- گنجینہ لفظ (چوتھے پیرے) احمد بخش سیف بھٹی غلام سہر ملتان
نظم و نثر ص ۶۲ ۲۰۸۳۰/۸ (۱۹۶۲ء)
- گوہر نورانی عاشق ملتان مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ص ۵۸ ۲۰۸۳۰/۸ نوبہارا ایڈیٹرک پریس ملتان
- نام حسین علیہ السلام المعروف بانیم ادارہ غلام سہر محمد اعظم ملتان
نظم ص ۱۶ ۲۰۸۳۰/۱۶ یونین پرنٹنگ پریس ملتان
- نام شہدان کر بلا عاشق شوق محزون مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ص ۶۲ ۲۰۸۲۶/۸ نوبہارا ایڈیٹرک پریس ملتان

ماتمی حلقہ	مشکور خٹک	ہمدانی کتاب گھر ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ہمدرد پرنٹنگ پریس ملتان
مجموعہ البحرین ڈیجیٹل پیرے	مولوی محمد فیروز	کاظم علی غلام علی ملتان
نظم و نثر ۹۴ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع رفاہ عام اسٹیم لائبریری لاہور (۱۳۲۳ھ)
مجموعہ نینٹیر مع تقاریر	غلام صادق غلام شبیر	کاظم علی غلام علی ملتان
نظم و نثر ۴۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	جمیدیہ اسٹیم پریس لاہور (۱۳۲۶ھ)
مجموعہ گلستانہ مناقب	صفد علی صفد غلام محمد شیدائی	حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان
نظم ۲۰ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	میر باز محکم ابوالجلالی پریس گروہ لاہور (۱۳۳۹ھ)
مجموعہ گلزار مناقب سلسلہ شریف	مولوی غلام مصطفیٰ انجم	مولوی محمد خیر الدین صابر محمد شیل الدین ملتان
نظم ۴۰ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	خادم لتعلیم اسٹیم پریس لاہور
مجموعہ مخزن الالجاز	مرید حسین راز	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم و نثر ۳۸ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	نوبہار لیکچرک پریس ملتان
مجموعہ مرثیہ کبیر ختم	کمال خاں	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع مجتبیٰ لاہور
مجموعہ مرثیہ کمال خاں	کمال خاں	مولوی محمد خیر الدین صابر محمد خیر الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع الہی گروہ لاہور (۱۳۱۸ھ)
مجموعہ مرثیہ کمال خاں	کمال خاں	مولوی محمد خیر الدین صابر محمد خیر الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ X ۳۰ / ۸	مطبع مجتبیٰ لاہور (۱۳۱۸ھ)
مجموعہ مرثیہ مولوی فیروز	مولوی فیروز الدین فیروز	مولوی محمد خیر الدین صابر محمد خیر الدین
نظم و نثر ۳۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع الہی گروہ

مجموعہ مودت حقانی	سید سنا علی شاہ	کتاب خانہ صابری ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	نوبہار ایگریکلچرل پریس ملتان
مجموعہ نوحہ جلال المعروض بہا راتم	ادارہ	شیخو کتب خانہ ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	
محفل حسین رضی	جان شہار	غلام صغیر محمد اظہر ملتان
نظم ۸ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	یونین پرنٹنگ پریس ملتان (۱۹۶۳ء)
محفل حسین المعروض بحرم کربلا	شمسی	غلام صغیر محمد اظہر کربلائی ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
دینے کے موتی	فیض سندھ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
مرثیہ شبیر علیہ السلام	کمال خاں	حافظ شمس الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	مجتبائی پریس لاہور (۱۹۳۳ء)
مرثیہ شبیر علیہ السلام حصہ پہلا	کمال خاں	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	مجتبائی پریس لاہور (۱۹۳۳ء)
مرثیہ وفات پیراجن	ایمپریٹریل ڈسٹریکٹ	مصنف
نظم ۸ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	
مرگ ناگہانی نوحہ بہا ونحاتی	مولوی عزیز الرحمن فتنی مولو	کتب خانہ سبحانی بہاولپور
نظم ۱۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	سفید ماہ پریس لاہور
مسافران کربلا	امام علی شاہ شفیق	مولوی فیض بخش محمد حرم نواز ملتان
نظم و نثر ۶۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	یونین پرنٹنگ پریس ملتان

غلام جید رفقا وغیرہ	غلام جید رفقا وغیرہ	مہتاب غم واقعات جہلم
۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۳۲
مولوی محمد فیروز الدین	مولوی محمد فیروز الدین	مہتاب غم ڈوجھے پیسے
۲۰ × ۳۰ / ۸	۲۰ × ۳۰ / ۸	نظم و نثر ص ۶۴
غلام جید رفقا	غلام جید رفقا	مہتاب مدینہ
۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۶۴
قاضی خدائش محزون	قاضی خدائش محزون	مہتاب مضمون
۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۳۲
غلام سکندر خان غلام	غلام سکندر خان غلام	میدان غم
۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۶۴
غلام سکندر خان غلام	غلام سکندر خان غلام	میزان غم
۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۶۴
غلام جید رفقا	غلام جید رفقا	نجم الہدا
۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۰
غلام جید رفقا	غلام جید رفقا	نجم الہدا حصہ پید
۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۰
شعرا	شعرا	نذرانہ حسین ندیہ السلام
۱۶ × ۲۶ / ۸	۱۶ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
فیض سندھ	فیض سندھ	نذرانہ عقیدت
۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸

مولوی محمد خیر الدین صاحب مدرسہ دارالعلوم ملتان	شرف نذر	نسیم کوثر
	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۸۶
مولوی محمد خیر الدین صاحب مدرسہ دارالعلوم ملتان	غلام سکندر خان غلام	نشتیر غم و فوجی پھیر
مطبع جمعیہ لاہور (۱۳۳۳ھ)	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۶۴
مولوی فیض بخش محمد ولفقار ملتان	مولوی سراج علی فوق	نظام فوق
نوبہارا بیکٹرک پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۵۲
مصنف	امیر بخش	نواں قصہ محرم الحرام
ملتان الیکٹرک پریس ملتان	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم ص ۸
مولوی قمر الدین بہا و لہور	مرزا محمد مصعب بیگ	نوحہ بہا و نغانی
صادق الاٹوار پریس بہا و لہور	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ص ۱۶
مولوی فیض بخش محمد ولفقار ملتان	سید حسن رضا شاہ تسلیم	نوحہ جات تسلیم
(۱۳۶۰ھ)	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ص ۱۶
مولوی فیض بخش محمد ولفقار محمد حرم نواز ملتان	ملنشی غلام رسول حسرت ملتان	نوحہ جات حسرت
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۲۴
مولوی فیض بخش محمد نواز ملتان	غلام حسین منظر	نوحہ جات سینہ زنی نام شہزادگان کربلا
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶
جعفری کتب خانہ ملتان	مولوی غلام اصغر	نہر المصائب
ہمدرد پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۳۶۸
غلام اصغر ملتان	مولوی احمد علی	واقعات کربلا
	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم و نثر ص ۴۰

کلیبم آرٹ ایجنسی ۱۳۸۱ھ (۱۹۶۱ء)	چراغ ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	وفات نامہ بی بی سبین بی بی فاطمہ الزہراء رضی اللہ تعالیٰ عنہا نظم ص ۱۶
ملشی عزیز الدین نجم الدین لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	وفات نامہ مع مناقب نظم ص ۱۲
شیخ برکت علی اینڈ سنز لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	وفات نامہ مع مناقب الامام نظم ص ۱۶
علمی پرنٹنگ پریس لاہور	۲۰ X ۳۰ / ۸	ہاشمی دربار عرف جذبات نظم و شعر ص ۹۶
مولوی فیض بخش محمد ولفقار ملتان نور بہار الیکٹریک پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	بادکار حسین نظم ص ۱۶
غلام اصغر ملتان ہمد و پریس ملتان		

مدحیات

کتاب نام	مصنف	ناشر
نظم رنثر صفحے	کتاب ساز	چھاپہ خانہ چھپن داس
اسرارِ خوشیہ	حاجی برخوردار دقا	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ص ۶۴	۱۶ X ۲۶ / ۸	جیلانی پریس ملتان
نذر الجیلان	محمد نواز ایم قادری ملتان	مصنف
نظم ص ۸	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	عزیز پرنٹنگ پریس ملتان
تکف لانا فی مناب محبوب سبحانی	حافظ فتح محمد جلالپوری	مولوی عبدالواحد محمد احمد محمود ذاکر محمد محمد اجمل جلالپور پیر والہ اسلامیہ ایٹیم پریس لاہور ۱۳۲۶ء
نظم ص ۸	۲۰ X ۲۶ / ۸	مصنف
ترانہ دلفگار	مولابخش دلفگار	مصنف
نظم ص ۸	۱۸ X ۲۲ / ۸	نوبہار الیکٹرک پریس ملتان
حضرتِ عمر رضی	ملک احمد بخش سیرانی	مصنف
نظم ص ۸	۱۸ X ۲۲ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان
حق چار یار	عبد اللہ	مصنف
نظم ص ۸	۱۸ X ۲۲ / ۸	منوہر الیکٹرک پریس سرگودھا
حق چار یار	محمد نواز فردوسی	مستر محمد دتہ اللہ ساہی ڈیرہ اسماعیل خان
نظم ص ۳۲	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	عشرت آرٹ پریس ڈیرہ
رسالہ در تعریف چار یار	شمس الدین	حافظ شمس الدین نور الدین جیلانی ملتان
نظم ص ۸	۲۰ X ۲۶ / ۸	

ملک دین محمد	حسان محمد	رسیہ
انقلاب اسپٹم پریس لاہور	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۸ ص
محبوب احمد	منشی قدر اللہ ملتان خلیفہ غلام معین الدین	سچا تحف
مسلم حمیدیہ پریس ملتان	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۸ ص
مصنف	محمد نواز اسپٹم قادری ملتان	شان اولیا کرام
عزیز پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
مصنف	محمد عبد اللہ	شان صادق "گلدستہ"
یونین پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
مصنف	محمد رشید ہاں کھار	فت صد اسلام فضائل چہار بار
کارونیشن ایڈریک پریس لاہور	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۸ ص
مصنف	مولوی محمد عبداللہ گلشن	صدق محمدی
یونین پریس ملتان	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۸ ص
قریشی فاروقی کتب اینڈ پبلسٹری ملتان	محمد نواز اسپٹم	غنیۃ اسپٹم ڈوجھا حصہ
عزیز پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۳۲ ص
مولوی خیر محمد فیض بخش ملتان	عبد السلام بمل ملتان	غنیۃ فیض رسانی
سیوک اسپٹم پریس لاہور	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۸ ص
منشی محمد اکبر بہاولپور	مولوی محمد نصیر الدین حسن خرم	تصاویح خرم
صاق الاوزار ایڈریک پریس بہاولپور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
مصنف	غلام نبی خطہ	کامل پیر سچا ثبوت
وکتوریہ پریس ملتان ۱۹۵۱ء	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	

مصنّف	مولوی عاشق محمد عاشق	کمال مہروی
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
مصنّف	منشی غلام رسول حسرت	گلدستہ کرامات
حاجہ شمس الدین محمد الدین ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	گلدستہ کرامات
مولوی فیض بخش محمد رفیق فقار صاحب کراچی	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	دو جہا حصہ
ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۲۴
مصنّف	اکبر شاہ	مجموعہ مدح حضرت غوث الاعظم شاہ
سید عبدالحمید شاہ	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	کون عالم حضرت حکیم الدین سیرانی حضرت
ہمدرد پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	شمس الدین شاہ بہادر پور
حاجہ شمس الدین نور الدین عمیل الدین ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۳۰
مطبع مجتہائی لاہور ۱۳۲۱ھ	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	مجموعہ مدح غوث الاعظم
مصنّف	محمد رمضان بیوس	نظم ص ۱۲
اقبال برقی پریس ملتان	۱۸ × ۲۲ / ۸	محمدی انوار
مصنّف	حاجی غلام نبی خاں	نظم ص ۸
نوبہار الیکٹرک پریس ملتان ۱۹۳۲ء	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مدح حضرت پیران پیر دستگیر
مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶
عاشق حسین تاجر کتب اوچ شریف	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	معجزہ حضرت امام جعفر صادق
یونین پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶
مصنّف	غلام نبی عطاء	معجزہ حضرت امام جعفر صادق
الیکٹرک پریس ملتان	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم ص ۲۴
مصنّف	غلام نبی عطاء	مناقب اشیحین
دکٹوریہ پریس ملتان ۱۹۶۳ء	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
		مناقب حضرت عیسیٰ
		نظم ص ۸

سراپکی لسانیات

کتاب دانان	مصنف	ناشر
نظم / نثر صفحے	سائز	چھاپہ خانہ چھپن ڈاسنہ
العقین العقین	عبدالحمید عتیق فکری	سراپکی ادبی مجلس حبشہ بہاولپور
نثر ص ۱۸۶	۲۰ × ۲۶ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۲ء
بہاولپوری زبان دی بسیم اللہ	دلشاد کلاچوی محمد بشیر احمد ظانی	مصنفین
نثر ص ۴	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	عزیز المطابع بہاولپور
بہاولپوری بنتانی زبان ادب	محمد بشیر احمد ظانی	مصنف
نثر ص ۱۸۶	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مرکز سرکاری زبان تہ ادب بہاولپور
تعارف بہاولپوری بنتانی زبان	محمد بشیر احمد ظانی	مصنف
نثر ص ۲۲	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مصنف
چھپر کے	محمد بشیر احمد ظانی	مصنف
نثر ص ۱۸۴	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۱۹۶۶ء
در و گوہر	احمد وحید	کاشانی ادب پبلشرز
نثر ص ۸۰	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	بزمین پرنٹنگ پبلشرز ۱۹۵۲ء
ریاستی ماوری زبان کا قاعدہ	جمعیت الانصار	جمعیت الانصار
ص ۴	۱۸ × ۲۲ / ۸	عزیز المطابع بہاولپور ۱۹۶۳ء
بہاولپوری زبان کا قاعدہ	پروفیسر سید عزیز علی شاہ	سراپکی ادبی مجلس بہاولپور
ص ۴	۱۸ × ۲۲ / ۸	مکتبہ حبشہ پریس لاہور

سرایکی رسم الخط کی مختصر تاریخ	اسلم رسول پوری، عمر کمال خاں	بزم ثقافت ملتان
نشر	۱۸ X ۲۲ / ۸	سید الیکٹرک پریس ملتان، ۱۹۶۶ء
۲۸ ص		
سرایکی زبان اور اس کی ہمیشہ زبانی	ڈاکٹر مہر عبدالحق پٹی ایچ ڈی	سرایکی ادبی بورڈ ملتان
نشر	۲۲ X ۲۹ / ۱۶	ہمدرد پرنٹنگ پریس ملتان، ۱۹۶۶ء
۱۶۰ ص		
سرایکی زبان کا ارتقار	محمد بشیر احمد ظامی	مرکز سرایکی زبان کے راونیہا لہور
نشر	۱۶ X ۲۶ / ۸	۱۹۶۰ء
۲۷۲ ص		
سرایکی زبان کا قاعدہ	محمد بشیر احمد ظامی	سرایکی ادبی مجلس رجسٹرڈ بہاولپور
نشر	۲۰ X ۳۰ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور
۳۶ ص		
سرایکی زبان کا قاعدہ	محمد بشیر احمد ظامی	مرکز سرایکی زبان کتاب بہاولپور
نشر	۲۰ X ۳۰ / ۸	جاوید رشید پرنٹنگ پریس بہاولپور، ۱۹۶۸ء
۳۲ ص		
سرایکی شاعری	کیفی جاپوری	بزم ثقافت ملتان
نظم و نشر	۱۸ X ۲۲ / ۸	سید الیکٹرک پریس ملتان، ۱۹۶۹ء
۳۶۸ ص		
سرایکی شاعری کا اوان تہ قوافی	دکشا دکلا پنجمی	سرایکی ادبی مجلس رجسٹرڈ بہاولپور
نظم و نشر	۱۸ X ۲۲ / ۸	دین محمدی پریس لاہور، ۱۹۶۵ء
۱۱۲ ص		
سرایکی قاعدہ	دکشا دکلا پنجمی	سرایکی لائبریری بہاولپور
نشر	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مکتبہ جدید پریس لاہور، ۱۹۶۶ء
۱۶ ص		
سرایکی لوک گیت	ڈاکٹر مہر عبدالحق پٹی ایچ ڈی	بزم ثقافت ملتان
نظم و نشر	۱۸ X ۲۲ / ۸	سید الیکٹرک پریس ملتان، ۱۹۶۴ء
۱۳۶ ص		
قوافی میں صرفی منظوم ہندیہ بخشی	شاہ ولایت	مولوی خدایار فیض احمد ملتان
نظم	۲۰ X ۲۶ / ۸	ملتان الیکٹرک پریس ملتان
۲۴ ص		

کانڈھے تے گانڈھے	محمد بشیر احمد ظامی	مرکز سرکاری زبان تے ادب بہاولپور
نثر ۷۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۱۹۶۵ء
کرمیا نامہ (کورس)	قاضی فخر الدین راضی	مصنف
نظم ۳۲ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	چھاپخانہ کریمیہ لاہور ۱۳۱۶ھ ۱۸۹۸ء
لغات سراسیکی	محمد بشیر احمد ظامی	سراسیکی ادبی مجلس بہاولپور
نثر ۳۹۸	۱۶ × ۲۶ / ۸	
ملتانى زبان اور اس کا اردو سے تعلق	ڈاکٹر مہر عبدالحق بی بی ڈی	اردو اکادمی بہاولپور
نثر ۷۰۸ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۶ء
ملتانى زبان دا قاعدہ	اختر وحید	کاشانہ ادب ملتان
نثر ۱۶ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۱۹۵۳ء
ملتانى زبان کجی ہے؟	سید علی ملتانى	مصنف
نثر ۹۵ کنوں ۱۲۰	۱۸ × ۲۲ / ۸	
ملتانى قاعدہ ترکیبے پھیری	قاضی فخر الدین راضی	مصنف
نثر ۵۲ ص	۲۲ × ۲۹ / ۱۶	ملتان ایڈیٹر پریس ملتان ۱۹۲۵ء
معارف سراسیکی	سید نور علی ضامن حسینی	مصطفیٰ شاہ ایڈیٹر امجد پور شرقیہ
نثر ۲۲۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	پنجابک رٹ پریس لاہور ۱۹۵۲ء
لغات و لٹا دیہ (اردو - سراسیکی)	دشاد کلا پنچوی	سراسیکی لائبریری بہاولپور
نثر ۳۸۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	ہمد و پریس ملتان ۱۹۰۹ء
لغات و لٹا دیہ (سراسیکی - اردو)	دشاد کلا پنچوی	سراسیکی لائبریری بہاولپور
نثر ۲۸۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	سید ایڈیٹر پریس ملتان ۱۹۸۱ء

نصاب ضروری

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم نثر - صفحات	مولوی خدا بخش	مطبع سید یحییٰ مولوی خدایار نور احمد محمد فیض احمد ملتان مطبع مفید عام لاہور (۱۳۳۱ھ)
نصاب ضروری نظم ص ۲۴	مولوی خدا بخش ۲۰ x ۲۶ / ۸	مکتبہ صدیقہ ملتان
نصاب ضروری نظم ص ۲۰	مولوی خدا بخش ۲۰ x ۲۶ / ۸	مکتبہ رحیمیہ ملتان
نصاب ضروری نظم ص ۲۰	مولوی خدا بخش ۲۰ x ۲۶ / ۸	ملک سراج الدین اینڈ سنز لاہور تعلیمی پریس لاہور
نصاب ضروری نظم ص ۳۲	مولوی خدا بخش ۲۰ x ۲۶ / ۸	شیخ غلام علی اینڈ سنز لاہور علمی پرنٹنگ پریس لاہور
نصاب ضروری نظم ص ۲۰	مولوی خدا بخش ۲۰ x ۳۰ / ۸	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان لاہور پرنٹنگ پریس لاہور
نصاب ضروری نظم ص ۲۸	مولوی خدا بخش ۱۸ x ۲۲ / ۸	مولوی خدایار ابو محمد فیض احمد ملتان ملتان ایکٹرک پریس ملتان (۱۳۴۸ھ)
نصاب ضروری نظم ص ۲۸	مولوی خدا بخش ۲۲ x ۲۹ / ۸	ابو محمد فیض احمد ملتان نصر مجتبیٰ پریس ملتان
نصاب ضروری نظم ص ۲۸	مولوی خدا بخش ۲۰ x ۲۶ / ۸	مولوی خدایار نور احمد نور محمد فیض احمد ملتان مطبع ویدک پبلش ملتان (۱۳۵۵ھ)
نصاب ضروری معرب نظم ص ۲۰	غلام جید خان شکتہ ملتان ۱۸ x ۲۲ / ۸	مطبع ویدک پبلش ملتان (۱۳۵۵ھ)

حافظ شمس الدین منور الدین ملتان لاہور پرنٹنگ پریس لاہور (۱۳۴۳ھ)	مولوی رحیم بخش ۲۰ × ۲۶ / ۸	آمدنامہ ملتان نشر - ص ۱۲
حافظ حاجی شمس الدین منور الدین ملتان حمیدیہ اسٹیم پریس لاہور (۱۳۳۳ھ)	مولوی رحیم بخش ۲۰ × ۲۶ / ۸	آمدنامہ ملتان نشر - ص ۱۲
مولوی غوث بخش و خیر محمد ملتان مطبع سلطانی لاہور (۱۸۶۶ء)	مولوی رحیم بخش ملتان ۱۸ × ۲۲ / ۸	آمدنامہ ملتان نشر - ص ۱۶
حافظ حمید الدین عزیز الدین ملتان یونین پرنٹنگ پریس ملتان	مولوی رحیم بخش ملتان ۱۸ × ۲۲ / ۸	آمدنامہ ملتان نشر - ص ۱۲
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان ملتان لیکچرک پریس ملتان (۱۳۳۶ھ)	مولوی رحیم بخش ملتان ۲۰ × ۲۶ / ۸	آمدنامہ نسخہ صحیحہ نشر - ص ۱۲
مولوی فیض بخش محمد و فقار ملتان نوبہار اسٹیم پریس ملتان (۱۳۳۶ھ)	مولوی رحیم بخش ملتان ۲۰ × ۲۶ / ۸	آمدنامہ نسخہ صحیحہ نشر - ص ۸
فقیر اللہ عبدالقادر عبدالعزیز مولوی خدایا ملتان مطبع محمدی لاہور	مولوی غلام حیدر ملتان ۲۰ × ۲۶ / ۸	کنز المبتدئ المعروف آمدنامہ نشر - ص ۱۶
کتب خانہ صدیقیہ ملتان صدیقیہ پریس ملتان	مولوی رحیم بخش ۲۰ × ۲۶ / ۸	آمدنامہ فارسی زبان ملتان نشر -

سرائیکی زبان و ادب سے متعلق کتب (اردو پنجابی)

کتاب دان	مصنف	ناشر
نظم و نثر صفحے	کتاب داسائز	چھاپہ خانہ سنہ
اردو کے خوابیدہ الفاظ	نملہ ادارت مرکزی اردو بورڈ	مرکزی اردو بورڈ لاہور
نثر ص ۹۶	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۲ء
بول سریدی	ڈاکٹر فقیر محمد فقیر	پنجابی ادبی اکادمی لاہور
نظم و نثر ص ۱۵۲	۲۰ × ۲۶ / ۸	چھاپخانہ پنجابی ادبی بورڈ لاہور ۱۹۶۵ء
پریت مہار	محمد کیریم تونسوی ارشد ملتان، ریاض	بزم ثقافت ملتان
نظم و نثر ص ۱۶۸	۲۰ × ۳۰ / ۸	امروز پرنٹنگ پریس ملتان
پہلی کل پاکستان سرائیکی ادبی انفرنس ملتان	عمر کمال خاں	سیکرٹری پہلی کل پاکستان سرائیکی ادبی کانفرنس ملتان قدا آرٹ پریس ملتان
نثر ص ۲۲	۲۰ × ۳۰ / ۸	تاج بک ڈپو لاہور
بیر سریدی	حمید اللہ ہاشمی	یکمیرج پریس لاہور
نظم و نثر ص ۱۶۰	۱۶ × ۲۶ / ۸	خوشید سرائیکی ایڈیٹیو سٹاک آباد
جھک	ایاز اویسی	مدینہ پرنٹنگ پریس حیم یارخان
نظم و نثر ص ۹۲	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	اردو اکادمی بہاولپور
خواجہ غلام فریدی	مسعود حسن شہاب	اشرف پریس لاہور ۱۹۶۳ء
نظم و نثر ص ۳۲۸	۱۸ × ۲۲ / ۸	اردو اکادمی بہاولپور
خواجہ غلام فریدی	مسعود حسن شہاب	اردو اکادمی بہاولپور
نظم و نثر ص ۳۲۶	۱۸ × ۲۲ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۳ء

- دستان فریدؒ سرار محمد عبدالرحیم خان آبد نزم فرید چاچر طراں
نظم و نثر ص ۳۲ ۲۰۸۳۰/۱۶
- عربی قاعدہ نوکھتی بلتانی نصیر ستر لاہور
نثر ص ۸ ۲۰۸۳۰/۱۶
- قدیم اردو لغت ڈاکٹر جمیل جالبی مرکزی اردو بورڈ لاہور
نثر ص ۲۲۲ ۲۰۸۳۰/۸
- گوہر شب چراغ محمد انور سنیروز سعودی پرنٹرز لاہور ۱۹۶۳ء
نظم و نثر ص ۱۰۸ مرغوب ایجنسی لاہور
- میرن شاہ محمد حفیظ الرحمن حفیظ پکورا آرٹ پریس لاہور
نظم و نثر ص ۱۲ مرتب
- عزیز المطالع بہاولپور

فریدیات

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم نثر صفحات	ساز	مطبع سنہ
اسرار فریدی معرّب دیوان فریدی	خواجہ غلام فرید	خدا بخش غوث بخش جلال پور پیر الہ
نظم ۲۴۲ ص	۱۸ X ۲۲ / ۸	بہاول پور لاہور (۱۹۰۲ء)
انتخاب دیوان فرید بعد از ترجمہ	ترجمہ پروفیسر لٹنڈا کلاپنوی	اردو اکیڈمی، بہاولپور
نظم نثر ۲۸۲ ص	۲۰ X ۳۰ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور (۱۹۶۳ء)
انتخاب دیوان فرید معرّب و حشر جاتا	خواجہ غلام فرید	مکتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان
نظم ۱۲۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	
جشن فرید	محمد یار بیرنگ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	افشاں پریس جم پانچاں
دیوان احمدی ماتم خوشنق	ترجمہ: حاجی نور احمد	حافظ شمس الدین مشور الدین ملتان
دیوان خواجہ غلام فرید صاحب	۲۰ X ۲۶ / ۸	
دیوان فرید	خواجہ غلام فرید	مولانا حفیظ الرحمن بہاولپور
نظم ۲۱۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	غزیز المطابع بہاولپور (۱۳۶۳ھ)
دیوان فرید	خواجہ غلام فرید	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۴۰ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	لاہور پرنٹنگ پریس ملتان (۱۳۳۲ھ)
دیوان فرید	خواجہ غلام فرید	نذر منظور سیرانی ادیبی ملتان
نظم ۲۳۲ ص	۱۸ X ۲۲ / ۸	بمبئی پریس ملتان (۱۹۶۷ء)

دیوانِ فرید	خواجہ غلام فرید	اخلاق بکڈ پوائنڈیشنل سٹور ملتان
نظم ص ۲۹۳	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	اخلاق پریس ملتان
دیوانِ فرید "تصحیح شدہ"	تصحیح از حکیم محمد عبدالحق حسان	ادارہ الفریڈ چارٹرڈ ان شریف
نظم ص ۱۶	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سید الیکٹرک پریس ملتان
دیوانِ فرید "مکمل"	خواجہ غلام فرید	مکتبہ عزیز یہ بہا و لہو
نظم ص ۲۳۶	۱۸ X ۲۲ / ۸	عزیز المطابع بہا و لہو
دیوانِ فرید ترجمہ منتشر	مترجم، دبیر الملک مولانا عزیز الرحمن	مولانا محمد حفیظ الرحمن حفیظ مالک مکتبہ عزیز یہ بہا و لہو
نظم پندرہ ص ۸۶۸	۲۰ X ۳۰ / ۸	عزیز المطابع بہا و لہو (۱۹۴۳ء)
دیوانِ فرید مع ڈوہڑہ جات	خواجہ غلام فرید	دارالاشاعت جامعہ العلوم عبیدیہ ملتان
نظم ص ۲۴۰	۱۸ X ۲۳ / ۸	یکمیرج پرنٹنگ پریس لاہور
دیوانِ سریدی	خواجہ غلام فرید	اخلاق بکڈ پوائنڈیشن ملتان
نظم ص ۱۲۶	۱۸ X ۲۲ / ۸	یونین الیکٹرک پریس ملتان
دیوانِ سریدی	خواجہ غلام فرید	فیض شمس الدین نوز الدین ملتان
نظم ص ۲۴۶	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	یونین پریس ملتان
دیوانِ سریدی	خواجہ غلام فرید	مولوی فیض بخش محمد ذولفقار ملتان
ڈوہڑہ جات اظہارِ فریدی حصہ دہم	خواجہ غلام فرید	نوبہار الیکٹرک پریس ملتان
نظم ص ۲۲	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	مولوی فیض بخش محمد ذولفقار ملتان
دیوانِ فریدی معرودہ بزرگ فریدی	خواجہ غلام فرید	اخلاق پرنٹنگ پریس ملتان
نظم ص ۱۶۸	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ایم نواز کتب فروش ملتان
ڈوہڑہ جات فریدی	خواجہ غلام فرید	ایم نواز کتب فروش ملتان
نظم ص ۲۲	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	

موسیٰ فیض بخش محمد رفیع خان صاحب مدظلہ العالی	خواجہ غلام فرید	دوہڑے بات فریدی
	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم ص ۱۶
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان	خواجہ غلام فرید	دوہڑے بات فریدی
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم ص ۱۶
اخلاق بک ڈپو ملتان	خواجہ غلام فرید	دوہڑے بات فریدی
اخلاق پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم ص ۱۶
جامعہ عربیہ دارالعلوم علیہ السلام حائیت ملتان	خواجہ غلام فرید	دوہڑے بات فریدی
	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم ص ۱۶
ملک شہیر احمد لاہور	خواجہ غلام فرید	دوہڑے بات فریدی
تعمیراتی پریس لاہور	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم ص ۱۶
مکتبہ اولیئہ رضویہ صمد آباد	مولانا محمد پیر	شرح دیوان فریدی
لہور اینکسٹر کیو پریس ملتان	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم و شرح ص ۸۰
مکتبہ سائہ حاجی نیاز احمد ملتان	خواجہ غلام فرید	فریدی دوہڑے
	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم ص ۲۲
بزم ثقافت ملتان	کیفی جاسوسی، ربابی، نغمہ	کلام فریدی
امروز پرنٹنگ پریس ملتان	۱۶۸۲۰/۱۸	نظم و شرح ص ۵۰۹
پنجابی ریسرچ اکیڈمی لاہور	مزیہ محمد افضل	کلیات خواجہ فرید
اردو انجمن پرنٹنگ لاہور	۲۰۸۳۰/۱۶	نظم ص ۲۲۸
مولوی محمد خیر احمد ملتان	خواجہ غلام فرید موسیٰ نور الدین خرم	معدن خوشنق معرودہ کافیاں
مطبوعہ گلزار محمدی لاہور	۲۰۸۲۶/۸	نظم ص ۹۲
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان	خواجہ غلام فرید	مکمل دیوان فریدی
اقبال برقی پریس ملتان	۱۸۸۲۴/۸	نظم ص ۲۲۲

سوانح کلام

کتاب نام	مصنف	ناشر
نظم و نثر صفحہ	کتاب داستان	چھاپہ خشت سہ
از کاوشا شمس تبریزی سنہ ۱۰۰۰	شعرا پنجاب	کتب خانہ صادقہ قریشیہ ملتان
نظم و نثر ص ۴۰	۲۰ × ۲۶ / ۸	نوبہارا لیکچرک پریس ملتان
ارمغان اُرج	مخدوم الملک سید شمس الدین خاں گیلانی	سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور
نظم ص ۶۲	۲۰ × ۲۶ / ۸	گورنری پرنٹنگ پریس بہاولپور ۱۹۶۷ء
جانباز جتوئی	اختر علی خاں بلوچ	سرائیکی اکادمی ملتان
نظم و نثر ص ۲۸	۲۰ × ۳۰ / ۸	عزیز پریس ملتان ۱۹۶۸ء
رت لیاں، بچوں	صادق بشیر	سرائیکی ادبی مجلس رحیم پور بہاولپور
نظم و نثر ص ۱۲۸	۱۸ × ۲۲ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۶ء
شاطر نما نثر ۱۱	محمد عبید الرحمن بہاولپوری	سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور
نظم و نثر ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نوبہارا لیکچرک پریس ملتان ۱۹۶۵ء
نشان آسودہ طوفان	بیگم انجم گیلانی شان	سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور
نظم و نثر ص ۶۸	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نوبہارا لیکچرک پریس بہاولپور ۱۹۶۵ء
فرمان جلیبی تنباغ اسماعیلی	مولوی محمد بخش عابقر	رحمت بک کھنٹی بہاولپور
نظم ص ۸	۲۰ × ۳۰ / ۸	ویر بلا پ پریس لاہور ۱۳۶۹ھ
میں سارہ نور	مرثیہ اکیڈمی	خواجہ خدابخش اکیڈمی خیرپور
نظم و نثر ص ۶۲	۲۰ × ۳۰ / ۸	

ڈاکٹر مہر عبدالحق پٹیالہ پٹیالہ ڈی	سراہی اہلی بورڈ ملتان	نورجسمال
۲۲×۲۹/۱۶	نوائے وقت پرنٹرز لاہور ۱۹۶۴ء	نظم نثر ص ۹۶
مولوی خیر الدین صابر	محمد منیر الدین منیر	بادگار صابر
۲۰×۲۶/۸	نوبھار الیکٹرک پریس ۱۳۵۴ھ ۱۹۳۵ء	نظم و نثر ۱۵۵ تا ۲۰۸

مجموعہ کلام

کتاب دانان	مصنف	ناشر
نظم نثر صفحے	کتاب داسائز	چھاپہ خانہ سنہ
اوتے ہوئے ہوئے	نصرت اللہ خاں ناصر	سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور
نظم ۸۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	
ٹھڈے ساہ	صوفی فیض محمد دھپپ	بزم فیض لیاقت پور
نظم ۱۹۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	حافظ پرنٹنگ پریس پٹان ۱۹۶۰ء
خیابانِ حرم	مولانا حافظ محمد نصیر الدین حرم بہاولپور	سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور
نظم ۱۳۳ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۵ء
گلزار احمدی معرودہ گلشنِ بہری	حافظ اللہ بخش شائق	حافظ شمس الدین منور الدین پٹان
نظم ۲۳ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	منشی نول کشتور گیس پریس لاہور ۱۹۶۳ء
گلستانِ عزیز	دبیر الملک مولانا عزیز الرحمن عزیز	مولانا محمد حفیظ الرحمن حفیظ بہاولپور
نظم ۳۲۸ ص	۱۶ × ۲۶ / ۸	عزیز المطالع بہاولپور ۱۳۶۹ھ
ہمنجوں دے ہار	اقبال سوکڑی	عامر اکیڈمی لاہور
نظم ۱۶۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	پنجاب پریس لاہور ۱۹۶۳ء
بادشاہانِ گنج شایگان	مولانا حافظ نصیر الدین حرم بہاولپور	سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور
نظم ۲۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	امرت البکر پریس لاہور ۱۹۶۵ء
محبوبہ دیوان اکبری	جامی محمد علی اکبر قادری	محمد فضل خلیفہ مصنف
نظم ۱۶ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	محبوب عام پریس پٹان ۱۳۵۴ھ

دوا و دین

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم رنثر صفات	سائز	مطبع - سندھ
دیوان احمدی	مولانا نور احمد فرید آبادی	مکتبہ ادیبیہ رضویہ حیدرآباد
نظم ۹۲ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	پاک ایلیٹرک پریس ملتان
دیوان امیر بہلا حصہ	امیر بخش شاہ	مولوی فیض بخش محمد دہقان صاحب
نظم ۱۸ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	ملتان
دیوان امیر	امیر بخش شاہ پوٹرا	مولوی فیض بخش محمد رستم نواز رستوان
نظم ۱۰ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	یونین پریس ملتان
دیوان بہار خاطر	محمد جلال خان	مولوی محمد حیدر پور صاحب پورہ صاحب
نظم ۳۰ ص	۲۰۸۲۶/۸	سین ایلیٹرک پریس
دیوان بے زار	محمد بخش بیزار	مولوی فیض بخش محمد رستم نواز رستوان
نظم ۳۲ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	
دیوان حسرت	مثنیٰ غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد دہقان صاحب
نظم ۱۰ ص	۲۰۸۳۰/۱۶	
دیوان خواجہ نبی بخش	مولوی نبی بخش صدیقی	مولوی فیض بخش محمد رستم نواز رستوان
نظم ۲۰ ص	۲۰۸۳۰/۱۸	درشتا سیم پریس ملتان
دیوان درد عشق	فقیر سوجھا	سعد اللہ انصاری
نظم ۱۰۶ ص	۲۰۸۳۰/۱۸	سندھ

مصنّف	قاضی فخر الدین راضی	دیوان راضی دا
ملتان ایڈیٹرک پریس ملتان (۱۹۲۶ء)	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۳۶ ص
صوفی منور الدین سید محمد فریدی لاهور	سید محمد حاجی شاہ	دیوان سائق
غزیر المطالع بہاولپور	۲۰ X ۲۰ / ۱۶	نظم ۳۲ ص
صوفی منور الدین منور الدین ملتان	سید ہرین شاہ مہر بہاولپور	دیوان گنج جہنم عطر صفاق
اقبال برقی پریس ملتان	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۳۸ ص
انجمن محمدیہ فریدی لاهور	مولانا محمد یار فریدی	دیوان محمدی الموسوم بہ انوار فریدی
نامی پریس لاهور	۱۶ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶۶ ص
انجمن فریدیہ لاهور	مولانا محمد یار فریدی	دیوان محمدی الموسوم بہ انوار فریدی
فیروز پرنٹنگ رکس لاهور (۱۳۵۶ھ) ۱۹۳۸ء	۱۶ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۲۱ ص
آستانہ نسیم دربار محمدیہ کٹرھی اختیار خاں	مولانا محمد یار فریدی	دیوان محمدی الموسوم بہ انوار فریدی
ہمد در پرنٹنگ پریس ملتان	۱۶ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶۶ ص
مصنّف	محمد الدین سجادہ نشین پور اٹل	دیوان محمدیہ عالیہ شریف
اقبال برقی پریس ملتان	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۹۸ ص
لہذا مکتبہ وقفا جوگت پلڈول تحصیل تھانہ پور	مولوی غلام رسول وقفا	دیوان وقفا
مدینہ پرنٹنگ رکس حیم پانچاں (۱۳۹۳ھ) ۱۹۷۳ء	۲۳ X ۲۹ / ۱۶	نظم ۲۲۴ ص
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین محمد خیر الدین ملتان	سید لایت شاہ	گنج عرفانی مشہور بہ دیوان لائانی
جمیہ پریس لاهور (۱۳۳۳ھ) ۱۹۰۵ء	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۵۶ ص
حافظ ستمس الدین منور الدین ملتان	خواجہ نور احمد خلیفہ خواجہ محمد بخش نازک	مجموعہ دیوان احمد معروف بہ انوار فریدی
اقبال برقی پریس ملتان	۱۸ X ۲۲ / ۸	کلاں نظم ۱۳۶ ص

بے دردی و تاثیر نظم ۸ ص	عبدالکریم ملتان	حافظ حمید الدین عزیز الدین بشیر الدین ملتان
تیر فرقت نظم ۳۲ ص	منشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد رفیق فقار حفظ محمد حسیم نواز ملتان
محمد کے سہ نظم ۱۹۲ ص	فیض محمد دلچسپ	بروم فیض لیاقت پور حافظ پرنٹنگ پریس ملتان
چس دیاں چار گالھیں نظم ۸ ص	محمد یار بیرنگ	افشاں پریس حسیم باریاں میان فیض احمد لد مولوی خدایا ملتان
چسمن عشق نظم ۸ ص	محمد عظیم افغان	مطبع الہی آگرہ (۱۳۲۵ھ) مولوی محمد خیر الدین ضامن محمد خیر الدین ملتان
خمار الثعاقین تریچھا جھت لکھن نظم ۱۶ ص	گل محمد زائر بہاؤ پوری	مطبع بدلی ساڈہ مورہ سرکاری ادبی مجلس حیدرآباد پورہ
خیابانِ خرم نظم ۱۳۳ ص	مولوی محمد نصیر الدین خرم	مکتبہ جدید پریس لاہور (۱۹۶۵ء)
خیالِ عشق پہلا حصہ نظم ۱۶ ص	شیخ اللہ وسایا دسو	محمد حسین سوہاگر بہاؤ پور رفاہ عام اسپتیم پریس لاہور
خیالِ عشق دوجھا حصہ نظم ۱۶ ص	شیخ اللہ وسایا دسو	شیخ اللہ وسایا بہاؤ پور آریہ اسپتیم پریس لاہور
داغِ جگر نظم ۲۴ ص	سید مبارک شاہ	حافظ شمس الدین منصور الدین ملتان مطبع الہی آگرہ

حافظ شمس الدین نور الدین جمیل دین بٹان	سید مبارک شاہ	داغِ جگر
مفید عام پریس لاہور ۱۹۰۵ء	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ص ۲۲
حافظ شمس الدین نور الدین جمیل دین بٹان	سید مبارک شاہ	داغِ جگر
مفید عام پریس لاہور ۱۹۰۹ء	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ص ۲۲
حافظ شمس الدین نور الدین جمیل دین بٹان	سید مبارک شاہ	داغِ جگر
آریہ سٹیم پریس لاہور ۱۹۰۹ء	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ص ۲۲
حافظ شمس الدین نور الدین جمیل دین بٹان	سید مبارک شاہ	داغِ جگر
اقبال برقی پریس بٹان ۱۹۲۵ء	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ص ۲۲
حافظ شمس الدین نور الدین جمیل دین بٹان	سید مبارک شاہ	داغِ جگر
مصطفیٰ مجتہدی لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ص ۲۲
سر اسکی اکیڈمی بٹان	غلام حیدر خاں خٹوکی پٹیم	ورثہ سیم
بمرد و پریس بٹان ۱۹۲۵ء	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۳۹۸
مصنف	فیض سندھڑ	دلاند کے موتی
یونین پرنٹنگ پریس بٹان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
مصنف	فیض غلام بنی عطر	دل بہار
بٹان ایڈٹنگ پریس بٹان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۹
فلکتان بک ڈپو لاہور	فیض ملک	دھیاں نمائشیاں
مصنف	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۹
قادی پریس بٹان	عین شاہ ساجد	ڈکھاں دی پنڈ
	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۲۰

ڈکھاں دی چھاں	دلدار بلوچ	چناب اکادمی ملتان
نظم ص ۱۰۰	۲۶ X ۲۶ / ۸	پاک ایڈیٹرک پریس ملتان (۱۹۶۸ء)
رت دیاں منجوں	صادق بشیر	سرائیکی ادبی مجلس رحیم پور بہاولپور
نظم ص ۱۲۸	۱۸ X ۲۲ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور (۱۹۶۷ء)
رموزِ عشق	محمد الیاس مسافر	مصنف
نظم ص ۲۲	۲۰ X ۲۶ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان
رہنمائے عشق حصہ اول	مولوی پیر بخش	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ص ۴۰	۲۰ X ۲۶ / ۸	ہندوستان اسٹیٹ پریس لاہور
رہنمائے عشق حصہ دو جھا	مولوی پیر بخش	حافظ شمس الدین نور الدین حمید الدین ملتان
نظم ص ۱۴	۲۰ X ۲۶ / ۸	آریہ اسٹیٹ پریس لاہور
رہنمائے عشق حصہ دو جھا	مولوی پیر بخش	حافظ شمس الدین ملتان
نظم ص ۱۲	۲۰ X ۲۶ / ۸	مصنف
ساقول دی نگری	محمد یار بیرنگ	مصنف
نظم ص ۱۶	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	افشاں پریس رحیم یار خاں
سوہنی نے گھڑا	منشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم ص ۳۲	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
شاعرِ ماسراں	محمد عبید الرحمن بہاولپوری	سرائیکی ادبی مجلس رحیم پور بہاولپور
نظم پندرہ ص ۴۸	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نوبہار ایڈیٹرک پریس ملتان (۱۹۴۵ء)
شانِ آسودہ طوفان	بیگم انجم گیلانی شان	سرائیکی ادبی مجلس رحیم پور بہاولپور
نظم پندرہ ص ۶۸	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نوبہار ایڈیٹرک پریس ملتان (۱۹۴۵ء)

فریدز سپیکیشنز ملتان	دلدار حسین بلوچ	شبِ حیران
ملتان ایکٹرک پریس ملتان (۱۹۹۶ء)	۱۶ X ۲۶ / ۸	نظم ۴ ص
مولوی محمد حیدر الدین صاحب بر محمد حیدر الدین صاحب پیر پور	محمد بخش نوروز	شعلہ ولسوز پہلا حصہ
ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۶۴ ص
کرشنا اسٹیٹ پریس ملتان (۱۹۳۴ء)	محمد بخش نوروز	شعلہ ولسوز ڈوجھا حصہ
مولوی محمد حیدر الدین صاحب بر محمد حیدر الدین صاحب پیر پور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۲۸ ص
کرشنا اسٹیٹ پریس ملتان	حافظ غلام محمد بلوچ	عاشق پریشان
مصنف	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۱۶ ص
عربی لطایح بہا و پور (۱۳۶۸ء)	عنتی غلام رسول حسرت	عشق دی داستان
مولوی فیض بخش محمد ذولفقار ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۳۲ ص
	محمد بخش ممدن	فراقِ عشق "مجموعہ"
غلام احمد اللہ بخش بہا و پور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۲۰ ص
مجتبائی پریس لاہور	کرم ڈیر ادوری	فناء عشق لعل و گلزارِ کرم
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	۱۶ X ۲۶ / ۸	نظم ۵۰ ص
۱۳۱۶ء	حفیظ اللہ	فغانِ عاشق
مولوی خدایار نور احمد نور محمد فیض ممدن	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶ ص
	حافظ محمد خان	کافی بہاول خان
غلام محمد محمد حسن مولوی اللہ بخش ممدن	۱۶ X ۲۶ / ۸	نظم ۱۶ ص
بہاول پور	عاجزہ	کافی بہاول خان معہ مولود شریف
اسلامیہ اسٹیٹ پریس لاہور	۲۰ X ۳۰ / ۳۲	کافی حضرت صاحب السیر
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان		نظم ۱۶ ص
گلزار محمدی پریس لاہور		

مولوی اللہ بخش اعجاز حسین ملتان مجبتائی پریس لاہور	فضل فقیر کرم الہی طاب ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافی چناؤریاں والی جدید نظم ص ۸
مولوی احمد زین ملتان مطبع گلزار محمدی لاہور ۱۸۸۲ء	سائیں شہباز ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیساں نظم ص ۲۴
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان مطبع مجبتائی لاہور	محمد امین ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیاں اردو ہندی پہلا حصہ نظم ص ۳۶
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان مطبع مجبتائی لاہور	محمد امین عاشق ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیاں اردو ہندی دوجھا نظم ص ۲۰
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان ہندوستان ایڈیٹورس لاہور ۱۹۰۴ء	کمال خاں ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیاں کمال خاں نظم ص ۸
لالہ جناد اس ملتان زرنگہ پریس ملتان ۱۳۰۶ھ	کمال خاں ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیاں کمال خاں نظم ص ۱۶
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان مطبع مجبتائی لاہور ۱۸۸۸ء	کمال خاں ۱۶ X ۲۶ / ۸	کافیاں کمال خاں نظم ص ۸
محمد عبداللہ المعروف ملک پیر لاہور مطبع مجبتائی لاہور	کمال خاں ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیاں کمال خاں نظم ص ۸
مولوی غوث بخش خیر محمد ملتان زرنگہ پریس ملتان ۱۳۰۵ھ	عاشق محمد ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیاں یعنی دیوان روضۃ العاشقین نظم ص ۱۴
مولوی خیر محمد تاج محمد ملتان مطبع ہاشمی میرٹھ	عاشق محمد ۲۰ X ۲۶ / ۸	کافیاں یعنی دیوان روضۃ العاشقین ترجمہ کبھی کبھی نظم ص ۱۲

مولوی خدایا رضی اللہ عنہما	اللہ ڈیوایا نون پرچوش	کلام پرچوش پہلا حصہ
ملتان ایکٹرک پریس ملتان ۱۹۳۳ء	۲۰ x ۲۶/۸	نظم ص ۳۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	ملشی غلام رسول حسرت	کلام حسرت
سہمدو پریس ملتان	۲۰ x ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۳۲
میاں اختر الدین حمید الدین ملتان	مولوی اللہ بخش شاکر	گلین عشق مہر لود شریف
مطبع مجتبیٰ لاہور	۲۰ x ۲۶/۸	نظم ص ۱۶
محمد حفیظ الرحمن بہاولپور	ملشی محمد امین امین بہاولپوری	گلدستہ امینی
مفید عالم سٹیٹ پریس لاہور ۱۹۱۶ء	۲۰ x ۲۶/۸	نظم ص ۲۴
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان	محمد کمال خاں	گلزار سخن
مطبع مجتبیٰ لاہور	۲۰ x ۲۶/۸	نظم ص ۱۲
حافظ شمس الدین نور الدین حمید الدین ملتان	اللہ بخش شاکر	گلزار غوثیہ
مفید عالم سٹیٹ پریس لاہور ۱۹۰۵ء	۲۰ x ۲۶/۸	نظم ص ۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد ذوالفقار ملتان	ملشی غلام رسول حسرت	کلمت محبت عشق کا افسانہ
ملتان	۲۰ x ۲۶/۱۶	نظم ص ۲۸
حافظ شمس الدین محمد خیر الدین ملتان	مولوی عطا محمد مشتاق	مثنوی مخزن غم
مطبع الہی آئرد ملتان	۲۰ x ۲۶/۸	نظم ص ۲۹
غلام احمد اللہ ڈیوایا بہاولپور	اللہ وسایا کرم	گلزار کرم مہر و بہ افسانہ
مطبع مفید عالم لاہور ۱۹۰۵ء	۱۸ x ۲۲/۸	نظم ص ۵۰
حافظ شمس الدین ملتان	مستن حسان ملتان	بھیرہ کافیاں مسئلے بہ کزاق
مطبع کاشیہ ملتان ۱۹۱۶ء	۲۰ x ۲۶/۸	نظم ص ۳۶

- مجموعہ کافیاں حبشہ
نظم ص ۸
میرن شاہ، باغ شاہ، محمد بخش مولوی خدایار نور احمد نور محمد فیض احمد
۲۰×۲۶/۸
ملتان
- مجموعہ کافیاں و ڈوہڑے حاجت
مع سوال جواب پسر و پدر
نظم ص ۸
مولوی عبدالغفور طالب
۲۰×۲۶/۸
مطبع خیر خواہ، اسلام آباد
- مجموعہ کافیاں و ڈوہڑے حاجت
مع سوال جواب عشقیہ پسر و پدر
نظم ص ۸
طالب
۲۰×۲۶/۸
اسلامیہ اسٹیم پریس لاہور
- مجموعہ کافیاں مع غزلیہ کلاں
نظم ص ۳۲
خواجہ غلام فرید مخدوم ولایت حسین
مولوی خدایار نور احمد ملتان
۲۰×۲۶/۸
اسلامیہ اسٹیم پریس لاہور
- مجموعہ کافیاں ہندی
نظم ص ۴۰
خواجہ عاقل محمد حویلی
مولوی خدایار مولیٰ محمد خیر الدین حافظ
محمد شمس الدین ملتان
مطبع الہی آگرہ، ۱۳۲۳ھ
- مجموعہ کافیاں سائیں جندن ملتان
المشہور بازار عشق
نظم ص ۲۴
میاں جندن ملتان
مولوی خدایار نور احمد نور محمد فیض احمد
ملتان
۲۰×۲۶/۸
خادم لتعلم پریس لاہور
- مذہب عشق
نظم ص ۳۶
سید جوت علی
مولوی محمد خیر الدین صابر محمد خیر الدین
۲۰×۲۶/۸
مطبع الہی آگرہ، ۱۳۲۳ھ
- ناز گل
نظم ص ۸
احمد یار احمد
ملتنی عطا محمد ملتان
۱۸×۲۲/۸
شری بالکنڈہ اسٹیم پریس لاہور
- توبہا عشق
نظم ص ۱۲
مولوی امجد بخش شائق
فاضل شمس الدین نور الدین ملتان
۲۰×۲۶/۸
مطبع مجتہبی لاہور
- توبہا عشق بہرہ مستاجگ
نظم ص ۳۶
مولوی محمد امین عاشق
حافظ جمیل الدین عزیز الدین ملتان
۲۰×۲۶/۸
اقبال برقی پریس ملتان

وہند کے پیر	ممتاز علی خان اہر محمد نواز خان	مننازا اکیڈمی، بھٹہ دارن جیم خان
نظم ص ۱۱۲	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	سید الیکٹرک پریس ملتان (۱۹۷۳ء)
ہاں کے پیرے	شاہد گیلانی	ادبی لائبریری ملتان
نظم ص ۹۶	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نائٹس پریس لاہور (۱۹۷۳ء)
یادگار صفت	مولوی خیر الدین صاحب	محمد منیر منیر
نظم ص ۱۵۵ تا ۲۰۸	۲۰ × ۲۶ / ۸	نوبار الیکٹرک پریس ملتان (۱۹۳۵ء)

سی حرفی۔ پاراں ماہ

کتاب و اناں	مصنّف	ناشر
نظم/نثر معنی	کتاب داسبائز	چھاپہ خانہ سہ
پاک سی حرفی	نور احمد سیال شہید شہیری	مصنّف
نظم ۸ ص	۱۶ × ۲۶ / ۸	گودیری پرنٹنگ پریس بہاولپور ۱۹۶۴ء
چندری	عبد اللہ	سیرانی پبلشنگ کمپنی ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	
چندری	عبد اللہ	فاروقی کتب خانہ ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع صدیقیہ ملتان
چندری پروسی	عبد اللہ	حافظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	.. لونین پریس ملتان
چندری پروسیا	عبد اللہ	صدیقیہ کتب خانہ ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع حبیبیہ ملتان
چندری پروسیا	عبد اللہ	صدیقیہ کتب خانہ ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع صدیقیہ ملتان
چرخہ ملتانی	حافظ خان بہادر شاکر	مصنّف
نظم ۱۶ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	صدیقیہ پریس ملتان
چرخہ نامہ	حافظ جمال اللہ ملتانی	قاضی مولا بخش ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	

چرخہ نامہ معروف حسی فی جمالی	حافظ جمال اللہ ملتان	لفظ شمس الدین منور الدین حمید الدین ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	ابوالعلائی اسٹیٹم پریس لاہور
سی عرفی	فیض سندھڑ	مصنف
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
سی عرفی	اکبر شاہ	لفظ شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	نوبہار اسٹیٹم پریس ملتان
سی عرفی	براد	جوت سنگھ سنت سنگھ لاہور
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	نولکشور لمیٹڈ کمپنیز پریس لاہور ۱۳۲۱ء
سی عرفی	براد	شیخ برکت علی اینڈ سنز لاہور
نظم ۸ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	علمی پرنٹنگ پریس لاہور
سی عرفی	براد	حافظ حمید الدین غوریز الدین ملتان
نظم ۸ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان
سی عرفی بے نمازاں	اکبر شاہ	موسیٰ خدایار نور احمد نور محمد و فیض احمد ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	
سی عرفی جان محمد	جان محمد	لفظ شمس الدین منور الدین حمید الدین ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	مطبع مفید عام لاہور
سی عرفی جدید سہ ماہ	غلام علی - عاجز ملتان	لفظ شمس الدین منور الدین حمید الدین ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	اسلامیہ اسٹیٹم پریس لاہور
سی عرفی حسین بخش	حسین بخش	لفظ شمس الدین منور الدین حمید الدین ملتان
نظم ۸ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان

سی حرفی داغ عشق	حافظ عبدالرحمن ملتان	مصنف
نظم ۸ ص	۱۸ X ۲۲/۸	سرسوتی پریس ملتان
سی حرفی در معرفت چند مسائل شرعیہ	خواجہ عبید اللہ ملتان	مولانا حافظ محمد عبدالعظیم ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰/۱۶	ملتان الیکٹرک پریس ملتان
سی حرفی ڈھولہ	نور الدین	حافظ شمس الدین اینڈ سنر ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ X ۲۶/۸	ابوالعلائی اسٹیٹ پریس آگرہ
سی حرفی مولوی خیر الدین	مولوی خیر الدین	کتاب خانہ مولوی خدیار حسین احمد ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ X ۲۶/۸	مطبع خضر مجتبیٰ ملتان
سی حرفی علی حیدر	علی حیدر	محمد عبدالرحیم صدیقی ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۲۶/۸	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
طلوع عشق یعنی جبرجہ پیری (ترجمہ پیری)	غلام قاسم شاہ	مولوی فیض بخش محمد ولفقار صاحب ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰/۱۶	
لذت العشق	محمد ایبک مسافر	کتاب خانہ حاجی مشتاق احمد ملتان
نظم ۳۸ ص	۲۰ X ۲۶/۸	اقبال برتنی پریس ملتان
پوری نامہ رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم	حلیفہ	فخار شمس الدین منور الدین ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ X ۲۶/۸	کرسٹنا اسٹیٹ پریس ملتان ۱۳۳۹ھ
مجموعہ اکبر شاہ	اکبر شاہ	حافظ شمس الدین ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ X ۲۶/۸	نوبہار اسٹیٹ پریس ملتان
مجموعہ اکبر شاہ	اکبر شاہ	مولوی خدیار نور احمد ملتان
نظم ۱۲ ص	۲۰ X ۲۶/۸	اسلامیہ اسٹیٹ پریس لاہور

مجموعہ ہاران ماہ بیت ت باہر نظم ص ۱۶	شعر	۲۰×۲۶/۸	حسب منشی کلاب سنگھ اینڈ سنز لاہور
مجموعہ جان محمد نظم ص ۲۳	جان محمد گداز	۲۰×۲۶/۸	مطبع مفید عام لاہور ۱۸۹۹ء مالک بشیر احمد لاہور عالمگیر پریس لاہور
مجموعہ جان محمد گداز تریبھی پھی نظم ص ۲۲	منشی جان محمد گداز	۲۰×۲۶/۸	مولوی خیر الدین صاحب مدرسہ بشیر الدین محمد سہیل ملتان ۱۳۰۵ھ
مجموعہ رحیم یار نظم ص ۲۰	رحیم بخش	۲۰×۲۶/۸	مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز عثمان یونین پرنٹنگ پریس ملتان
مجموعہ سی عرفی ڈاڑھی نظم ص ۱۲	اکبر شاہ	۲۰×۲۶/۸	مولوی خدایار نور محمد نور محمد فیض محمد مطبع ہاشمی میرٹھ ۱۹۹۵ء
مجموعہ سی عرفی ڈاڑھی نظم ص ۸	اکبر شاہ	۲۰×۲۶/۸	مولوی خدایار نور احمد نور محمد فیض ملتان اسلامیہ اسٹیم پریس لاہور
مجموعہ سی عرفی و نظم ص ۸	منشی فضل حق کروڑ	۲۰×۲۶/۸	مولوی خیر محمد مولوی فیض محمد اینڈ سنز ملتان
مناسباتی چٹڑی نظم ص ۲۲		۱۸×۲۴/۸	منشی کلاب سنگھ اینڈ سنز لاہور مطبع مفید عام لاہور ۱۳۲۵ ۱۹۰۰

غزلاں

کتاب نام	مصنف	ناشر
نظم / نثر صفحے	کتاب داسائز	چھاپہ خانہ سنہ
بال جبرائیل (منظوم ترجمہ)	شہیم لیہ	بزم سراچی چمن لیٹ
نظم ۸۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۱۹۶۴ء
خیابانِ خسرو	مولانا محمد نصیر الدین قرم	سراچی ادبی مجلس حٹرڈ بہاولپور
نظم ۱۳۳ ص	۲۰ × ۳۰ / ۸	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۵ء
ڈکھ دی چھپاں	دلدار بلوچ	چناب اکادمی ملتان
نظم ۱۰ ص	۱۶ × ۲۶ / ۱۶	پاک ایڈیٹرک پریس ملتان ۱۹۶۸ء
غالب دیباں غزلاں	دلشاد کلاپنچوی	مکتبہ میری لائبریری لاہور
نظم ۹۱ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مکتبہ جدید پریس لاہور ۱۹۶۹ء
غزلیاتِ دلسوز	شیخ محمد یار صدیقی دل سوز	شیخ الہی بخش
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	صالح الانوار سٹیم پریس بہاولپور ۱۳۴۹ھ
فغانِ شاد	پنوں اودہ شاہ دہلوی	صوفی عبدالرحیم بخش سجادہ نشین دربار شاہ
نظم ۱۶ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مہودالہ صنایع گوجرانوالہ
فیضِ عشق	فیض سندھڑ رنگ علی ساقی	مکتبہ جدید پریس بہاولپور ۱۹۶۴ء
نظم ۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	گورنری پریس بہاولپور
قوالی لائٹنی المعروف سوگر ملانی	فیض بخش	قادی پریس ملتان
نظم ۱۲۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۸	مولوی فیض بخش اینڈ سنز ملتان
		مفید عام پریس لاہور

ممتاز علی خان ڈایر و محمد نواز خان فانی	ممتاز اکیڈمی بھٹہ و ابن	دہندے نیر
سید ایڈیٹر کپرس ملتان ۱۹۶۳ء	۳۰ x ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۱۲
عالم اکیڈمی لاہور	اقبال سوکڑی	ہتجواں دے مار
پنجاب پریس لاہور ۱۹۶۶ء	۳۰ x ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶۲
ادبی لائبریری ملتان	شاہ گیلانی	ہاں دے پیرے
پنپیس پریس لاہور ۱۹۶۳ء	۳۰ x ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۹۶

نظماں

مصنّف	مصنّف	کتاب دانان
ناشر چھاپہ خانہ چھپن داس	ساز	نظم / نشر صفحے
مصنّف	مولانا محمد نصیر الدین غم بہار دہلوی	آج کے مسلمان
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶
مصنّف	جمال الدین	احوال زمانہ
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸
مصنّف	شیر محمد ڈیروی	صلاحی نظمیں ڈوجھے پھیری
پریس ملتان ۱۹۵۶ء	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۲۲
خواجہ خدا بخش اکیڈمی خیرپور	رشید ستانی	اکھیں دے جگاں دے
سید الیکٹرک پریس ملتان ۱۹۶۶ء	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم ص ۹۶
مصنّف	واحد بخش خاں واحد	اوکھا دلچیا
دستور پرنٹنگ پریس بہاولپور	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
سراچی ادبی مجلس بہاولپور	نصر اللہ خاں ناصر	اُوں ہوئے ہوئے
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸۰
شہری کتب خانہ بہاولپور	شہاب الدین	بہاولپور دا اُبھ
عزیز المطابع بہاولپور ۱۹۴۲ء	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ص ۱۶
حاجی اللہ ڈوٹے زمیندار	محمد یار بیرنگ	مجھو دا زمانہ
افشاں پریس رحیم یار خان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۸

قاضی مولانا بخش ملتان		پر دانہ بطرز راگ آسا	
آریہ ایٹیم پریس لاہور	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم	۸ ص
سید حسین شاہ خان پور	محمد یار بیرنگ	پاکستان وچ طوفان	
افشاں پریس رحیم یار خان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۱۶ ص
مصنف	غلام نبی عظمیٰ	پریشانی سرمایہ جمع شدہ	
دکٹوریہ پریس ملتان ۱۹۷۲ء	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۸ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم خان	مصتبول احمد	پنجابی ماہیے بزبان ملتان	
ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۱۶ ص
فنکار اکیڈمی بہاولپور	قاسم جلال	پھلاں دی سیج	
نوبہارا ایڈیٹر پریس ملتان ۱۹۷۵ء	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۸۰ ص
مرکز ملی سیکریٹریٹ ادب بہاولپور	محمد بشیر احمد ظامی بہاولپوری	پھلاں کے بارے	
امروز پرنٹنگ پریس ملتان	۶ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۶۰ ص
مصنف	فیض سندھو	پہنچا جہاد	
یونیورسٹی پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۸ ص
مولوی محمد خیر الدین صاحب محمد خیر الدین ملتان	مولانا محمد صدیق	تحفہ مسلمان	
مطبع النبی اکوہ ۱۳۱۵ھ	۲۰ X ۲۶ / ۱۰	نظم	۱۶ ص
مصنف	محمد حسین	تخت زمانہ دی ہوا	
ملتان ایڈیٹر پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۸ ص
مولانا احمد جان صادق فریدی چانڈی	صادق فریدی چانڈی	تخت زمانہ دی ہوا	
	۳۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم	۱۶ ص

مصنف	حافظ خان بہادر شاہ	تقدیم الاخرت	نظم	ص ۲۲	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
صدیقیہ پریس ملتان	صوفی فیض محمد و لکھنوی	نیز رومی کے تختی سیداد	نظم	ص ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
بزم فیض لیاقت پور	صوفی فیض محمد و لکھنوی	ٹھڈے ساہ	نظم	ص ۱۹۲	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
افشاں پریس رحیم یار خاں	عبدالرحمن مصنفر	ٹیدھی	نظم	ص ۸	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
بزم فیض لیاقت پور	صوفی فیض محمد و لکھنوی	ٹیشن لیاقت پور کے نیز رومی کے	نظم	ص ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
حافظ پرنٹنگ پریس ملتان ۱۹۶۱ء	غلام نبی غنجر	جہادِ سلیم پاکستانی	نظم	ص ۸	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
ضیاء حسین جوہر بہاولپور	خسبیت ملتان	چھلانے پھٹ	نظم	ص ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
مخدوم نور محمد ماسٹری رحیم یار خاں	نذر محمد خاں خوشتر	حقیقت حق جمعیت کے جہاد	نظم	ص ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
افشاں پریس رحیم یار خاں	فیض محمد و لکھنوی	خونی سیلاب	نظم	ص ۳۲	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
مصنف	غلام جید خاں یتیم خونی	دُرِ یتیم	نظم	ص ۳۹۱	۲۰ x ۳۰ / ۱۶
دکٹوریہ پریس ملتان ۱۹۶۲ء					
سریجی ادبی مجلس بہاولپور					
بمدر پرنٹنگ پریس ملتان					
مصنف					
صدیقیہ پریس ملتان					
بزم فیض لیاقت پور					
افشاں پریس رحیم یار خاں					
سریجی اکادمی ملتان					
بمدر پریس ملتان ۱۹۶۶ء					

چناب اکیڈمی ملتان پاک ایلیٹرک پریس ملتان ۱۹۶۸ء مصنّف	دلدار بلوچ ۱۷/۲۶ × ۱۷	ڈکھ دی چھاں نظم ص ۱۰۰
عزیز لطیف بہادر ضلعی خاندانی منصوبہ بندی بورڈ بہاولپور	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۶
آفتاب عالم پریس لاہور مصنّف	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
یونین پرنٹنگ پریس ملتان ملوی فیض بخش محمد ذوق فقار ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
اقبال برقی پریس ملتان قریشی روٹی کتب خانہ سٹیٹ پریس ملتان	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم ص ۸
عزیز پرنٹنگ پریس ملتان مصنّف	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
محبوب عالم پریس ملتان محکمہ اطلاعات بہاولپور ڈویژن	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
سید الیکٹرک پریس ملتان بزم ثقافت ملتان	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم ص ۸۸
سید الیکٹرک پریس ملتان ۱۹۶۵ء مصنّف	۱۸ × ۲۲ / ۸	نظم ص ۶۴
محمد راجح خاں خاکوٹی مصنّف	۲۰ × ۳۰ / ۸	نظم ص ۱

مولوی فیض بخش محمد و لفظاً عالم محمد رحیم

موسیقی

۲۰ × ۳۰ / ۸

موجی داپیہ
نظم
۸ ص

سرکاری ادبی بورڈ ملتان

عسکر کمال خاں

ہم نشروں کوک میڈی سنٹر
حسن حسین دی مافی

ہمد و پرنٹنگ پریس ملتان ۱۹۶۲ء

۱۶ × ۲۶ / ۸

نظم
۱۶ ص

مولوی شمس الدین نور الدین ملتان

حافظ خدا بخش ملتان

نصیحت نامہ المعروف چھیڑا

محبوب عالم پریس ملتان

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

نظم
۶ ص

مولوی شمس الدین نور الدین ملتان

حافظ خدا بخش ملتان

نصیحت نامہ المعروف چھیڑا

ملتان الیکٹریک پریس ملتان

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

نظم
۸ ص

مصنف

سید صفدر حسین صفدر

بار دی تلاش

پاک الیکٹریک پریس ملتان

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

نظم
۱۶ ص

محمد شریف ملتان

نبی بخش

نصیحت نامہ عرف چھیڑا

حمید پریس لاہور

۲۰ × ۲۶ / ۱۶

نظم
۱۲ ص

حافظ شمس الدین نور الدین ملتان

الہیہ ڈوٹ جوبہر ملتان

ہدایت نامہ

قدرت اللہ

ہر پیر اور معانی کے درمیان

اشمس پریس ملتان ۱۳۲۳ء

۱۸ × ۲۲ / ۸

گڈیاں دی ٹکر
نظم
۸ ص

حکیم محمد اکبر

حیات محمد

ہر پیر اور معانی کے درمیان

اشمس پریس ملتان

۱۸ × ۲۲ / ۸

گڈیاں دی ٹکر
نظم
۸ ص

عامر اکیڈمی لاہور

اقبال سوکڑی

ہنجوم دے ہار

پنجاب پریس لاہور ۱۹۶۳ء

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

نظم
۱۶۲ ص

چوہدری حبیبہ نند بہا دلپور

ماسٹر ہری چند گوٹھی

ہری کے منو بہر بھول

عربی المطابع بہا دلپور ۱۹۳۹ء

۲۰ × ۳۰ / ۱۶

نظم
۱۶ ص

ڈوہڑے

نام کتاب	مصنف	ناشر
نظم از شر صفحے	سائز کتاب	مطبع
تحفت العشاق	غلام سکندر خان غلام	مولوی محمد خیر الدین صاحب بر محمد فخر الدین محمد بنیر الدین ملتان
نظم ص ۱۶	۲۰ × ۲۶ / ۸	مطبع الہی آگرہ
تحقیق عاشق بر اراد معشوق	غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد حرم نواز ملتان
نظم ص ۲۰	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع الہی آگرہ
جدب عاشق یعنی خیرات حسن	عبدالقادر مخلص پر دہی	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار حفظ محمد حسین نواز ملتان
نظم ص ۴۰	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع الہی آگرہ
جگر عاشق و معشوق	مولوی نور محمد	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم ص ۴۰	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع الہی آگرہ
حسینی ڈوہڑے	غلام جعفر سحر	نواز بک ڈلو ملتان
نظم ص ۲۴	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	عزیز پریس ملتان
حسینی ڈوہڑے	پر دہی سحر	ایمن برادر س کراچی
نظم ص ۳۶	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع الہی آگرہ
حسینی ڈوہڑے	مذر منظور سیرانی	سیرانی پبلشنگ کمپنی ملتان
نظم ص ۲۴	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	مطبع الہی آگرہ
حسینی ڈوہڑے و کافیاں	ملشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم ص ۳۲	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پریس ملتان

مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار نوبہار پریس ملتان	حسیٹا اللہ ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	خسبہ عشق نظم ۳۲ ص
قائم علی وزیر حسین ملتان	حسیٹا اللہ ۱۸ X ۲۲ / ۸	خسبہ عشق نظم ۱۶ ص
محمد رمضان خان بلوچ لیہ یونین پرنٹنگ پریس ملتان	فیض سندھ ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	خوش رو ڈھولہ (ترکیبی پیری) نظم ۸ ص
مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	مہر سرفراز خاں ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	دیوانہ عاشق نظم ۱۶ ص
قریشی بک ڈپو ملتان	الطاف حسین کھلا ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ڈوہڑہ جات نظم ۲۰ ص
مصنف قادی پریس ملتان	لالہ جسموں رام ۲۰ X ۲۶ / ۱۶	ڈوہڑہ جات نظم ۸ ص
مصنف	ملک احمد بخش فیض ہشتی سندھ	ڈوہڑہ جات نظم ۸ ص
عزیز لطیف بیج بہا دلپور مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	الہی بخش پر جوش ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ڈوہڑہ جات پر جوش نظم ۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز محمد اقبال محمد جلال ملتان	منشی اللہ بخش پر جوش ۲۰ X ۲۶ / ۱۶	ڈوہڑہ جات پر جوش نظم ۸ ص
پنجاب پبلسٹی پرنٹنگ کرس ملتان مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز ملتان	منور حسین نونسوی خوشدل ۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ڈوہڑہ جات پر درد نظم ۱۶ ص

مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	مولوی عاکف حسین	ڈوہڑہ شاہ حضرت امام حسینؑ	نظم	۱۶ ص	۲۰ × ۳۰ / ۸
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	بخشن و نوروز	ڈوہڑہ جات و لسوز	نظم	۶۴ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸
نبال بٹ پیس ملتان	بخشن و نوروز	ڈوہڑہ شاہ و لسوز پہلا حصہ	نظم	۵۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸
دھپت رائے بک سیل ملتان	بخشن و نوروز	ڈوہڑہ شاہ و لسوز مجموعہ بخش و نوروز	نظم	۴۰ ص	۱۶ × ۲۶ / ۸
نوبہار پیس ملتان	بخشن و نوروز	ڈوہڑہ شاہ ساجد یار	نظم	۱۶ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان	حاجی اللہ یار	ڈوہڑہ شاہ محمدی مولود شریف	نظم	۱ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶
لاہور پرنٹنگ پریس لاہور	عبدالواحد و احسن	ڈوہڑہ شاہ نور و زکلاں	نظم	۲۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز ملتان	مصنف	ڈوہڑہ شاہ نیاز پور	نظم	۱۶ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸
صدیقیہ پریس ملتان	مصنف	پنج گول مرچیاں	نظم	۲۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز ملتان	مصنف	ستی کے ڈوہڑے	نظم	۲۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶
یونین پرنٹنگ پریس ملتان ۱۹۴۶ء	سلطان احمد نیازمند				
بزم فیض لیاقت پور	محمد اقبال اظہر				
مکہ پریس رحیم یار خان	فیض				
نواز بک ڈپو ملتان					

سستی کے ڈوہڑے	عاجز	جہانگیر بک پو لاہور
نظم	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	پرنٹس لاہور
۲۸ ص	منشی غلام رسول حسرت	اخلاق بک پوائنڈ جنرل اہلو زینٹ
سوزِ جوانی	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	شمس پریس ملتان
نظم	۲۲ ص	ایم ذوالفقار علی خان شاغل
عاشقانہ مغل (حصہ تہیجا)	۲۰ X ۲۶ / ۱۶	ایم حاجی بخش کر بلالی ڈیر غازی پور
نظم	۸ ص	فیض سندھڑ
۸ ص	قریشی فاروقی بک پوائنڈ سٹیٹری	پرنٹس ملتان
نظم	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	عزیز پریس ملتان
۸ ص	فیض سندھڑ	نواز بک ڈپو ملتان
نظم	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	عزیز پریس ملتان
۲۲ ص	محمد اسلم	مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان
نظم	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	پاکستان پیپٹی پرنٹنگ پریس ملتان
۸ ص	فیض سندھڑ	مصنف
نظم	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	رحمن پرنٹنگ پریس لاہور
۸ ص	مولوی محمد امین عاشق	حافظ حمید الدین عزیز الدین ملتان
نظم	۲۰ X ۲۶ / ۸	انبال برقی پریس ملتان
۲۰ ص	غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم	۳۰ X ۳۰ / ۱۶	مولوی عبدالواحد سائیں محمد محمود شاہر محمد
۳۲ ص	نظم	ذاکر محمد و محمد اکمل جلال پریس ملتان
۳۲ ص	نظم	مصطفی بلالی ساڈھورہ
۶۶ ص	نظم	نظم

کتاب داناں	نظم / نثر	صفحے	ڈھولہ	مصنف	ڈھولہ	ناشر
نظم	۸ ص	۱۶ / ۲۶ X ۱۶	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	چھاپہ خانہ	سندھ	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۲۶ X ۱۶	یونین پریس ملتان	رحمت بک کھنٹی بہاولپور	یونین پریس ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	گورنری پرنٹنگ پریس بہاولپور	ملک بشیر احمد لاہور	گورنری پرنٹنگ پریس بہاولپور
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	تعلیمی پریس لاہور	کتب خانہ رحیمہ ملتان	تعلیمی پریس لاہور
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	رحیمہ پریس ملتان	بیرانی پبلشنگ کھنٹی ملتان	رحیمہ پریس ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	کتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان	محکم پریس ملتان	کتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	یونین پریس ملتان	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	نوبہار ایڈیٹرک پریس ملتان	کتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان	نوبہار ایڈیٹرک پریس ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	کتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	کتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	کتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
ڈھولہ	نظم	۸ ص	۱۶ / ۳۰ X ۲۰	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	کتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان	فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان

ابیات

نام مصنف	نام کتاب	تاریخ
نظم ابیات صفیات	سائز کتاب	مطبع ر س
ابیات بابہرہ کلمہ حمد شرح	سلطان اللغات علی	عاجی محمد شہان قادیانی لاہور
نظم نثر ص ۶۲۹	۲۰ X ۲۶ / ۸	مکتبہ سید پرہیز لاہور
ابیات حضرت سیدنا ابی بکر	عبد الرؤف نور	شیخ محمد شہیر انور کراچی لاہور
نظم ص ۱۱۲	۲۰ X ۲۶ / ۸	منصوب ایگریکیشن پرنٹنگ پریس لاہور
ابیات حضرت علی	علی حیدر نعمانی	انصار قلم کی قومی دکان لاہور
نظم ص ۸۸	۲۰ X ۲۶ / ۸	مکتبہ بنی پرنٹنگ پریس لاہور
ابیات علی حیدر	علی حیدر نعمانی	ملک سعید بن ملک تاج الدین لاہور
نظم ص ۸۴	۲۰ X ۲۶ / ۸	مشہور عالم پریس لاہور ۱۳۲۵ھ
ابیات علی حیدر یعنی سید غوثیہ	علی حیدر	ملک سعید بن ملک تاج الدین لاہور
نظم ص ۸۶	۲۰ X ۲۶ / ۸	نول کشور گیس پرنٹنگ ورکس لاہور
ابیات بابا فرید شکر گنج	مرتبہ ناشر	شیخ غلام علی برکت علی لاہور
نظم ص ۱۶	۲۰ X ۲۶ / ۸	علمی پرنٹنگ پریس لاہور
ابیات حضرت بابا فرید شکر گنج	مرتبہ ناشر	ملک سعید بن محمد انیسٹر لاہور
نظم ص ۱۶	۱۶ X ۲۶ / ۸	دین محمدی پریس لاہور

مشوریاں

کتاب و اناں	مصنف	تاریخ
نظم انتر صفحے	کتاب و اساتذہ	چھاپہ پشاور
پہلی دفعہ لکھی گئی بطور سوال جواب	صالح خاں زکی خاں صاحب	۱۹۲۰ء
نظم	۱۹	۲۰۲۶
تکرار مختلف روایات کے لیے	انور حسین صاحب	۱۹۲۰ء
دو سو بیسہ سو سات	مولوی محمد کرم صاحب	۱۹۲۰ء
نظم	۱۶	۲۰۲۶
زیچا	مولوی محمد کرم صاحب	۱۹۲۰ء
نظم	۹۶	۲۰۲۶
زیچا	مولوی محمد کرم صاحب	۱۹۲۰ء
نظم	۱۰۶	۲۰۲۶
زیچا مبدی	مولوی محمد کرم صاحب	۱۹۲۰ء
نظم	۹۸	۲۰۲۶
سہمی	غلام حیدر خاں حیدرانی	۱۹۲۰ء
نظم	۹۶	۲۰۲۶
مثنوی شمس الطریق مع مولود شریف	مولوی محمد صدیق	۱۹۲۰ء
نظم	۲۲	۱۶۲۶
مثنوی مخزن خشم	مولوی غلط محمد مشتاق	۱۹۲۰ء
نظم	۲۱	۲۰۲۶

سیف الملوک

نام کتاب

نظم / نثر صفحات

مصنف

سائز

ناشر

مطبع - سنہ

سیف الملوک ڈوجھے پھیرے	صائب ملتانی	گیلام بک سیدر ملتان
نظم ۳۲ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ملتان ایڈیٹرک پریس ملتان
سیف الملوک	لطف علی	ملک شہیر احمد اینڈ سنز لاہور
نظم ۸۰ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	تعلیمی پریس لاہور
سیف الملوک	لطف علی	ملک دین محمد اینڈ سنز لاہور
نظم ۷۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	دین محمدی پریس لاہور
سیف الملوک	لطف علی	شیخ غلام علی اینڈ سنز لاہور
نظم ۷۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	علی پرنٹنگ پریس لاہور
سیف الملوک	لطف علی	جے ایس سنت سنگھ اینڈ سنز لاہور
نظم ۷۰ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	آفتاب عالم پریس لاہور
سیف الملوک	لطف علی	سیٹھ آدم جی عبداللہ لاہور
نظم ۷۲ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	اتحاد پریس لاہور
سیف الملوک	لطف علی	محمد عبداللہ المنعم و ملک پیر لاہور
نظم ۸۰ ص	۲۰ X ۲۶ / ۸	مطبع مجتہدی لاہور (۱۳۰۹ھ)
سیف الملوک	لطف علی	ملک دین محمد لاہور
نظم ۷۲ ص	۲۲ X ۲۹ / ۸	انقلاب اسٹیم پریس لاہور

سندھی ادبی بورڈ کراچی وفاقی پرنٹنگ پریس کراچی	لطف علی ۱۸ X ۲۳ / ۸	سیف الملوک عرف سیف نام نظم ص ۱۷۶
اردو اکادمی بہاولپور گورنری پرنٹنگ پریس بہاولپور ۱۹۶۴ء	محمد بشیر احمد ظامی بہاولپوری ۲۰ X ۳۰ / ۸	سیف الملوک مترجم نظم و نشر ص ۷۳۱
حافظ شمس الدین مثنوی الدین ملتان اقبال برقی پریس ملتان	مولوی لطف علی ۲۲ X ۲۹ / ۸	سیف الملوک "مکمل قصہ" نظم ص ۷۰
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان اقبال برقی پریس ملتان	مولوی لطف علی بہاولپوری ۲۲ X ۲۹ / ۸	سیف الملوک "مکمل کلاں نسخہ صحیحہ" نظم ص ۸۲

سنسی پبلیشز

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم از نثر صفحات	سائز	مطبع سنس
سنسی پبلیشز	اکبر شاہ	مولوی خدایار نور احمد ملتان
نظم ۲۲۳ ص	۲۰ X ۲۹ / ۱۵	مطبع ہاشمی میرٹھ - ۱۹۴۴ء
سنسی پبلیشز	اکبر شاہ	مولوی فیض بخش محمد ذوق فقار ملتان
نظم ۲۵۶ ص	۲۰ X ۲۹ / ۱۵	ہمدرد پریس ملتان
سنسی پبلیشز	نور محمد	مولوی فیض بخش محمد ذوق فقار ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ملک احمد بخش غافل
سنسی پبلیشز	نور محمد	شیخ برکت علی شولت علی لاہور
نظم ۱۶ ص	۱۸ X ۲۲ / ۸	لاہور پرنٹنگ پریس لاہور
سنسی پبلیشز	نور محمد گدائی	بیٹر گیلرام بک سید ملتان
نظم ۱۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	ملتان الیکٹرک پریس ملتان
سنسی پبلیشز	غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوق فقار ملتان
نظم ۳۲ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	
سنسی پبلیشز	غلام رسول حسرت	ترنٹی فاروقی بک ڈپو ملتان
نظم نثر ۳۶ ص	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	
سنسی پبلیشز		مولوی فیض بخش محمد ذوق فقار محمد نواز
نظم ۳۲ ص	۱۸ X ۲۲ / ۸	ملتان

سستی پتوں

نظم حصہ ۲۲

سستی پتوں

نظم حصہ ۲۲

سستی پتوں

نظم حصہ ۲۲

سستی پتوں

نظم حصہ ۲۲

سستی پتوں

نظم حصہ ۲۲

سستی پتوں

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

مولوی نور الدین

۲۰۸۲۶

ہمیرا پنجہ

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم / نثر صفحات	ساز	مطبع سنہ
ہمیرا پنجہ	مولوی نور الدین	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
نظم ۸۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۸	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
ہمیرا پنجہ	مولوی نور الدین	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد کریم ملتان
نظم ۸۸ ص	۱۶ × ۲۶ / ۸	ملتان
ہمیرا پنجہ	کریم بخش واصل	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد کریم ملتان
نظم نثر ۳۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	ملتان
ہمیرا پنجہ	کریم بخش واصل	اخلاق بک ڈپو ملتان
نظم ۲۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	اخلاق پرنٹنگ پریس ملتان
ہمیرا پنجہ	نور محمد نورنگ گدائی	مولوی فیض بخش محمد کریم نواز محمد ذوالفقار ملتان
نظم ۲۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
ہمیرا پنجہ	احمد بخش غافل	قریشی بک ڈپو ملتان
نظم ۸۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۸	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد کریم نواز ملتان
ہمیرا پنجہ	سید میرن شاہ	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد کریم نواز ملتان
نظم ۲۲ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	ملتان
ہمیرا پنجہ	سید میرن شاہ	فطرت شمس الدین نور الدین حمید الدین ملتان
نظم ۲۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	آریہ سٹیٹ پریس لاہور

فیض شمس الدین منور الدین ملتان	چراغ	ہیرا پنجا	نظم	ص ۱۶
اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	ہیرا پنجا جدید بطرز سلف	نظم	ص ۱۹۲
قاضی نور الدین تاجرت منظر گڑھ	مولوی احمد بخش خاں	ہیرا پنجا	نظم	ص ۱۹۲
گلزار ہند اسٹیٹ پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	ہیرا پنجا	نظم	ص ۶۸
مصنف	احمد بخش خاں	ہیرا پنجا عرف ہیرا پنجا	نظم	ص ۸۲
دارالاشاعت پنجاب رٹ پریس لاہور	۲۰ × ۲۰ / ۸	ہیرا پنجا عرف ہیرا پنجا	نظم	ص ۱۶
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	احمد بخش خاں	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۱۶
	۲۰ × ۳۰ / ۸	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
مولوی شمس الدین منور الدین ملتان	چراغ	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
ابوالعلی اسٹیٹ پریس آگرہ	۲۰ × ۳۰ / ۸	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
مولوی شمس الدین منور الدین ملتان	چراغ	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
آریہ اسٹیٹ پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
فیض شمس الدین نور الدین ملتان	میرن شاہ بہاولپوری	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
کرشنا اسٹیٹ پریس ملتان ۱۳۲۵ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
مولوی خدایا نور احمد نور محمد فیض احمد ملتان	میرن شاہ بہاولپوری	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
مفید عام پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
فیض شمس الدین منور الدین ملتان	میرن شاہ بہاولپوری	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸
مفید عام پریس لاہور ۱۳۲۵ھ	۲۰ × ۲۶ / ۸	ہیرا پنجا "قصہ"	نظم	ص ۲۸

قصے - افسانے

نام کتاب	مصنف	ناشر
نظم رنثر صفحات	سائز	مطبع رس
اچھی دھرتی جھکا آسمان	مسترت کلا پنچری	سرائیکی لائبریری بہاولپور ملتان
۱۲۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	سید الیکٹرک پریس ملتان ۱۹۶۶ء
اعجاز علی یعنی قصہ فیس و تجربہ	مولوی غلام حیدر فدا	مولوی فیض بخش محمد ذوق نقاش ملتان
نظم ۳۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	محبوب عالم پریس ملتان
اللہ والی عرف ماشارتہ	منشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوق نقاش محمد حرم نواز ملتان
نظم ۲۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
باغ و بہار	قاضی امام بخش	سنگ میل پبلی کیشنز لاہور
نظم ۱۸۲ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	الکتاب پرنٹرز لاہور (۱۹۶۳ء)
باغ و بہار ملتان ہوسوم گلشنی انٹرنیٹ	قاضی امام بخش	حفظ شمس الدین کتب خانہ صابریہ ملتان
نظم ۱۲۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	مطبع الہی آگرہ (۱۳۱۵ھ)
بھوپا پیر	احمد بخش غافل	مصنف
نظم ۲ ص	۲۲ × ۲۹ / ۱۶	ملتان الیکٹرک پریس ملتان
پھل ہشتی	محمد رمضان	مصنف
نظم ۲۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۸	ہند پریس ملتان (۱۹۵۰ء)
پیسے دی بہار	پڈت رام دیال دیال	دھپت رائے بک سیلر ملتان
نظم ۸ ص	۱۸ × ۲۲ / ۸	نوبہارا الیکٹرک پریس ملتان

مولوی فیض بخش محمد و لفظا ملتان	منشی غلام رسول حسرت	خود شہزادہ عرف قائل بجالی
یہ مین پر ننگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۲	نظم و نثر ص ۴۸
خلاق ایکٹ پور ملتان	گامن ملتان	خونی خنجر۔ الور بادشاہ
اخلاق پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۱۸
مولوی فیض بخش محمد و لفظا ملتان	گامن ملتان	خونی خنجر۔ الور بادشاہ
درسی پریس گجرات	۱۶ × ۲۶ / ۱۶	نظم ص ۲۲
مسترحم	مترجم: محمد حفیظ الرحمن حفیظ بہاول	دل آرام
عزیز المطابع بہاولپور	۲۰ × ۳۰ / ۱۸	نثر ص ۴۲
مولوی فیض بخش محمد و لفظا ملتان	غیر الرشید	دلاور شہزادہ عرف قادر نوکر
ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۲۲
حافظ حمید الدین، عزیز الدین ملتان	پیر بخش عامی	دھول بادشاہ
انتہال برقی پریس ملتان	۱۶ × ۲۰ / ۸	نظم ص ۱۶
مولوی فیض بخش محمد و لفظا ملتان	پستوں	ڈاچی والہ
نوبہارا ایڈیٹرک پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ص ۸
مولوی فیض بخش محمد و لفظا ملتان	موجھی	ڈوں وراثتیں واجہکرا
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۸
منشی کلاب سنگھ انیڈ منتر۔ بہاول	عبد الحکیم بہاولپوری	زیبنا
طبع مفید عام لاہور ۱۳۳۶ھ	۲۰ × ۲۶ / ۱	نظم ص ۶۶
چراغ الدین تاج کتب لاہور	مولوی عبد الحکیم بہاول	زیبنا
(۱۳۳۶ھ)		نظم ص ۱۰۶

مولوی عبدالحکیم بادلپوری جسے ایس سفت سنگھ لاہور	زینجا بندی	نظم	۸۸ ص
۲۲ × ۲۹ / ۸			
مولوی فیض بخش محمد و فقار محمد حسین نواز	غلام رسول حسرت	سجائے یاد عرف جہانی داروگ	نظم
ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۴۸ ص	
مولوی فیض بخش محمد و فقار محمد حسین نواز	مولوی قادر بخش دلسوز	سخی بادشاہ کلاں	نظم
محمد آسٹال ملتان	۱۶ × ۲۶ / ۸	۱۶ ص	
حیدرانی پبلیکیشنز ملتان	غلام حسن خان حیدرانی	سی	
عزیز پریس ملتان رستگاہ	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم	۹۶ ص
فیض عزیز الدین حمید الدین ملتان	پیر بخش پیرن	سوہنی مہینوال	
یونین پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم	۳۲ ص
ملک احمد بخش فیض بندھڑ	قادی برادر س ملتان	شہزادہ مینرا اور ظالم ہمیشہ	
۲۰ × ۳۰ / ۱۶		نظم	۲۲ ص
مولوی فیض بخش محمد و فقار محمد حسین نواز	نورن ملتان	شیریں فریاد	
۲۰ × ۳۰ / ۱۶		نظم	۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد حسین نواز	محمد دم خیل تار شاہ	ظالم بادشاہ	
ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم	۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد و فقار محمد حسین نواز	عبدالرشید	عادل بادشاہ اکبر و شاہ	
ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم	۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد و فقار	مورچی	غافل سیٹھ	
محمد حسین نواز ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم	۸ ص

فتیہ سوداگر	منشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ولفقا ملتان
نظم ۴۸ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
قصہ بازوگیر و مناجات مخدوم رشید حقانی	مخدوم محمد شاہ سیری نو بہار	کتب خانہ خضر منزل ملتان
نظم ۸ ص	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	
قصہ بنیرن و نیزہ	باغ شاہ قریشی	مولوی خدایا نور احمد نور محمد فیض احمد ملتان
نظم ۶۰ ص	۲۲ × ۲۹ / ۱۶	مطبع بلالی ساڈھورہ
قصہ تمیم انصاری	احمد	جوت سنگھ سنت سنگھ لاہور
نظم ۳۲ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	جمیڈیہ ایڈم پریس لاہور ۱۹۱۲ء
قصہ تمیم انصاری	ایمن	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۴۴ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	ملتان ایڈیٹرک پریس ملتان ۱۳۴۵ھ
قصہ تمیم انصاری زبان ملتان	ایمن	حافظ جمیل الدین عزیز الدین ملتان
نظم ۳۶ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	محبوب علی پریس ملتان
قصہ تمیم انصاری زبان ملتان بلوچستان	ایمن	مولوی خدایا نور احمد نور محمد فیض احمد ملتان
نظم ۳۶ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	اسلامیہ ایڈم پریس لاہور ۱۹۱۰ء
قصہ گل انور	نور محمد گدائی	مولوی فیض بخش محمد ولفقا ملتان
نظم ۶۴ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	اقبال برقی پریس ملتان
قصہ گل انور	مولوی محمد معروف	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۳۰ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	اقبال برقی پریس ملتان
قصہ گل انور	مولوی محمد معروف	حافظ شمس الدین نور الدین ملتان
نظم ۲۰ ص	۲۰ × ۲۶ / ۸	ایمن محمدی پریس لاہور

قصہ گل نوز موعود و پھر جاخشقیقہ	مولوی محمد معروف	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۰ ص	فقط شمس الدین نور الدین ملتان لاہور پرنٹنگ پریس لاہور
قصہ لکڑہارا یعنی شمس بادشاہ و گل خانہ	غلام حیدر قریشی	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۲۲ ص	مولوی فیض بخش محمد و رفقا محمد رحیم نواز ملتان
قصہ لوکشس	کرم چند بزاز شجاعاوی	۱۸ × ۲۲ / ۸	۲۰ ص	راہم ناتھ اینڈ سنز امرتسر مطبوع آند پکاش امرتسر (۱۹۱۹ء)
قصہ مصری	اکبر شاہ	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۲۸ ص	مولوی فیض بخش محمد و رفقا محمد رحیم نواز ملتان
قصہ مصری	اکبر شاہ	۲۰ × ۲۶ / ۸	۲۲ ص	حاجی محمد عبدالسبحان سوداگر بہاولپور آریہ ایڈیٹریس لاہور (۱۳۲۹ء)
قصہ ملک محمد معروف چندے شاہسوار	عبدالغفار	۱۸ × ۲۲ / ۸	۸ ص	خلیفہ ملک محمود اقبال برقی پریس ملتان
قصہ ہرنی	اللہ ڈوٹہ ڈاکل ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	۸ ص	مولوی اللہ بخش اعجاز حسین ملتان مجتبائی پریس لاہور
قصہ ہرنی اصلی سے مکمل	نور محمد گدائی	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۸ ص	سیرانی پبلیشنگ کمپنی ملتان
قصہ ہرنی بزبان ملتان	محمد شاہ سیری نوبہار	۱۸ × ۲۲ / ۸	۸ ص	مولوی خدایا نور احمد ملتان ملتان ہیکٹرک پریس ملتان
قصہ ہرنی بزبان ملتان	نور محمد گدائی	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	۸ ص	مکتب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان انتھار پریس ملتان

ملک سراج الدین اینڈ سنز لاہور	نور محمد گدائی	قصہ ہر فیروز رکھا امام حسینؑ	نظم	ص ۱۶
کتاب خانہ حاجی نیاز احمد ویسی ملتان	نور محمد گدائی	قصہ ہر فیروز مجزہ رسول خدا	نظم	ص ۸
پاک الیکٹریک پریس ملتان	۲۰ x ۳۰ / ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶		
کتاب خانہ حاجی نیاز احمد ملتان	نور محمد گدائی	قصہ ہر فیروز فقیر والہ	نظم	ص ۸
پاک الیکٹریک پریس ملتان	۲۰ x ۳۰ / ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶		
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	عشتی غلام رسول حسرت	تیمتی ہار	نظم	ص ۲۸
چراغ الدین سراج الدین لاہور	مولوی مسلم	گلزار سکندر	نظم	ص ۴۳
(۱۳۷۵ھ)	۲۰ x ۲۶ / ۸	۲۰ x ۲۶ / ۸		
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	غلام حیدر تخلص غلام	لکڑہارا یعنی شمس بادشاہ	نظم	ص ۳۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	عشتی غلام رسول حسرت	سیلی بجنوں	نظم	ص ۳۲
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ x ۳۰ / ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶		
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز	فردوز	سلی بجنوں مجموعہ دہرہ شاہ نوروز	نظم	ص ۲۴
پاکستانی پبلیشنگ ریمانٹ	۱۸ x ۲۲ / ۸	۱۸ x ۲۲ / ۸		
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز	عشتی غلام رسول حسرت	مالی شہزادہ عرف محبت پھول	نظم و نثر	ص ۳۲
محمد حسین نواز ملتان	۲۰ x ۳۰ / ۱۶	۲۰ x ۳۰ / ۱۶		
حافظ حمید الدین عزیز الدین ملتان	اکبر شاہ	وزیر اصحاب	نظم	ص ۱۶
اقبال برقی پریس ملتان (۱۹۲۵ء)	۲۰ x ۲۶ / ۸	۲۰ x ۲۶ / ۸		

مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	نورن گدائی	مرزا صاحبان
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۲۰ ص
مولوی خدایا نور احمد نور محمد فیض احمد ملتان	اکبر شاہ	مرزا صاحبان
خادم لتعلم پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	منشی غلام رسول حسرت	مظلوم شہزادہ عرف جوش بخت
یونین پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۲۸ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	منشی غلام رسول حسرت	معصوم شہزادہ بانی
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۲۸ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	موجھی	نواں قصہ دُور بُرائیاں دھیکڑا
پنجاب پبلی پرنٹنگ ورکس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	موجھی	نوٹبہ سس
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	مرزا تیغ علی سلوٹری	نوٹبہ سس جدید قصہ
ابوالعدائی اسٹیٹ پریس لاہور	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان	مرزا تیغ علی سلوٹری	سس جدید قصہ
اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
کتاب خانہ حمید بہ ملتان	مرزا تیغ علی سلوٹری	نوٹبہ سس جدید قصہ
درشنا اسٹیٹ پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
حافظ جمیل الدین منور الدین ملتان	مرزا تیغ علی سلوٹری	نوٹبہ سس جدید قصہ
اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص

حافظ شمس الدین منور الدین عزیز الدین ملتان	مرزا تنیخ علی سلوٹری	نوٹھ سس جدید قصہ
کرسٹن اسٹیٹم پریس ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
خلیفہ غلام محی الدین اخلاق	اخلاق ملتان	نوٹھ سس مع اہل حال
اخلاق پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۸ ص
حافظ شمس الدین منور الدین ملتان	محمد مسٹھا	نینگر و نینگور "جھگڑا"
ابوالعلانی اسٹیٹم پریس آگرہ	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
حافظ شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان	محمد مسٹھا	نینگر و نینگور جدید جھگڑا پریس
آریہ اسٹیٹم پریس لاہور	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
مولوی نظام الدین تاجر کتب ملتان	محمد مسٹھا	نینگر و نینگور مع بارہ ماہ محمود
ملتان ایکٹرک پریس ملتان	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ۸ ص
قاضی مولانا بخش تاجر کتب ملتان	محمد مسٹھا	نینگر و نینگور مع بارہ ماہ محمود ڈھولہ مولوی نور الدین
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	محمد مسٹھا	نینگر و نینگور مع بارہ ماہ محمود ڈھولہ مولوی نور الدین
سرائیکی اکیڈمی ملتان	۲۰ X ۲۶ / ۸	نظم ۸ ص
عوامی پریس لیٹیڈ لاہور ۱۹۵۱ء	خان رضوانی	وسدیاں جھوکاں
اسلم انصاری	۱۸ X ۲۲ / ۸	نظم ڈنٹر ۱۱۲ ص
شمس پریس ملتان	جادو بانصاری	ہک شہید
	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	نظم ۴ ص

فنکار کھنڈی می بہاؤ پور بھدر دپرنٹنگ پریس ملتان (۱۹۶۸ء)	قاسم جلال ۲۰ x ۳۰ / ۱۶	ہمنجوں تے ہمیرے نثر ۸۰ ص
پنڈت آساندا اینڈ سنٹرلیہ نوبہارا الیکٹرک پریس ملتان	غلام سکندر خاں غلام ۲۰ x ۳۰ / ۱۶	یوسف زینجا غلام والہ نظم و نثر ۱۶ ص
حافظ شمس الدین نور الدین ملتان کوشنا اسٹیٹ پریس ملتان	غلام سکندر خاں غلام ۲۰ x ۲۶ / ۱۶	یوسف زینجا معہ وارثت نظم و نثر ۱۲ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز نوبہارا الیکٹرک پریس ملتان	غلام سکندر خاں غلام ۲۰ x ۳۰ / ۱۶	یوسف زینجا معہ وارثت نظم و نثر ۱۶ ص
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان بھدر دپرنٹنگ پریس ملتان	مولوی احمد یار تونسوی ۲۰ x ۲۶ / ۱۸	یوسف علیہ السلام نظم ۳۶ ص

ناٹک - ناول

نام کتاب	نام مصنف	ناشر
نظم و نثر - صفحات	کتاب کاسائز	مطبع - سندھ
آپٹیمسٹ جو پائپٹیں تھیں	ڈاکٹر منیر احمد علوی	سرکاری ادبی مجلس بہاولپور
نثر ۸۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	سنوورپرنٹنگ پریس بہاولپور (۱۹۶۳ء)
اسلامی ڈاکو سرٹیفیکٹل مجاہد	عبدالرشید	مولوی فیض بخش محمد حرم نواز محمد ولفقار
نظم ۳۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	ملتان
اسی سو نپٹریں مہینوں ال	خلیفہ پیر بخش پیرن	مولوی محمد ذوالفقار محمد یو ملتان
نظم و نثر ۵۰ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	
بین شہزادی گل اندم شہزاد	عطا محمد	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد حرم نواز
نظم ۲۲ ص	۲۲ × ۲۹ / ۱۶	ملتان
پورن بھگت	مولوی قادر بخش	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد حرم نواز
نظم ۲۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	ملتان
حاکم	عبدالرشید	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد
نظم ۳۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	حسین نواز ملتان
خونی ماں	کریم بخش واصل	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد حرم نواز
نظم ۳۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	ملتان
ولابھٹی نوراں شہزادی	اللہ یار پرجوش	مولوی محمد حرم نواز محمد اقبال ملتان
نظم ۲۲ ص	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	

مولوی پیر بخش پرن ملتان	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد کریم نواز ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	روشن ضمیر نظم ص ۳۲
منشی کریم بخش واصل	قریشی فاروق بک ڈپو ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	روشن ضمیر نظم ص ۳۲
کریم بخش واصل	قاضی نور الدین تاجر کتب مطبوعہ	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	روشن ضمیر نظم و نثر ص ۴۸
گائمن ملتان	اخلاق بک ڈپو اینڈ جنرل سٹور ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ نظم ص ۲۰
گائمن ملتان	اخلاق پرنٹنگ پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ نظم ص ۲۴
گائمن ملتان	شکوٹ بک ڈپو گجرات	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ نظم ص ۱۶
گائمن ملتان	درسی پرنٹنگ پریس گجرات	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ نظم و نثر ص ۲۰
گائمن ملتان	مولوی فیض بخش محمد کریم نواز ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ نظم ص ۱۶
رانا سردار احمد سعید	محمد عبداللہ تاجر کتب بہاولپور	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ نظم و نثر ص ۲۰
گائمن ملتان	عزیز المطابع بہاولپور	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ نظم ص ۱۶
گائمن ملتان	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد کریم نواز ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی بادشاہ المعروف خداداد نظم ص ۶۴
گائمن ملتان	نوبہا رپریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	سخی رنگ رنگیلا نظم و نثر ص ۲۴
منشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	
منشی غلام رسول حسرت	اقبال برقی پریس ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	
منشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	۲۰ X ۳۰ / ۱۶	

سخی رنگ رنگیلا	منشی غلام رسول حسرت	قریشی فاروقی بک ڈپو ملتان
نظم و نثر ص ۳۲	۲۰۸۳۰/۱۶	
سخی رنگ رنگیلا	منشی غلام رسول حسرت	ڈیسٹ بک ڈپو ملتان
نظم ص ۲۲	۲۰۸۳۰/۱۶	
سخی لوہار	عبدالرشید	مولوی فیض بخش محمد و لہقا محمد رحیم نواز
نظم ص ۲۲	۲۰۸۳۰/۱۶	
سوہنی مہینوال	خلیفہ پیر بخش پیر ملتان	مولوی فیض بخش محمد و لہقا ملتان
نظم و نثر ص ۲۲	۲۰۸۳۰/۱۶	یونین پرنٹنگ پریس ملتان
سوہنی مہینوال	خلیفہ پیر بخش پیر ملتان	اخلاق بک ڈپو ملتان
نظم و نثر ص ۱۶	۲۰۸۳۰/۱۶	اخلاق پریس ملتان
سہتی مراد	محمد نواز شاہ سہیل	مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز انڈین سنز
نظم ص ۳۲	۲۰۸۳۰/۱۶	ملتان
سہتی مراد	سید محمد شاہ	مولوی فیض بخش محمد و لہقا محمد رحیم نواز
نظم ص ۳۲	۲۰۸۳۰/۱۶	ملتان
شان بسیم فتح اسلام	منشی غلام رسول حسرت	مولوی فیض بخش محمد و لہقا ملتان
نظم و نثر ص ۴۰	۲۰۸۳۰/۱۶	
شمس و شمس	امام بخش	مولوی فیض بخش محمد و لہقا محمد رحیم نواز
نظم و نثر ص ۳۲	۲۰۸۳۰/۱۶	ملتان
شیریں شہلا	سراج احمد پوری	اخلاق بک ڈپو ملتان
نظم و نثر ص ۱۶	۲۰۸۳۰/۱۶	اخلاق پرنٹنگ پریس ملتان

مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز	قادر بخش گلزار	شیریں فریاد
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم و نثر ص ۳۲
مولوی فیض بخش محمد رحیم نواز ملتان	مولوی کریم بخش پردیسی	صداقت ضمیر
یونین پریس ملتان	۲۰ × ۲۶ / ۱۶	نظم ص ۳۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز	میاں اللہ یار	طوطی شاہ زہرا شہزادی
ملتان (یونین پریس ملتان)	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۲۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	منشی غلام رسول حسرت	ظالم حسینہ
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم و نثر ص ۴۰
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز	غلام حیدر شاہ	ظالم وزیر
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم ص ۲۲
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز	حادم	ظالم ہمیشہ
ملتان	۱۶ × ۲۶ / ۸	نظم ص ۱۶
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	منشی غلام رسول حسرت	عالم آزار
یونین پریس ملتان	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم و نثر ص ۴۸
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	منشی غلام رسول حسرت	عرب دامسافر
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم و نثر ص ۵۴
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار محمد رحیم نواز	منشی غلام رسول حسرت	عرب دامسافر
ملتان ۱۹۶۱ء	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم و نثر ص ۵۶
قریشی بک ڈپو ملتان	منشی غلام رسول حسرت	عرب دامسافر
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶	نظم و نثر ص ۵۲

- قمر الزمان و شہزادی حسینہ
نظم و نثر ص ۳۲
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- گامن شاہ بخاری مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- قمر الزمان و شہزادی حسینہ
نظم و نثر ص ۱۶
۱۸ X ۲۲ / ۸
- گامن شاہ بخاری مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- نظم و نثر ص ۲۲
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- گامن شاہ بخاری مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- قمر الزمان و شہزادی حسینہ
نظم و نثر ص ۳۸
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- غشی غلام رسول حسرت مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- کامل بادشاہ
نظم و نثر ص ۲۲
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- حضور محمد منظر مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- گل انور معشوق گل شمع
نظم ص ۶۴
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- سایت داو کلہوڑہ
- سبلی مجنون
نظم ص ۲۸
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- نور محمد گدالی مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- مصری بانی
نظم و نثر ص ۳۲
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- غلام حیدر شاہ مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- مصری خصال
نظم و نثر ص ۲۴
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- غلام حیدر شاہ مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان
- نار و
نثر ص ۳۶۸
۲۰ X ۳۰ / ۱۶
- ظفر لشاری
- اشرف پریس لاہور (۱۹۶۱ء)

حافظ شمس الدین متور الدین ملتان	صفحات ۸ - ۲۰ × ۳۰	سائز	بیگز و بیگزور، سلطان و جہاں
اقبال برقی پریس ملتان			نظم
قریشی بکڈ پو۔ ملتان	۳۰ × ۳۰	۳۲	سخی بادشاہ
عزیز پریس، ملتان	۱۶		نظم و نثر
مولوی نظام الدین بوڈیہ ملتان	۱۸ × ۲۲	۸	سخی بادشاہ (اصلی)
ملتان ایڈیٹرک پریس، ملتان			دوبارہ ماہ محمودی
			نظم و نثر
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان	۲۰ × ۲۶	۵۶	نماز عشق عرف محبوب جوانی
	۱۶		نظم و نثر (اسلامی ڈراما)
مولوی فیض بخش محمد ذوالفقار ملتان			نور اسلام
			نظم
	۲۰ × ۳۰ / ۱۶		ص ۲۸

مکتبہ میری لائبریری لاہور مکتبہ جدید پریس لاہور (۱۹۶۹ء)	دلشاد کلاچوی ۲۰ × ۳۰ / ۱۶	غالب بیاں غزلاں نظم ص ۹۶
مصنف برقی مطبع روز بازار ہر (۱۹۲۲ء)	پیر بخش خاں ۱۸ × ۲۲ / ۸	فیض ربانی نظم ص ۲۲
میاں محبوب احمد ملتان لاہور پرنٹنگ پریس لاہور (۱۹۳۴ء)	خلیفہ یار محمد ۲۰ × ۲۶ / ۸	قصیدہ غوثیہ شریف نظم ص ۸
فطرت شمس الدین منور الدین جمیل الدین ملتان آریہ سٹیٹم پریس لاہور	خلیفہ یار محمد ۲۰ × ۲۶ / ۸	قصیدہ غوثیہ شریف مترجم محبتی نظم ص ۸
پریت مہاں پبلیکیشنز ملتان نوائے وقت پرنٹرز لاہور (۱۹۶۳ء)	ڈاکٹر مہر عبدالحق ۱۸ × ۲۲ / ۸	مئے گل فام نظم ص ۲۱۵
مصنف مطبع حسنہ واقع بمبئی (۱۳۰۱ھ)	محمد عزیز الدین ۲۰ × ۲۶ / ۸	نظم الوداع نظم ص ۱۱۶
نرم نفاقت ملتان امروز پرنٹنگ پریس ملتان (۱۹۶۳ء)	کشفی ملتان ۱۶ × ۲۶ / ۸	نغمہ صحرا نظم ص ۲۲۳
سرایکی ادبی بورڈ ملتان نوائے وقت پرنٹرز لاہور (۱۹۶۳ء)	ڈاکٹر مہر عبدالحق بی ایچ ڈی ۲۲ × ۲۹ / ۱۶	نور حسمال نظم نشر ص ۹۶
سرایکی لائبریری بہاولپور ہمدرد پریس ملتان (۱۹۶۸ء)	دلشاد کلاچوی ۲۰ - ۳۰ / ۱۶	اقتدار دی ہوس نثر ص ۳۲

سرائیکی اور اردو کا باہمی تعلق

یوں تو ہندوستان میں بولی جانے والی ہر زبان اور بولی سے اردو کا کسی نہ کسی حد تک ربط و تعلق ہے کیوں کہ اس نے اپنے ذخیرہ الفاظ میں، صنائے کے لئے ہمیشہ اپنا دامن کشادہ رکھا ہے اور جس علاقے میں پہنچی ہے وہاں سے کچھ نہ کچھ ضرور اخذ کیا ہے۔ لیکن جس زبان نے اردو کی بناوٹ اور ہیئت و ترکیب میں بنیادی کردار ادا کیا ہے وہ یقیناً سرائیکی ہے۔

سرائیکی ہندوستان کی قدیم زبانوں میں سے ہے جو دریائے جہلم کے منبع سے لے کر ساحل سمندر تک پھیلے ہوئے علاقے میں بولی جاتی تھی یہی وہ خطہ ہے جو پہلے پہل مسلمان حملہ آوروں کی زد میں آتا ہے اور جہاں بابر سے آکر بسنے والوں کی معاشرتی ضروریات کے تحت اس خطے میں بولی جانے والی زبان بیرونی زبانوں کے اور بابر سے آنے والوں کی زبان مقامی زبان کے اثرات قبول کرتی ہے۔ عربوں کے اثر و نفوذ کے بعد جب ایرانی اثرات فروغ پاتے ہیں تو یہ خطہ جس میں ملتان اور منصورہ کی بستیاں قائم تھیں۔ ایرانی زبان سے خاص طور پر متاثر ہوتا ہے۔ پھر جب اسلامی سلطنت دہلی منتقل ہوتی ہے اور اسلامی سرکار کے ساتھ ساتھ مقامی بیرونی خاندان ادھر سے ادھر کا رخ کرتے ہیں تو اپنی زبان و ثقافت بھی ساتھ لے جاتے ہیں جن کا وہاں کی زبان و ثقافت سے واسطہ پڑتا ہے اور اس طرح یہ اختلاط مستقلاً ایک نئی زبان اور ثقافت کو جنم دینے کا

باعث ہوتا ہے۔ پھر جیسے جیسے سیاسی تمدنی اور اقتصادی ضرورتوں کے تحت ہندوستان کے دوسرے علاقوں میں آمدورفت کا یہ سلسلہ شروع ہوتا ہے۔ وہاں بھی اس نئی تخلیق ہونے والی زبان اور ثقافت کے اثرات پہنچتے ہیں۔

اس انتقال آبادی میں ملتان سرفہرست ہے۔ سلطان محمود کے بعد ملتان کے لوگ کافی تعداد میں دہلی جا کر آباد ہو گئے تھے۔ یہ زیادہ تر تجارت پیشہ تھے اور ساہوکارہ کا کام کرتے تھے۔ آہستہ آہستہ انہیں کاروبار سلطنت میں حصہ لینے کا بھی موقع مل گیا۔ اور جب اسلامی فتوحات کا مزید سلسلہ شروع ہوا اور نئے علاقوں میں انتظام سلطنت کو استوار کرنے کی ضرورت پیش آئی تو شمالی ہند سے آئے ہوئے ان لوگوں پر ہی اعتماد کر کے انہیں وہاں ذمہ داریاں سپرد کی گئیں۔

کاروبار سلطنت میں ملانیوں کے اس عمل دخل کا یہ منطقی نتیجہ نکلا کہ جو زبان مختلف زبانیں بولنے والوں کے باہمی روابط کے لئے معرض وجود میں آئی اس میں ملتان زبان (سرائیکی) کا گہرا نقشہ شامل ہوا۔ چنانچہ آج نہ صرف اشتراک الفاظ بلکہ صرف دُخو کے اعتبار سے بھی اردو جتنی ملتان یا سرائیکی کے قریب ہے کسی اور ہندوستانی زبان کے لئے قریب نہیں۔

اگرچہ اردو سرائیکی کے بیشتر مشترک الفاظ کی شکل اب تبدیل ہو چکی ہے۔ لیکن قدیم اردو میں یہ اب بھی جوں کے توں دیکھے جاسکتے ہیں۔ مثلاً سرائیکی کے الفاظ لکھو، کھنڈ، بھنڈ، منگ، تلاہ، جواب اردو میں لاکھ، کھانڈ، بھانڈ، مونگ، اور تلاب کاروپ دھارچکے ہیں۔ قدیم اردو میں ان کی صورت یہی تھی۔ اسی طرح بعض الفاظ جو آج اردو میں تابع بھل کہلاتے ہیں۔ سرائیکی میں اپنے اصلی معنوں میں بھل

بابا فرید الدین گنج شکر رحمۃ اللہ علیہ کے اس فقرے سے ہوتا ہے جو حضرت بابا نے ماورِ موہن سے گفتگو کے دوران فرمایا۔ جب ماورِ موہن نے کہا "خواجہ برہان الدین بالاپے" تو آپ نے جواب دیا "پونوں کا چاند بالاپے"۔ اس فقرے میں "کا" اور ہوتا ہے "خالص اردو الفاظ ہیں۔ بابا صاحب کی جنم بھومی ضلع ملتان کا قصبہ کھوٹوالی زبان بولی جاتی تھی۔ علاوہ ازیں پاک پٹن (اجودھن) میں بھی جہاں آپ کا قیام رہا سراینکی زبان بولی جاتی تھی۔ لیکن مذکورہ بالا فقرے سے پتہ چلتا ہے کہ اس علاقے میں ساتویں صدی ہجری میں ہی اردو کا آغاز ہو گیا تھا۔ اسی طرح ایک فقرہ تاریخ فیروز شاہی میں سمنس سراج عقیف نے فیروز شاہ خلجی (۱۲۹۷ء) کے حملہ سندھ سے متعلق یوں نقل کیا ہے۔

"برکت شیخ بھیاک موہاک ہنا۔"

قصہ یہ تھا کہ محمد تغلق کے بعد فیروز تغلق نے از سر نو سندھ پر حملہ کیا لیکن قحط اور وبا کی وجہ سے وہ اپنے اس ارادے کی تکمیل نہ کر سکا اور مجبوراً محاصرہ سندھ سے دستکش ہو کر گجرات کی جانب چلا گیا۔ اس موقع پر سندھیوں نے مذکورہ بالا فقرہ کہا تھا جو سراینکی اور اردو کا ابتدائی آمیزہ معلوم ہوتا ہے۔

عام طور پر محققین اردو کی یہ رائے ہے کہ دکنی اردو کی ادبیات اردو میں سب سے قدیم ہیں۔ اگر اس رائے کو صحیح تسلیم کر لیا جائے تو یہ ماننا پڑے گا کہ سراینکی ہی وہ ہندوستانی زبان تھی جس نے سب سے زیادہ اردو پر اپنا اثر ڈالا کیوں کہ دکنی اردو کی ادبیات کے جو نمونے دستیاب ہیں ان میں سراینکی الفاظ کی ہی بہتات نہیں بلکہ ان کی ساخت میں سراینکی گرامر (صرف و نحو) کا بھی پورا پورا عکس موجود ہے

یہاں تک کہ جمع اور افعال کا بھی وہی انداز ہے جو سرائیکی میں مروج ہے۔
 قدیم اردو میں صیغہ جمع کا اثر تمام صلے پر ہوتا ہے جیسے مرزا رفیع الدین سودا
 کے اس شعر سے ظاہر ہے۔

جب لبوں پر بار کے مستی کی دھڑکیاں دیکھیاں
 جوں زحل کی ساعتیں اس دل پہ کڑیاں دیکھیاں
 یہی اصول سرائیکی کا ہے چنانچہ عبدالحکیم ادوی مشنومی زلیخا میں لکھتے ہیں۔
 کیتو سوتیا کر زخمی ہزاروں
 تے قیدیاں زخمیاں لایاں قہاراں
 سرائیکی میں مصدر کو متصرف کرتے ہیں تو اس کے آخر کا الف گرا دیتے ہیں جیسے
 کرنا سے کرن بن گیا۔ عبدالحکیم ادوی کا یہ شعر دیکھئے۔
 ہو پاکسنعان دے وچہ کال ظاہر
 لگی زبکن خلق دی جان ہاہر
 اب ولی دکنی کا یہ شعر بھی دیکھئے۔

کروں کیا وقت میں ہے اب ملن کا
 نہ کچھ فرصت ہے اب باتاں کرن کا
 مصدر کو متصرف کرنے کا جو طریقہ سرائیکی میں ہے وہی اردو میں بھی نظر آتا ہے۔
 بھنا سرائیکی میں تلاش کرنے کے معنی میں آتا ہے جیسے عبدالحکیم کے اس شعر میں ہے
 کہیا بک جے کوئی کھویا بھنا میں
 اسی طرح جا کے یوسف نوں چاپا میں

قدیم اردو میں بھی یہ لفظ اسی معنی میں مستعمل تھا۔ محمد امین دکنی کہتے ہیں۔

یقین کوئی جو اللہ بن لبھاوے

مراواں فے کبھی جگ میں نہ پاوے

اردو کا ایک محاورہ ہے "چپ چپاتے" چپ اور چپاتے دونوں ہم معنی ہیں۔

اگرچہ چپاتے اب اردو میں علیحدہ استعمال نہیں ہوتا لیکن سرائیکی میں اس کا

استعمال چپ کے ہی معنی میں موجود ہے۔ چنانچہ عبدالحکیم اوچی کا شعر ہے۔

جدون یعقوب اس گل نول پچھاتا

عذرا کھن کمنوں ہو یا چپاتا!

اردو اور سرائیکی کے محاورے بھی اکثر مشترک ہیں۔ مثلاً اردو کا محاورہ ہے کہ

"میں اپنے ماتھے پر کلنک کا ٹیکا نہیں لگاؤں گا" سرائیکی میں بھی یہ محاورہ

اسی طرح استعمال ہوتا ہے۔ چنانچہ عبدالحکیم اوچی لکھتے ہیں۔

ولیکن ایہہ خیانت نہ کریاں

ایہو لکا متھے اپنے نہ لیاں

ذیل میں مشتقے نمونہ از خروارے ایسے الفاظ و راج کئے جاتے ہیں جو اردو اور

سرائیکی میں یکساں مستعمل رہے ہیں۔

سپے یعنی آپ۔ ڈانگ یعنی چھڑی۔ ڈسبہ یعنی جیب۔ ڈولگا یعنی گھرا

اسا دنا یعنی ویوارا ڈھانا۔ سٹھن یعنی سٹھرا۔ سرائی یعنی بیجانہ۔ کھلی یعنی کھول۔ بابا اور

بپ یعنی چائنا اور مٹھی بھر لپا ڈنگی بزرگ بھی یہی لپا ہے۔ اور بزرگ یعنی بزرگ اور بزرگ

سرائیکی اور اردو کے اس تعلق کو استوار کرنے میں یہ لپا سب سے زیادہ کامیاب ہے۔

بڑا ماتھ ہے۔ یہ بزرگ جغرافیائی حدود کے پابند نہ تھے۔ بلکہ ان کے روحانی رشتے ہندوستان کے تمام خطوں میں پھیلے ہوئے تھے جس کی وجہ سے ایک خطے کے بزرگ دوسرے خطوں میں آتے جاتے رہتے تھے اور باہم افہام و تفہیم کے لیے ایک دوسرے کی زبان سیکھنا ضروری خیال کرتے تھے چنانچہ اردو سرائیکی کے مشترک الفاظ کا باعث جہاں دوسری وجہ ہیں وہاں یہ بزرگ بھی ہیں جنہوں نے اس ربط کو اور زیادہ مضبوط کیا۔ سطور بالا میں ہم حضرت بابا فرید الدین گنج شکر کے ایک اردو آمیز فقرے کا ذکر کر چکے ہیں۔ ان کی طرح دوسرے وہ بزرگ بھی ہیں جن کا تعلق سرائیکی بولنے والے علاقوں سے تھا انہوں نے اردو کی تخلیق اور ترویج دونوں میں حصہ لیا۔

آج بھی اردو اور سرائیکی کا یہ تعلق قائم ہے اور یہی وجہ ہے کہ لسانی عبثیت کے اس دور میں بھی سرائیکی بولنے والے علاقوں میں اردو کے متعلق اپنائیت کے جذبات پائے جاتے ہیں۔

شہاب دہلوی کے

۱۰/۴/۷۷

سرائیکی اور عربی کے باہمی روابط

جی اے حق محمد ایم۔ اے۔ ایل۔ ایل۔ بی

ماہرینِ لسانیات کی تحقیق کے مطابق سرائیکی زبان نے ہند آریائی زبان کے قبیلے میں جنم لیا اس زبان کے مراکز اوتھ اور ملتان ہیں جن کی تہذیب و تمدن کا ثبوت ہزاروں سال قبل مسیح سے ملتا ہے آج بھی بہاولپور ڈوٹرن۔ ملتان ڈیرہ غازی خاں۔ میانوالی ڈیرہ اسماعیل خاں، بلوچستان اور سندھ کے کئی حصوں میں یہی زبان بولی جاتی ہے عربی زبان کا سرائیکی زبان کیساتھ کوئی خاندانی رشتہ نہیں ہے۔ کیوں کہ عربی سانی نسل سے تعلق رکھتی ہے مگر عرب مسلمان چونکہ بڑی کثیر تعداد میں سرائیکی علاقوں میں آئے ہیں اس لئے سرائیکی زبان کافی حد تک عربی سے متاثر ہوئی ہے اس مختصر مقالے میں دونوں پر بحث ہوگی پہلا یہ کہ سرائیکی نے عربی سے جو اثرات قبول کئے اس کی وجوہ کیا تھیں دوسرا یہ کہ وہ اثرات کس نوعیت کے ہیں اور ان کی مثالیں کیا ہیں؟

الف سرائیکی عربی لسانی اثر پذیر کی وجوہ مختصراً تین ہیں۔

۱۔ سرائیکی کی علاقائی خصوصیات

۲۔ سرائیکی لوگوں کا مزاج

۳۔ مبلغین اسلام کی آمد اور مذہبی رجحانات

سرائیکی جغرافیائی طور پر عرب علاقے کے ساتھ ضرور کوئی قریبی رشتہ

رکھتی ہے ڈیرہ غازی خاں اور ڈیرہ اسماعیل خاں کی پہاڑیاں بہاولپور کا چوستان اور سندھ

کا صحرائی علاقہ روہی اور تھل کے تپتے ریگستان عرب کے جغرافیائی حالات سے
استقدر مماثلت رکھتے ہیں کہ اگر ایک عرب کو صحرائے سینا یا صحرائے نجد میں سے
بہوش کر کے لایا جائے اور سرائیکی علاقے میں چھوڑ دیا جائے تو بہوش میں آنے
کے بعد لازماً وہ یہی تصور کریگا کہ وہ نیند سے بیدار ہوا ہے اور اپنے ہی وطن میں
ہے۔ اس جغرافیائی مماثلت نے دونوں زبانوں میں ایک جیسے ادبی رجحانات
و خیالات کو جنم دیا ایک طرف "سبعہ متعلقات" کا جاہلی شاعرنا بعبہ نبی ذبیان لقی
ووق صحرا کی وحشت بھٹیڑیوں کی خوفناکی اور پانی کے کوسوں دور تک نام و نشان
نہ ہونے کی منظر کشی کرتے ہوئے کہتا ہے۔

وہبہ نادرخ تعوی الذائب ہم

نانی المیاء عن الورا او مقفاد

تو دوسری طرف خواجہ فرید اس منظر کو یوں بیان کرتے ہیں۔

جھوٹے تلمڑا جھوٹے ریلوں سے یار - اٹھتے ہریلے لیلوں سے یار

تندرلے چمکین گہرے گھوکن - جبر کھان تر کھان لو تہڑ کو کن

گو ہیں شوکن سا بنے پھوکن - ناکھیں دی شوں شوں سے یار

سرائیکی علاقے کی طرح عرب کے ریگستانوں میں بھی کہیں کہیں پانی کے

تالاب اور کنجوروں کے چھند پائے جاتے ہیں دونوں زبانوں کے شاعر ایک

جیسے انداز سے ان مناظر کو پیش کرتے ہیں۔

لسانی اثر پذیریں کی دوسری وجہ لوگوں کا ایک جیسا مزاج ہے۔ عرب کی

مدنی زندگی قابل پرستش رہی ہے۔ اور یہی حال سرائیکی لوگوں کا رہا ہے۔

لوگوں کی زندگی حیرتناک حد تک عرب کی صحرائی زندگی کے ساتھ مطابقت رکھتی ہے اس کے علاوہ عربوں کی جفاکشی بہادری اور مہمان نوازی کا ہر انداز بھی سراسر ایسی لوگوں میں ملتا ہے عربوں کی طرح یہاں کے لوگ بھی ڈھیلا ڈھالا لباس، سر پر بگڑھی پہنتے تھے اور ڈاڑھی اور لمبے بال رکھتے تھے۔ خود خیمہ میں زمین پر سونا اور خیموں سے باہر اونٹ یا گھوڑا باندھنا، بکریوں اور بھیتروں کے ریوڑ پالنا! سراسر ایسی تمدن پوری طرح عربی تمدن کی عکاسی کرتا ہوا نظر آتا ہے۔

اثر پذیری کی تیسری وجہ متبعین اسلام کی آمد اور مذہبی رجحانات ہیں اگرچہ ہند اور سندھ کے تجارتی روابط عرب کے ساتھ طلوع اسلام سے بھی قبل موجود تھے مگر عہد فاروقی میں یہ روابط بڑھتے شروع ہوئے محمد بن قاسم کی آمد کے بعد سراسر ایسی علاقے عربوں کے لئے عام مسکن بن گئے اُتھ اور ملتان کا پہلا عرب حکمران غیب مسمیٰ جس کو محمد بن قاسم نے مقرر کیا تھا تاریخ کے اوراق ہمیں محمد بن قاسم کے بعد تسلسل کے ساتھ چیدہ چیدہ عرب افراد کا ان علاقوں میں آنا بتلاتے ہیں۔

ابو جعفر منصور عباسی کے عہد میں ایک فوجی مہم بھی گئی جس نے ملتان سے بڑھ کر کشمیر تک رسائی حاصل کی۔ تیسری صدی ہجری میں جب مشہور مورخ المسعودی آیا تو اس وقت ملتان پر ابواللباب ابن منبہ کا خاندان جو مسامہ بن لوی بن غالب ل نسل میں سے قریشی الاصل تھا حکمرانی کرتا تھا۔ المسعودی نے اس وقت کی تحریر میں ان علاقوں میں عربوں کی کثیر تعداد کی رہائش کا بتلایا ہے۔

نامور فلسفی اور مورخ ابوالرحمان البیرونی ۳۲۲ھ میں ملتان آیا اور اس

نے اس علاقے میں عربوں کی کثرت کے ساتھ آبادی کا تذکرہ کیا ہے مرکز علم عرفان اوق میں ایک قدیم درسگاہ "مدرسہ فیروزیہ" کے نشان ملتے ہیں مشہور مورخ علامہ مہناج سراج بھی اس کے صدر مدرس (پرنسپل) رہے یہاں کئی اہم شخصیتیں وارد ہوئیں و حقیقت یہیں سب سے پہلے تصنیف و تالیف کا سلسلہ شروع ہوا عربوں کی طرح سرائیکی ادب بھی ہمیشہ غیر تحریری اور زیادہ تر منظوم شکل میں رہا ہے مسلمان خصوصاً صوفیائے کرام ان علاقوں میں آئے ان کی وجہ سے جو مذہبی رجحانات پیدا ہوئے انہوں نے جہی یہاں کے لوگوں کو عربی زبان کے بہت قریب کر دیا۔

(ب)

اثرات کی نوعیت

جب کسی زبان کا ذخیرہ الفاظ دوسری زبان میں استعمال ہونے لگتا ہے تو اس کی تین صورتیں ہوتی ہیں پہلی یہ کہ لفظ اپنی اصل شکل میں اور اپنے اصل معنی میں مستعمل ہوئے ہیں یعنی لفظ اور معنی دونوں بعینہ دوسری زبان میں منتقل ہو جاتے ہیں۔ زراعت و لادت و سعادت وغیرہ ہزاروں الفاظ ایسے ہیں جو کلینتہ طور پر زبان سے سرائیکی میں منتقل ہو گئے ہیں۔ دوسری صورت یہ ہے کہ لفظ اپنی پہلی صورت میں تبدیل کر دی جاتی ہے کبھی لفظ کے حروف کم ہو جاتے ہیں کبھی حروف بڑھ جاتے ہیں۔ اور کبھی معنی میں بھی کچھ کچھ تبدیلیاں ہوتی ہیں جو جاتی ہے تیسری صورت یہ ہے کہ لفظ تو اصل شکل میں باقی رہتا ہے مگر اس کا مفہوم بدل جاتا ہے یہ تبدیلی

کئی طور پر نہیں ہوتی بلکہ ایسے لفظوں کے معانی میں کچھ نہ کچھ مماثلت ضرور ہوتی

سرائیکی صوتیات اور رسم الخط کا عربی کے ساتھ تطابق

سرائیکی اور عربی کے حروف تہجی بالکل ایک جیسے ہیں۔ البتہ چند حروف جو عربی حروف سے زائد ہیں مثلاً ڈ۔ پ۔ چ۔ گ۔ یہ بھی صوتیات اور رسم الخط میں عربی سے کوئی زیادہ اختلاف نہیں رکھتے۔ سرائیکی لوگوں کی زبان لوح واد اور نرم ہے اس لئے ہر قسم کا تلفظ آسانی کے ساتھ ادا کر لیتی ہے مثلاً سرائیکی لوگ عزت کا تلفظ عزت ہی کرتے ہیں وہ اس کو عجت نہیں کہتے نہ ہی حضور کو حجوہر کہتے ہیں۔ اس طرح صوتیات میں سرائیکی اور عربی کافی حد تک مربوط ہیں۔

موتھو ڈارو اور ملتان میں کھدائی سے برآمد ہونے والی ٹھیکریاں بتلاتی ہیں کہ سرائیکی کا قدیم رسم الخط دیوناگری "تھا مگر اس علاقے میں اسلام پھیلنے کے بعد اس زبان کا رسم الخط مکمل طور پر عربی ہو گیا اور آج بھی عربی ہے۔

ضمانہ متصلہ میں عربی کا سرائیکی سے تطابق

عربی زبان کی وسعت و بلاغت کی ایک مثال یہ ہے کہ اس زبان میں فعل کیسا بھ فاعل اور مفعول کی متصل ضمیریں استعمال ہوتی ہیں اس طرح چھوٹے سے لفظ میں پورے جملے کا مفہوم سمودیا جاتا ہے یہی خوبی ہمیں سرائیکی زبان میں ملتی ہے جبکہ پنجابی یا اردو اس سے محروم ہیں مثلاً

<u>عربی</u>	<u>سرائیکی</u>	<u>اردو</u>	<u>پنجابی</u>
حَرَّتِيْنَا	مارِ مَسِّ	میں نے اسکو مارا	میں اونوں ماریا مارے
اَعْطَيْتُنَا	ڈُٹَمَسِّ	میں نے اسکو دیا	میں اونوں دتا دتاے

ان مثالوں سے واضح ہوتا ہے کہ بڑھنے کی زبانوں میں سرائیکی ایسی زبان ہے جو عربی کے ساتھ گہرا ربط رکھتی ہے ماہرین لسانیات بتلاتے ہیں کہ محوڑے لفظوں میں زیادہ مفہوم بیان کر دینا ترقی یافتہ زبانوں کی خصوصیت ہے اور یہ خصوصیت عربی زبان میں موجود ہے ترقی یافتہ زبانوں کی ایک صفت یہ ہے کہ اس کے ایک لفظ میں معمولی رد و بدل کر کے نئے نئے معانی پیدا کر لئے جاتے ہیں یہ صفت بھی عربی اور سرائیکی میں اس طرح موجود ہے کہ عربی میں صرف اعراب کی تبدیلی فعل معروف کو فعل مجہول بنا دیتی ہے اور یہی طریقہ سرائیکی میں بھی ہے مثلاً

<u>عربی</u>	<u>سرائیکی</u>	
يَضْرِبُ	کُٹدے	بڑی یاٹے کے لفظ سے فعل معروف ہے
يُضْرَبُ	کُٹدے	چھوٹی یاٹے کے لفظ سے فعل مجہول ہے

اس کی ایک اور مثال عربی میں الف اور ثوین ہے اس سے اس چیز کا ہونا ظاہر کیا جاتا ہے اردو میں اس معنی کے لئے علیحدہ لفظ سے اس کی وجہ سے یا اس کے ذریعے کے الفاظ استعمال ہونے پر سرائیکی میں واؤ اور نون غنہ کا اضافہ

عربی	سرائیکی	مثلاً	عربی	سرائیکی
بَسْبَا	سببول		قُدْرَتَا	قدرتوں

عربی	سرائیکی	عربی	سرائیکی
عملاً	عملوں	علماً	علموں

سرائیکی کا تحریری سرمایہ زیادہ تر منظوم صورت میں ہے۔ کافی کی بندش اس زبان سے شروع ہوئی۔ اور اس کا خاصہ ہے اور یہ لفظ بھی عربی ہے۔

عربی ادب میں ایسے مصداق اور ان کی مختلف تراکیب بہ کثرت ملتی ہیں اس کے علاوہ قرآن مجید میں بھی اس کا استعمال موجود ہے۔ مثلاً و کفنی باللہ شہدا اور اللہ کیفیکم، خود عرب بھی ایسی منظوم بندش کو کافی کہتے ہیں جو مکمل کفایت کرتی ہو۔ مگر سرائیکی نے اس کو باقاعدہ ایک فن اور شاعری کی جداگانہ صنف کا درجہ دے دیا۔

سرائیکی زبان میں کس قدر عربی الفاظ شامل ہو گئے ہیں اس کی مثالیں مندرجہ ذیل اشعار اور ایک نثر پارے میں ملتی ہے "نور نامہ" کے تین شعر ہیں۔

پہنچ سئے سال جو گذرے آہے بخت بعد رسولوں
 بلا کہے غیب و چار کم علم اوں کو لھوں !
 نیکی عمل نہ کیتم کافی شامت نفس جہولوں
 عمراں گذری نوں پچھوں تاواں بہرہ کہا قبولوں
 جو کچھ روئے زمین تے پیدا سب کچھ ہو سی فانی
 نام نشان نہ رہی کافی جزا میان نشانی

ان تین شعروں میں الفاظ عربی الاصل ہیں اگر افعال کو چھوڑ دیا جائے تو باقی تقریباً پچاس فی صد الفاظ عربی ہیں۔ ملا آن جو شاعر کا تخلص ہے عربی سے بنا ہے شامت سراسیکی میں بدبختی اور نحوست کے معنی میں استعمال ہوتا ہے اور عربی میں شام شاماً کا صلہ اگر علی ہو تو اس کا معنی ہوتا ہے بدبختی میں مبتلا کرنا اس طرح تسیم اور شوم مشاقہ کا معنی ہے۔ منجوس اور نامبارک ہونا سراسیکی میں اس سے ایک لفظ شوم بنا جس کا معنی ہے کنجوس چونکہ فیاض اور سخاوت خوببختی کی علامت ہے اس لئے نحوست اور بدبختی کو کنجومی قرار دیا گیا۔ حاجی بنی بخش شوق نے سیرۃ البنی پر ایک ضخیم کتاب سراسیکی نے میں لکھی۔ اسکا نمونہ درج ذیل ہے۔

و دستوار آمد ہے اول رب منان و اچیں ساکوں زیب غلا
 فرمایا ہے انسان و کیا مقدور ہے ایں زبان و جو شکر ہے
 یزدان و ہر ادنیٰ سے ملے قابل ہے او مدد کے کرم کے تہا
 منکے بغیر رزق عطا فرماوے شیوہ ہے اس رحمان
 بنی نہیں ساکوں بنی خیر زمان واکرم سے سال نہ تیار
 اول بھان و

ان تین شعروں میں چوبیس الفاظ عربی الاصل ہیں۔ ان میں سے پہلے
 و دستوار آمد ہے اول رب منان و اچیں ساکوں زیب غلا
 فرمایا ہے انسان و کیا مقدور ہے ایں زبان و جو شکر ہے

۱۔ اصلوں۔ بمعنی بالکل عربی لفظ اصلاً ہے۔

۲۔ اق۔ ریگستانوں میں ایک خورد و پودا ہے، عربی میں بھی ایسے صحرائی

پودے کو اق اور اق کہتے ہیں۔

۳۔ اوار۔ سرائیکی میں دوست بھائی اور بھلے مانس کے معنی کے لئے بولا

جاتا ہے۔ اس کی اصل عربی لفظ اوی ایڈا بمعنی مدد کرنا ہے۔

۴۔ اُتج ایک شہر کا نام ہے جو آج تک سرائیکی تہذیب و تمدن کے آثار

قدیمہ کا امین ہے عربی لفظ اوج سے بنا ہے۔ جس کا معنی ہوتا ہے

بلندی۔

۵۔ سرائیکی زبان کا لفظ اَلَا مَا شَاءَ شَاذ و نادر کے معنوں میں عام استعمال

ہوتا ہے یہ دراصل عربی محاورہ اَلَا مَا شَاءَ اللّٰهُ کا مخفف ہے۔

۶۔ پکاون جس کا حاصل مصدر پکاٹ ہے جس کا معنی ہے دھاڑیں مار کر

رونا۔ یہ لفظ عربی کے لفظ "بکا" بمعنی رونا سے بنایا گیا ہے۔

۷۔ وصل بمعنی پیاز عربی کا لفظ لصل ہے۔

۸۔ توید عربی کا لفظ تعویذ ہے جو بگڑ کر تویدین گیا۔

۹۔ تینا اور تینی بمعنی پاجامہ عربی کا لفظ تہنان ہے جس کا معنی ہے پاجامہ

اور شلوار۔

۱۰۔ تنور بھی عربی کا لفظ ہے جو بغیر کس ترمیم کے سرائیکی میں مستعمل ہے

۱۱۔ تہوت بمعنی وہ صندوق جس میں لاش بند کر دی جاتی ہے عربی کا

تہوت ہے۔

- ۱۲۔ مَقْوَمُ مَبْعَثٍ لہن۔ عربی میں بھی لہن کو قوم کہتے ہیں۔ یا قوم کہتے ہیں۔
- ۱۳۔ جُنَّةٌ مَبْعَثٌ جِسْمٌ بھی عربی ہے جو بغیر کسی تغیر کے مستعمل ہے۔
- ۱۴۔ حَجٌّ مَبْعَثٌ یہودہ بکواس عربی میں حج معنی اڑنے کو کہتے ہیں اور ڈھنگیں مارنے کے معنی ہیں بھی یہ لفظ استعمال ہوتا ہے۔ اردو میں اس کا تلفظ بگڑا کر جھک بن گیا ہے مگر سرائیکی میں اصل تلفظ باقی رہا ہے۔
- ۱۵۔ خَمِيسٌ مَبْعَثٌ ہفتے کا پانچواں دن عربی ہی کا لفظ ہے۔
- ۱۶۔ دَنٌ مَبْعَثٌ ڈھیر اور انبار عربی میں دَن بڑے مٹکے کو کہتے ہیں۔
- ۱۷۔ دَوُوْثٌ مَبْعَثٌ بھڑوا عربی کا دیوث ہے جو اسی معنی میں مستعمل ہے۔
- ۱۸۔ دَوْرِيٌّ جس کا اردو ترجمہ ہے کونڈی عربی کے لفظ دور سے بنا ہے اس کا معنی ہے گول چونکہ کونڈی گھول ہوتی ہے اس لئے سرائیکی میں اسے دَوْرِيٌّ کہا گیا۔
- ۱۹۔ زَبِيرٌ اس کو کہتے ہیں جو تنگ آچکا ہو اور آزر وہ ہو عربی میں اس لفظ کا معنی ہے بے چین دکھ اور ناخوش۔
- ۲۰۔ اسْحُوْرٌ کا معنی ہے علی الصبح یہ لفظ عربی کا صحرا ہے۔
- ۲۱۔ شَالَاٌ مَبْعَثٌ خدا کرے عربی کا شاء اللہ ہے جس کا معنی ہے خدا چاہے۔
- ۲۲۔ طَاسٌ سرائیکی اور عربی دونوں میں بڑے کھال کا معنی دیتا ہے۔
- ۲۳۔ قَاطِيٌّ مَبْعَثٌ چھری عربی کا لفظ قاطع مَبْعَثٌ کاٹنے والا ہے۔
- ۲۴۔ قَصُوْرُنٌ کا معنی ہے چار پڑ جانا یہ عربی لفظ قصور سے بنا ہے۔
- ۲۵۔ مَكْحُوْلٌ یعنی بڑی کا گودا عربی کا لفظ مَخٌّ ہے جو اسی معنی کے لئے ہے۔

۲۶۔ مصالحوہ سرائیکی میں ان چیزوں کو کہتے ہیں جن کو ٹٹ کر سفوت بنا لیا جاتا ہے۔ لفظ اور سالن کا مزہ ٹھیک کرنے کے لئے اس کو استعمال کیا جاتا ہے۔ یہ عربی کا لفظ مصالحتہ ہے جس کا معنی ہے ٹھیک کرنا اور باہمی تعلقات کی اصلاح کرنا۔

۲۷۔ وحوش کا معنی ہے جنگلی اور گنوار عربی میں وحوش وحشی کی جمع ہے۔

۲۸۔ مہین سرائیکی میں بہت چھوٹی اور باریک شے کو کہتے ہیں اور عربی میں حقیر اور معمولی چیز کو کہا جاتا ہے۔

۲۹۔ محاب عربی لفظ محبتہ سے بنا ہے کہتے ہیں "اوتان وڈا بے محابے" یعنی وہ تو بڑا بے مروت ہے کسی کا لحاظ نہیں کرتا کسی سے محبت نہیں کرتا۔

قرآن مجید میں جو عربی ادب کا غیر فانی شاہکار ہے سرائیلی ادب اور زبان میں شاندار اصرانے کئے میراٹکی زبان کو صاف ستھرا اور پاکیزہ اسلوب بخشا اس کے ادبی پائینچوں میں بلاغت کی ایسی کاریوں کا بیج بویا جن کے خوش رنگ و خوشبو پھولوں کی مہک نے سرائیکی ثقافت تہذیب اور تمدن کو نکھارا اور تازگی عطا کی قرآن نے میراٹکی کے لسانی جمہستان میں فصاحت کے ایسے پودوں کی قمیں لگائیں جن کے میٹھے اور لذیذ پھولوں نے ذہنوں کو نئی طاقت دے کر انہیں معراج ادب کی طرف مائل پر داز کر دیا۔ بھکتی رسوں کو محبوب حقیقی سے ہمکنار کے ایک جدید ادب اور ثقافت سے روشناس کرایا قرآن میں بیان کردہ ضرب الامثال زبان زد عوام ہو گئیں۔ مثلاً جب کوئی بات سنی ان سنی کر دے تو کہتے ہیں "صم بگم بھیا بیٹھے"

غرض عربی جیب سرائیکی علاقے میں آئی تو وہ خالی ماتھ نہ کھتی بلکہ علم و ادب کے ہمکتے ہوئے پھولوں کے تحائف اور تہذیب و تمدن کے چمکتے ہوئے جواہر بطور عطیات اپنے ساتھ لائی عربی نے سرائیکی کو بیش بہا سرمایہ نطق و بیان دیا اس نے سرائیکی کے دامن علم و ادب کو ایسے ذخیرہ الفاظ سے بھر دیا ہے جن کے لغوی اور اصطلاحی شاندار استعارات پیاری تمثیلات اور خوبصورت تلمیحات نے سرائیکی زبان کو الفاظ کی وسعت معانی و افکار کی گہرائی اور ندرت کے تقدس سے روشناس کرایا یوں سرائیکی اور عربی زبان و ادب کے ملاپ سے نہایت خوشگوار نتائج مرتب ہوتے ہیں اور آئندہ بھی ہوتے رہیں گے۔

فارسی سے ایسی سکورت

تاریخی تے نسلی اعتبار نال دُنیادیاں زبانوں کوں اکٹھ وڈے خانداناں
 وچ ایں طرح تقسیم کیتا گئے۔ ۱۔ سامی خاندان ۲۔ ہند چینی خاندان۔
 ۳۔ ڈراوڈی خاندان ۴۔ مونٹر خاندان ۵۔ افریقی بانٹو خاندان ۶۔ امریکی
 خاندان ۷۔ تھائی خاندان تے ۸۔ ہند یورپی خاندان۔
 سر ایسی تے فارسی ڈوہاں زبانوں و تعلق ہند یورپی خاندان نال ہے
 جیندی ہک شاخ "ہند ایرانی" اکھویندی ہے۔ ایں زبان وچ بے گروہ ایہ
 شامل ہن۔

ہند یورپی خاندان

۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
ہند ایرانی	ارمنی	البانوی	ہیلینی	بلقانی	اطالوی	کیٹک یوٹانی
ہند ایرانی گروہ وچ ایرانی پس چاتے ہند آریائی زبانوں شامل ہن۔ ایں						
گروہ وچ ایرانی بعد اطالوی تے یوٹانی گروہ اہم ہیں جو اطالوی گروہ وچ						
فرانسیسی، ہسپانوی، پرتگالی تے اطالوی زبانوں شامل ہن تے ڈو جھے یوٹانی						
گروہ وچ جرمن تے انگریزی آندی ہے۔						
انہاں سب زبانوں وچ سابقیاں، لاحقیاں یا آوازاں داکوئی نہ کوئی						

جزوہ اچھو جہاں ہونڈے چہڑا اچھاں زبانوں کول ہک خاندان دافر دثابت کر دیندے
مثال دے طور تے سرائیکی واپیا بمعنی ڈو جھار سندھی واپیو ہندوستان
دیاں ساریاں زبانوں دے ہندسیاں ورتح موجودے۔ مثلاً بائیس۔ بتیس۔
بیالیس۔ باسٹھ۔ بہتر۔ پیاسی۔ بانوے وغیرہ پو + دیہہ۔ پو + تریہہ پو +
سٹھ پو + ستر، پو + اسی تے پو + نو تے ہن۔ انگریزی تے جرمنی
تے اکثر لفظاں ورتح وی "پو" دا عنصر موجود ہے BICYCLE - یا
BI - PED یا SULPHIDE - BI کول ڈیکھو "بائی" دا سابقہ "ڈو" دے
منپاں ورتح استعمال تھئے۔ سرائیکی ورتح انگریزی دے فعل امر "چاؤچو"
دا لفظ تے جنید مصدر وچنڑ ہے "وا" دی ابتدائی آواز انگریزی دے
"WENT" ورتح موجود ہے جیڑھا GO دی ڈو جھی فارم دا لفظ تے اھوں
تے پنھاں مثالوں توں معلوم تھیندے جو اے ساریاں زبانوں جنھاں
دے ذکر آتے آتے ہکے خاندان نال تعلق رکھیندین۔ ہند ایرانی گروہ دی
مزید پچلاوٹ ایں تھئی ہے اگلے صفحہ تے ملاحظہ فرماؤ۔

سراییکی زبان و ترح زبر زیر تے پیش دے اول بدل نال نر مادہ
تے تعداد تے فعل دے زما و ترح جیڑھی تبدیلی تھندی اے ایھا تبدیلی
کافرستان دیاں پولیاں و ترح وی تھندی اے. مثلاً چھوہر (بک لڑکا)
چھوہر۔ ہنوں سارے لڑکے۔

چھوہر۔ بک لڑکی۔

لاکھوں اے معلوم تھیندے جو پرائیٹریں لسانی رشتے کہیں نہ کہیں
شکل و ترح موجود رہ ویندین۔ اصولوں مٹ بھیس ویندے۔ لسانی شجریاں
توں ایں گالھ دا وی چنگیس طرح تے پتہ لگدے جو مختلف پولیاں جیڑھییاں
مختلف خطیاں و ترح مختلف اثرات وی وجہ نال ظاہری طور تے فوق والیاں
نظر دین اصل و ترح ہکے خاندان ویاں لڑیاں من۔ انہاں وافر ق ماحول تے
آب و ہوائے پنھاں اثرات وی وجہ نال بے مہیڈ بڑتے ہوئے لفظاں
تے غور کرو۔ لفظ جیانویں کجھ واکجھ بٹر گئے و ت وی اصل نال ایند اصوات تے
حرفی اشتراک اونویں موجود ہے۔

قدیم فارسی	اوستا	فارسی	بشکل	پراکرت	سرایکی
آئیمو کا	آئی و	یک	او	ایجو	بت
ترتیا	تری	سہ	تریہ	تامو	ترے
نوم	نو	نہ	نوه	نوت	نوں
توم	توم	تو	توہ	تم	توں۔ تو
دستہ	دستہ	دست	دشت	دستھو	دستھو

گاؤ	گو	گاؤ	گاؤ	گائے	گاؤں
x	جینی	زن	وَجُور	جانہ	جنتڑیں۔ جو
x	دختر	دخت	جُو۔ وی	دھی	دھی
ماتر	براتر	برادر	بڑوہ	بھارد	بھرا

نساں ڈیکھ گھدا ہوسی جو قدیم فارسی تے اوستا کنوں سرائیکی تیں
پہنچن پڑھتے لفظاں کول کتلیاں ساریاں تبدیلیاں وچوں گزراں پئے! قدیم
سرائیکی تے اوستاناں سرائیکی زبان دا ہک رشتہ ایجو تھی گیا جیڑھا وچلے
ایشیا کنوں شروع تھے تے وُجھے دے پہاڑاں وچوں پھندا ہو یا تھیلیاں
میداناں وچ سرائیکی زبان دے علاقے وچ پھنتے۔ پیارشتہ اوہے جیڑھا
بلوچستان دے راہوں پیدا تھئے تے پہلے رشتے کنوں وی زیادہ گھٹا تے
کیوں جو سرائیکی زبان پولنڈر والیاں وی زندگی دے ہر شعبے کول متاثر کیتی گئی
ایندی تفصیل کیتے اسا کوں ہزار سال کنوں اُستے وی تواریخ دے وقتے دلاؤن
پوسن۔

عرب تے عجم دیاں سیاسی رقابتاں تے لڑائیاں کنوں کون واقف
بھیس۔ عرباں۔ عجم کول تلوار دے زور تے فتح کر گھدا نا۔ سلطنت ایران دے
زوال دے بعد عربی رسم و رواج، عربی تہذیب تے عربی زبان ایرانی ثقافت
تے اثر انداز تھئی۔ جیندا نتیجہ اے نکھتا جو اسلامی فتوحات دے اٹل وچ
ای فارسی زبان او زبان نہ رہی جیڑھی تہذیب تہذیب یا اوستاوی شکل وچ صدیاں
کنوں آندی پئی ہئی۔ ایندی جلد تے ہک ننویں زبان پیدا تھی گئی۔ جیندے وچ

بے شمار لفظ عربی و سہ شامل ہن۔ عام گفتگو و می زبان کنوں او بی زبان تیس
عربی و اراج تھی گیا ہی۔

وادئی سندھ و سہ جغرافیئے و تعلق، جینیویں اناں اے اشارہ کر
اے ہن، ہک پاسوں کافرستان و می لپسا چا پولیاں نال ہتے ڈو جھے پاسوں
فارسی، عربی تے عربی زدہ فارسی نال ہا۔ کیچ مکران و می بلوچی تے صوبہ سرحد
کنوں گھن کے کوٹے تیس و می پشتو و می اڈہنیں خاندان نال سکوت رکھیندیاں
ہن جیڑھے خاندان فارسی کول جنم ڈتا ہا، مثال و سہ طور تے فارسی و آب شہزاد
و ترح او بوتے بلوچی و ترح آف یا آفا تھی و میدے، سرابلی زبان و سہ علاقے
و ترح اے ننویں فارسی آنو نطر لکی تاں لوکاں کوئی معاشرت محسوس نہ کیٹی
بلکہ «عربی۔ فارسی» الفاظ تے ترکیباں کول ہک خاص رغبت نال قبول کیتا۔
اے ادوقت جیڑھے ویلے ملکی سرحدوں و سہ آر پار عام لوکاں و امیل
ملاپ و ودھاپیا ہتے وادئی سندھ و می زبان خانداناں و سہ گڈ مڈ تھی
و نجنظر و می وجہ نال فارسی عربی اثرات قبول کرنیدی پئی ہی۔

ایں و می تفصیل اساکوں اناں سیا حال و سہ بیاناں توں بلدیے
جیڑھے مختلف وقتاں و ترح وادئی سندھ و ترح اے تے کمی کمی ساں ہن۔
ایں وادئی و اٹورا پھیرا کرنیدی رہے۔

تتر کجھی صدی جبری تیس صرف ڈو زبانوں استعمال تقبندیاں رہیاں
عوام آپڑیں ملکی بولی، یعنی سرائیکی تے سندھی، پلیندیے ہن تے خواص
عربی تے ملکی زبان ڈو ہاں نال واقفیت رکھیندیے ہن۔ چوتھی صدی و سہ

اودھ و قح ملتان تے منصورہ دے لوک ملکی اُتے عربی زبان دے آمیزے
 و قح گفتگو کر تھیرے ہن لیکن مکران و قح مکرانی دے نال نال فارسی وی رائج
 ہئی۔ بلوچاں دے سینکڑے قبائل نقل مکانی کر کے لڈا آندے سپے ہن۔
 اے ساری وادٹی سندھ و قح چھلے گئے تاں انہاں وی وجہ نال وادٹی۔
 سندھ و قح مکرانی تے فارسی وی چھا گئی۔ اتھوں دے لوکاں واسطے مکرانی
 ہمیں حد توڑیں اہلبی ہئی پر فارسی کنوں او پہلے کنوں آشنا ہن۔ ایں یکتے
 فارسی الفاظ کول ٹھانویں جلد مل گئی۔ ایندے فوراً بعد سوچتی صدی دے
 چھیکڑ و نچ و لمیاں کول عروج نصیب تھیا۔ تاں ایندا اثر وادٹی سندھ وی
 زبان دے وی چوکھا ڈونگھا پئے گیا۔ فارسی وی پچھڑی زیادہ تھری گئی۔
 چنانچہ ۳۶۶ ہجری دے قریب لشاری ملتان آیا تاں اتھاں فارسی رائج
 تھی چکی ہئی۔ مکران و قح مکرانی بلوچی وارواج ماوُل وی خواص و قح فارسی مقبول
 ہئی۔

وادٹی سندھ، جنیدا ہوں و ڈوا جھہ سرائیکی زبان و علاقہ
 ہے۔ بے حد پُراشوب حالات و قح رہی ہے۔ اُتھاں ہمیں
 قسم دے مقامی لٹریچر دا بچ و پنچنٹر معجزے کنوں گھٹ کینھیں۔
 ایں علاقے کول امن نصیب تھیا۔ تاں کچھ مغلاں وی حکومت دے دوران
 یاوت انگریزاں دے زمانے و قح بھتیا۔ انہاں ڈو ماں زمانیاں و قح فارسی
 سرکاری دے و فتری زبان بنڑا پڑتی گئی ہئی۔ انہاں کنوں پہلے وی
 تاریخ ہنگامہ آریساں وی تاریخ ہے۔ ایں ویلے واکوئی تحریری

نمونہ نہیں ملدا۔ البتہ کچھ شبیہیں عام لوکاں سے سینے و تہ محفوظہ گویاں
ہن جیڑھیاں حافظے دی مدد نال اساں تو نٹریاں پہنچین انہاں شبیہیں
کنوں اول وقت دے لٹریچر دا اندازہ کھتی سگدے۔ اہتساں و تہ
مجاور سے۔ اکھانٹڑ۔ پہا کے۔ لوک بہانٹڑیاں۔ بچھارتاں اتے لوک گیت
پہول اہمیت رکھیندن۔ افسوس اسے ہے جو انہاں دے کھٹے کو نٹرو و
دی پہوگھٹ توجہ ڈتی گئی ہے بلکہ منظم طور تے نہیں ڈتی گئی جیڑھیاں کوئی
ٹانواں ٹانواں کم تختے اوتھو غنیمت تے۔ انہاں مونیاں توں فارسی اثرات
واجبگی طرح اندازہ کھتی سگدے۔ لیکن ایکنوں پہلے جو اسان انہاں واجازہ
گھنوں بک مختصر جھیں نہست انہاں لفظاں دی پیش کریندے ہیں۔
جیڑھے سرائیکی زبان و تہ رتق کنن۔ انہاں لفظاں دے استعمال کیتے پڑھئے
سکھئے ہو نٹریاں دی قید کینھیں۔ ہر آدمی خواہ او کھلاں وارنٹرو والا ہو دے
خواہ پہاڑاں و انہاں کوں آپڑیں روزمرہ دی پول چال و تہ بغیر کہیں
اوکھ دے پلیندے۔ الفاظ دی اسے نہست صرف نمونے جوگی اتے۔
بزاراں لفظ ایندے و تہ ہنے ودھائے و پنج سگدن۔ جیڑھے لفظ عربی
دے ہن اسے دی فارسی کنوں آرمن لہذا انہاں لوں دی ساری سما
کرناں چاہیدا تے۔ پہلے او لفظ پیش کیتے ویندن جیڑھے سہل زبان
و تہ دی اینویں ہن جینویں سرائیکی و تہ ہن معنیوں و تہ دی کوئی
خاص فرق کینھیں۔ ملاحظہ فرماؤ۔

مولود نماز رسول گناہ

حشر زمین رعل پرودہ
شرافت شوم

بہتر ملاحظہ ہوں کچھ اچھیں الفاظ جنہاں تے سرایکی زبان آپڑاں جوڑ
توڑ واصل کیتے تے انہاں لفظاں کوں اصل معیناں کنوں ہٹ کے ہے معنے
پواڑتے۔ مثلاً "عالم" و "معنی" ہئی دُنیا جہان۔ سرایکی ایندی زیر ہٹا کے پیش
لاڑتی تے۔ ایوں عالم بہتر اچھوڑیے تے معنے "پرودہ وارخواتین" دے
بہتر کین۔

فارسی کنوں آیا ہویا لفظ

معنے	سرائیکی لفظ	معنے	فارسی کنوں آیا ہویا لفظ
بچھو کپیا بے اولادا	اوتر-اوترا بے اولادا	بچھو کپیا بے اولادا	اہتر
حصہ	اختہ کرنر تنگ کرنر	حصہ	بخرہ
پھل ترورن والا	پھل ترورن والا	پھل ترورن والا	بخرہ
مشہور پھل	پیلو	مشہور پھل	پیلو
غٹودگی نشہ	پنٹراکی	غٹودگی نشہ	پنک
ظہودی نماز	پیشیں	ظہودی نماز	پیشیں
کپڑے والوٹا	تربیز	کرتے دی کلی	تربیز
کپڑے دا بڑیا ہویا ہن	میکمہ	کپڑے دا بہتر یا ہویا ہن	میکمہ
رتا کپڑا	حلوان	رتا کپڑا	حلوان
جمعات	خمیس	پنجواں پڑینہ	خمیس
مُصیبت	شامت	برائی	شامت

فارسی کنوں آیا ہو یا لفظ	معنی	سرائیکی لفظ	معنی
صیت	شہرت۔ آوازہ	صیت	شہرت۔ بخت
طاس	وڈا مقال	طاس۔ طاسلہ	مقال
کوون	کند ذہن	کوون	کند ذہن
لنگ	چنگھ	لنگ	چنگھ
لوس	خوشاد	لوس	خوشاد
وات	سخن	وات	مہنہ

سرائیکی نے انہاں لفظاں تے تصریف دا عمل وی کیتے تے مجرد

تے مقرون ذخیرہ الفاظ وچ وی اضافہ کیتے تے محاوریاں وچ وی ورہینے

مثلاً: عاقبت حواری تھینو نٹر۔

خارڈینون

بدی کر نٹر

پیش پونو نٹر

داری کر نٹر

دعا خیر اکھنٹر

زبان مار نٹر

ظلم کما نو نٹر

قول ڈینو نٹر

لامت وی پنڈ چانو نٹر

محاوریاں وکے بعد ضرب الامثال یعنی اکھا نتر تے پہا کے وغیرہ ہونداں انہاں

وچ وی فارسی وکے الفاظ رچھئے ہوئے ملدن۔ مثلاً۔

عاشقاں بدھیال کمرال وکی ڈھانی کود۔

اندھا راجہ بیہراونگری

ہل وی کرڑی شیتراں نال چنبے۔

وات وی کپیں خواجہ خضر وی پوتری۔

بیت صاف، مراد ال حاصل۔

زبانوں سے اندر کئی تبدیلیاں آویندیں لیکن محاورے سے تے اکھا نطر
جینویں ہک دفعہ بنٹر ویندن۔ اولویں رہندن۔ مثلاً، "اندھا ہاتھی لشکر و
زبان" ہمیشہ اینویں رہسی بھانویں ہنٹر ہاتھیاں وازمانہ بھینس رہیا۔ دعایں
تے بددعایں و تعلق وی عوام نال ہوندے۔ ڈیکھو اخصال و ترح وی فارسی
وے اثرات پلنیدے پین۔

دشمن دا وار خطا۔ دشمن زیر ہونوئیں خدا کہیں و محتاج نہ کری

جھتھ پیر ہودی اکتھ خیر ہودی و غیرہ

بددعایں۔

بربا و تھینویں موت ڈا سبڈ پودی

موضوعیاں تے شخصیاں وے نال وی غور طلب ہن۔ سرائے سدھو۔ شجاع آباد
کوٹہ سادات۔ دائرہ دین پناہ۔ کٹری اتھاناں۔ اللہ واد بہاؤ الدین۔
نیک محمد و غیرہ بطور مثال پیش کیتے ویندن۔

سرائیکی زبان وے اصول قواعد و ترح وی فارسی واپہوں و خلے۔

اکثر سابقے لاحقے فارسی وے ہن۔ مثلاً۔

سابقے۔ نامراد، بے تل، سرکوٹ و غیرہ

لاحقے۔ خدا یا۔ کھاؤم ڈاک خانہ و غیرہ

فاعل تے مفعول نما لاحقے صرف فارسی تے سرائیکی و ترح استعمال تھیندن

مثلاً۔ گفتم۔ آکھیم۔ گفتمش۔ آکھوس۔ چہ گفتم است، چا کھیس، جملے

دی ترتیب سرائیکی تے فارسی ورتج ہکو جھیں تے۔ مثلاً۔

من مدرسہ رفتہ
میں مدرسے گیم

شعر و شاعری وے اصناف سخن جیڑھے فارسی ورتج من او سرائیکی ورتج
دی موجود من۔ مثلاً۔ غزل۔ قصیدہ۔ مثنوی۔ رباعی۔ ترکیب بند۔ ترصیح بند۔
قطعہ۔ شعر بیت۔ بحر۔ وزن وغیرہ

اکھاں ویال بحراں تے اوزان وی مشترک من۔ پیاتاں پیامقنا من نظم
ورتج وی اشتراک تے۔ الغرض سرائیکی زبان تے فارسی وی سکوت ایجیں
گھائی ہے۔ جو انہاں کول کہیں صورت ورتج نظر انداز نہیں کیتا ورتج سکدا۔
معلوم اینویں تھیندے جو فارسی ایں زبان ورتج رتج گئی تے تے ہک جزو
لاینگ بٹری تے اُن پڑھ عوام وی زبان تیں اپڑ گئی تے غیر ملکی الفاظ تے
باتاں سرائیکی آپڑاں تصریف واصل پوری طرح ورتیئے نے پر اے لفظوں
آپڑاں بٹرا گھدس یا پیا کچھ لسی کیتاں، ابتدا لفظ بالکل ٹھیک کھیں جیرنی
تھیندے جو دیہاتی اُن پڑھ عوام وی فارسی عربی الفاظ وی واسیئے ہت
گڈا تہ غلطی نہیں کریندے اے فارسی و سرائیکی تے قوی ترین اثر تے!

سراسر کی زبان دیاں خوبسیاں

دلشاد کلاچھوٹے

کہیں علاقے دی زبان اونڈی آپڑیں ہونڈی ہے۔ پٹے کنوں ناگوں
 نہیں ہونڈی ایں منے منائے نظریے کول سامنٹریں رکھتے ایہ آکھن
 جو سراسر کی ایں علاقے دی قدیم ترین زبان ہے بالکل بجا درست تے
 صحیح ہے۔

کہیں زبان دی قدامت دی وڈی دلیل ایہ ہونڈی ہے جو اونڈے
 کو لھ قسم قسم دے لفظاں دے ذخیرے ہونڈن۔ محاوریاں، روزمرہیاں تے
 ترکیباں دیاں قطاراں دیاں قطاراں پدھیاں کھڑیاں ہونڈن اونڈا ہک ہک لفظ
 کئی کئی معنے تے مفہوم رکھینڈے تے ہک ہک شے دے اونڈیاں شہماں
 تے خصوصیتاں دے مطابق کئی کئی ناں ہونڈن۔ بلکہ اونڈی اہمیت، ضرورت
 تے استعمال دے لحاظ ناں کئی کئی محاورے تے کہاوتیں تے پدے دی
 رواج پا چکے ہونڈن، سراسر کی دی قدامت دے ثبوت دے ایہ کرشمے
 قدم قدم تے نظر آئین۔ سراسر کی زبان داوب دی کوئی کتاب وی تہاڈی تسلی
 کرا سگدی ہے۔

آپڑیاں لفظاں دیاں خزانیاں تے ذخیریاں دے علاوہ سراسر کی
 دی ایہ خوبی پنجاں زباناں کنوں زیادہ ہے جو ایہ غیر زباناں دے لفظاں کھلاسانی
 ناں آپڑیں لغات وچ سنگوڑ گھنڈی ہے۔ آپڑیاں بنٹرا گھنڈی ہے تے انہاں

کوں ایچھا رواج ڈے ڈیندی ہے جو اولفظ اوپرے نظر دے وی نہیں۔
 پیشیں، جتہ، صباحیں، صیت، کندوری جھے غیر زباناں دے عام رواجی لفظاں
 کوں کوئی نہیں آکھ سکدا جو ایہ سراسیکی دے لفظ کائے نہیں۔ سراسیکی زبان
 کوں پنھاں زباناں دے لفظاں کوں بے تکلفی ناں آپڑیاں تہڑا گھنن تے انہاں
 کوں بر ملا ورتن وی سمجھ وی ہے تے طاقت وی بعض ویلے تاں اہھاں غیر
 ملکی لفظاں کوں نویں تے سوہنڑیں چولے پواتے ٹھکا ون ڈاواں وی آندیں
 ایہ خوبی پنھاں زباناں ورتھ گھٹ ودھ ہے۔

سراسیکی زبان کوں کیا آپڑیں تے کیا غیر ہوں مٹھی تے نرم لہجے والی نیندن
 کہیں کوں پولنڈ اسٹن تے ایویں لگدے جو پوٹن واسے دے منہ وچوں پھیل پے
 کروں۔ ایندی نرمی تے گھلاوٹ ایجھی ہے جو کوئی وی ثقیل لہجہ یا کرخت لفظ
 ایں زبان تے چڑھ تے آپڑاں بنیا وی کراٹھ قائم نہیں رکھ سکدا۔ بلکہ موم تھی ونیدے
 تے ایجھی شکل ورتھ وھل ونیدے جو پوٹن واسے کوں پوٹن ویلے راحت سکون تے
 مزہ بلدے۔ سراسیکی زبان ایں حد توڑیں مٹھی ہے جو غیر زباناں دے کوڑے
 تے کراٹھ لفظ وی اہھاں ماکھی وانگیں مٹھے لگن پے ونیدن تے تہاسے وانگیں
 گھل ونیدن مثلاً کھاٹ سراسیکی ورتھ آتے کھٹ سڈیسی پھیراوا وچھیرا بن
 ویسی تے بکری وی ب۔ ہلکی تھی تے بکری تھی ویسی وغیرہ وغیرہ۔ تبھی نرم تے
 مٹھی زبان نے آپڑیں پوٹن والیاں کوں غیر زباناں دے ہر قسم دے نرم تے کرخت
 لہجے کوں اواکرن وی او صلاحیت بخشی ہے جنیدی دنیا ورتھ مثال نہیں
 ملدی۔!

سرائیکی زبان وی گریمر یا قواعد نہ صرف ایںچاں پیںچاں کنوں پکی ہوئی اے بلکہ بہوں سوکھی تے سادہ ہے۔ ایندے مصدران کنوں ایجھے ایجھے مشتقات نکھن جو سن تے لطف آویندے سرائیکی ضمائر و افعال نال ہک جٹ تھی و جن وی ہک کرشمہ ہے جہڑا تاں عربی فارسی و تح ڈٹھا ویندے یا اول سرائیکی و تح! مثلاً اکھیوس (گفتش یا قلند یا میں نے اسے کہا) این پکے لفظ و تح فاعل وی ہے، فعل وی ہے تے مفعول وی۔ گویا ہک لفظ ہک پورے جملے و مفہوم تے مطلب ادا کر دیندے۔ ایویں صرف چار وی آپڑیں مجرور ایںچاں و حصہ بن ویندن۔ جیویں "نندروں" وے معنی نندر کنوں وے ہن!

سرائیکی زبان و تح اعراب وے کرتب وی ڈیکھن وے قابل ہن، مختلف اعراب ڈیون نال ہکو لفظ انج انج معنے ڈیندے جیویں ٹنگ (ٹنگا) ٹنگ (چھوٹی شاخ) ٹنگ (سوراخ اڑس) یا مذکر کنوں مؤنث تے مؤنث کنوں مذکر بن ویندے جیویں چھوہر (مذکر) کنوں چھوہر (مؤنث) یا ککڑ کنوں ککڑ (مؤنث) ہن (تھے کنوں ہن دیں) فعل ماضی کنوں فعل حال ناقص بن و جن وی مثال (ملدی) ہے تے کپڑے فعل معروف کنوں کپیندے (فعل مجہول) وی مثال! مونے وے طور بیان کیتیاں ایںچاں گالیہیں کنوں سرائیکی زبان وی قواعد ہک ایںچاں پڑ بہار نخلستان نظر وے جیکوں ڈیکھیں ڈیکھیں دل بھیں چلا سرائیکی بحیثیت زبان وے علم و ادب وے سارے تقاضے پورے کرنیدی ہے ایندے و تح نازک کنوں نازک خیال تے اوکھے کنوں اوکھے مضمون آسانی نال بیان کر ڈیون وی صلاحیت تے قابلیت ہے دینا وے

کہیں زبان دے شہ پارے کوں سر ایسکی وقح ترجمہ کرن وی وی کوئی اوکھ
 کائے بھین کیوں جو ایندے وقح لفظاں وائے اتے انہاں دے مترادفات دا
 کوئی شمار کائے بھین اتے نویں تے غیر زباناں دے مترادفات وی ماون
 کوں بھین آندے۔ ایندی شاعری وقح ہر قسم دے اصناف سخن واروان ہے
 بلکہ بعض ایسے وی ہن جہڑے سر ایسکی وقح بہوں رواج پاگن جیویں کافی
 ڈوہڑے وغیرہ مولود شریف کتوں علاوہ سر ایسکی مرثیے واروجہ وی
 پہنچا چلے سر ایسکی وی نثر وی علم وادب دے ہر شعبے وقح رواں دواں
 ہے۔

سر ایسکی واسطے یا اثاثہ وی گھٹ کائے بھین، ایہ لکھیا ہویا وی ہے تے
 ان لکھیا وی، سینہ بہ سینہ وی آندے تے چھپا چھپا یا وی ملدے، کیوں
 جو شروع وقح برصغیر دے ایں پاسے کتاباں چھاپن دیاں سہولتاں بھین
 رماں ایں واسطے ان لکھیا ادب بہوں سارا ہے۔ سر ایسکی لکھیا چھپا ادب
 وی ہر قسم وی صنف ادب کے لحاظ ناں تہل قدر ہے سر ایسکی نورنامے، معراج
 نامے تے مثنویاں پرائنٹریں وقت دیاں یادگاراں ہن۔ بہوں ساریاں فارسی
 مثنویاں دے ترجمے وی سر ایسکی وقح موجود ہن۔ ایہ توڑیں جو عیبیاں دے
 انجیلاں دے ترجمے وی ملدن جہڑے تقریباً ہت کنوں ٹوہوں سماں پائیاں
 ہن توڑے جو سر ایسکی دے پرائنٹریں دور دے ادب اتے مذہب اسلام
 وی چھاپ لکی ہوئی نظری ہے پرائنڈے باوجود بعض قصے، مثنویاں، ایہ
 مذہب کنوں بٹ تے وی لکھیاں کیاں ہن۔

موجودہ دور و ترقی سراسر ایسی کی ادب کو نشاۃ ثانیہ نصیب ہے منت
 نویاں نظم تے نثر ویاں کتاباں چھپ تے بازار و ترقی آندیاں پین تے روز بروز
 سراسر ایسی کی اثاثے و ترقی و دھارا تھیندا پے۔ نویں تے پرائز پیں ایں ادب و انویں
 بیروں بک جائزہ گھدا ویندا پے۔ جیندے نتائج ہوں حوصلہ افزا بہن ایندے
 نال سراسر ایسی کی نظم تے نثر و ترقی ادب کوں بک نواں تے اچھا مقام وی پئیے تے
 سراسر ایسی کی نثر و کی کمی تے نایابی و اعتراض وی اڈ پڈ تے رہ گئے۔
 مگدی کا لکھ ایہے جو سراسر ایسی کی زبان اساڈی ماورسی زبان ہے مٹھی زبان
 بے علمی ادبی زبان ہے رچی کچی زبان ہے اساڈی ثقافت تے معیشت و
 زبان ہے اساڈے مذہب تے اساڈی سیاست وی زبان ہے ایہہ اساڈی
 موروثی تے آئینی حق سے نئے آپراں حق چھوڑ دیوں کوئی وی پسند نہیں کریندا

۱۱۸	پاک سہی عرفی	۴۱	بہارِ اشیم	۴۱	انوارِ مدینہ
۱۲۵	پاکستانِ بوقِ طوفان	۶۸	بہارِ ذوق	۶۶	انوارِ مضمون
۱۲۵	پر فائزہ بطرزِ آسا	۶۸	بہارِستانِ کربلا	۱۲۲	اوکھا دیلا
۱۲۵	پریشانی سرپا یہ جمع شدہ	۶۸	بہارِ کربلائی	۱۰۶	اوتے ہوئے ہوئے
۴۱	پیکارِ اشیم	۱۲۲	بہارِ لیپور دانیہ		ب
۳۶	پکی ردنی	۹۳	بہارِ لیپوری زبانِ دی بسبب اللہ	۶۶	بادشاہِ کربلا
۱۲۵	پنجابی ماہیے زبانِ طاقی	۱۲۲	بھٹو دازمانہ	۳۵	بازارِ عشق ۱۰۹ بارہاں سورہ شریف
۱۵۱	پورن بھگت		بہشتی غنچے	۶۶	باغِ ارم
۱۲۵	پھللی دی سچ	۱۲۲	بہویا پیر	۶۶	باغِ شہیدا
۱۲۵	پھولوں دے ہار	۶۸	بیاز شہدائی	۱۲۲	باغِ وہبہار
۱۲۲	پھل بہشتی	۴۱	بیاض الشائعتن (حصہ دوجھا)		باغِ وہبہار طاقی الموسوم گلشن
۱۲۲	پھیسے دی بہار	۶۸	بیاض المصائب	۱۲۲	اسرارِ تصوی
۱۲۵	پنیام جہاد	۶۸	بیاض کوثر	۴۱	باغِ مصطفیٰ
۶۹	پیماہ کوثر	۶۸	بیان شاد راول حصہ ۱	۴۱	بحارِ المؤمنین مطلوب الشائعتن
	ت	۶۹	بیان کربلا عرفِ پاکستان کربلا		ڈوجھا حصہ
۶۹	تاجِ مینر	۶۹	بیان شاد راول حصہ ۲	۵۰۹	بحارِ الفراق
۶۹	تبصرۃ الاماظم	۶۹	بیت الافزان	۱۲۲	بال جبرائیل (ترجمہ)
۶۹	تحفۃ العارفين		بیت حضرت بابا فرید شکر گنج		بحارِ الفراق معا بیات کافیاں
۱۲۹	تحفۃ العشاق	۱۳۲	وسلطان بابو	۱۰۹	مجرور شاہ
۱۲۵	تحفۃ المسلمین	۱۱۰	بیدری داتیر	۶۸	بکر عینیق
۱۲۵	تحفۃ المؤمنین	۱۵۱	بین شہزادی گل اندام شہزادی	۶۹	بکر معانی
۱۲۵	تحفہ زمانے دی ہوا	۳۵	بارہاں سورہ شریف	۶۸	بدائعِ معلوم
۲۶	تحفہ زناں	۱۳۵	پاھنی تے مالک کربلائی		برات نامہ صدیقہ
۴۱-۴۲	تحفہ سجانی		پ	۹۰	بندرا بیدان
۴۲	تحفہ سجانی جدید	۳۵	پارہ الحمد (ترجمہ)	۶۸	بوستانِ کربلا
۹۰	تحفہ الامثل فی مناقب محبوبِ سبحانی	۳۵	پارہ اول ز مترجم	۶۸	بہادری حضرت علی المؤمنین جنگِ خیبری

جندڑی پر دیسی	۱۸	تحقیقات عشق، راز معشوق	
جوخ حافظ	۴۳	عرفت الفت کا پھول	۱۲۹
جگ نامہ شہادت	۷۱	تھڈرٹے ساہ	۱۱۰-۱۰۶
جنتہ انسلم	۷۱	ٹپڈی	۱۲۶
جواہرات جیدی	۷۱	ٹینٹن یاقوت پور سے تیز رو	
جوش عقیدت	۴۳	دی ٹکڑ	۱۲۶
جوش نامہ معروف تیر ماتم	۷۱	ث	
جوہر ہشر	۷۱	شرامید مجموعہ خورشید	
جہاد مسلم پاکستانی	۱۲۶	ثنائی محمدی	۴۲
جھگڑہ عشق و معشوق	۱۲۹	ثنائے مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم	۴۲
جھوک حضرت امام حسینؑ	۷۲-۷۱	ج	
جیح		جام سندور	۷۰
چایہ حدیثاں	۳۶	جان باز جتولی	۱۰۴
چھلانڈے پھٹ	۱۲۶	جاوید نامہ اقبال	۱۵۷
چرخ ماتم	۷۲	جدید مجموعہ مرتبہ مطلوب الکرین	۱۲۶
چرخہ ملتان	۱۱۸	جذبات اشعار	۱۳۵
چرخہ نامہ	۱۱۸	واقعات کربلا	۳۷
چرخہ نامہ رسمی صرفی		جذبات عاشق یعنی	
حافظ جمال علیہ الرحمۃ	۱۱۹	خیرات حسن	۱۲۹
چس دیباں چار گناہیں	۱۱۰	جذبات نفسی	۷۱
چمن آباد	۷۲	جبرس بقا	۷۱
چمن عشق پہلی جلد	۱۱۰	جشن فرید	۱۰۱
چہار دہ معصومین شہنشاہ کربلا	۷۲	جلوہ طور	۴۳
		جلوہ سنگن	۴۳
عرفت بہمان کربلا		جلوہ نور معروف دربار ہند	۷۱
ح		جندڑی	۱۱۸
حلم	۱۵۱	جندڑی پروسیا	۱۱۸
		تذکرہ کربلا	۷۰
		تذکرہ کربلا معروف سفینہ کربلا	۷۰
		ترانہ ولفگار	۵۰
		ترانہ مجاہد شہ رسول کریم	۴۲
		دیباستان	
		تصویر کربلا	۷۰
		تعریف ماہ رمضان در نعت	۴۲
		نبی اکرمؐ ان رحیم پہلا	
		تقدیر دا ستھ	۱۲۵
		تقوم الاہرت	۱۲۶
		تکرار حقہ و ملی	۱۳۵
		تنبیہ المشرقیں	۳۷
		تنویر الابصار فی مدحہ آل اطہار	۷۰
		تنویر العیون	۷۰
		تنویر الکرین	۷۰
		تنویر الہدایا	۷۰
		توجیہ و رسالت	۴۲
		گولہ نامہ حضرت رسول کریم	۴۲
		تیر فرقت	۱۱۰
		تیز رو دی ٹکڑ نے خونی سیلاب	
		داچکر	۱۲۶

۷۲	خطبۃ الجمعۃ	۳۷	در بار شہدا	۷۲	صدیقۃ الجیدان
۷۲	خطبہ جمعہ جدید بغرض	۳۸	در بار کربلائی	۷۲	حسین ندیہ السلام
۷۲	تنبیہ بے نمازاں	۳۸	در بار کوثر	۷۲	حسینی چیراکی
۱۲۹	خلاصۃ المصاب	۷۳	در بار ماتم	۱۲۹	حسینی ڈوہڑے
۷۲	خمار ایشیم مع رباعیات پرودا	۳۳	در بار مدینہ	۷۲	حسینی ڈوہڑے جات کافیاں
۱۲۹	خمار العاشقین ترکیباً حصہ	۳۳	در بار مصطفائی	۱۲۹	سوال جواب سوہنی تے گھڑا
۷۲	راحت العاشقین	۱۱۰	در بار نگینہ	۷۲	حسینی رضا کار
۷۲	خیمہ عشق	۱۳۰	در بار نورانی	۷۲	حسینی زوار المعرفہ در شہسوار
۹۰	خند سر شہزادہ عرف قاتل کھالی	۱۳۳	ڈر بے بہا	۹۰	حضرت عسکر
۹۰	خوش بہار	۳۳	ڈر بے نظیر	۹۰	حق چاریار
۱۲۶	خوش رہ ڈھولہ	۱۳۰	ڈر مشمون مجموعہ محزون	۱۲۶	حقیقت حق جمعیت کے جوہر
۵۹	خون شہیدان	۷۲	سخ تقاریر	۵۹	خلیۃ النبی
۵۹	خونی شجر	۱۳۳	ڈر کجف مجموعہ تقریرات شرف	۵۹	عید مبارک
۷۲	خونی سیلاب	۱۲۶	ڈر دو گوہر	۷۲	حیدری اعجاز کلید اعجاز
۷۲	خونی ماں	۱۵۱	ڈر سیم	۷۲	حیدری محفل المعروف خلیل کربلا
۱۰۶-۱۱۰	خیابانِ ظرم	۱۱۰-۱۰۶	دعائے سریانی	۱۰۶-۱۱۱	خزینۃ الاعزاز المسمرہ گنجینۃ الاعجاز
۱۱۰	خیال عشق	۱۲۲	دل آرام	۱۱۰	خزینۃ الکوئین
۷۲	دستان چہلم	۷۲	دلا بھٹی روزان شہزادی	۷۲	خزینۃ المصاب
۷۲	دستان شوق اور	۷۲	دلاندے موتی	۷۲	خزینۃ المصاب یعنی گنجینہ
۷۲	دستان فوق	۷۲	دل بہار	۷۲	شہنشاہ حسین
۷۲	دستان غم المعروف تیر غم	۷۲	دلا در شہزادہ	۷۲	خزینۃ شہیدان کربلائی
۱۱۰-۱۱۱	داغِ جگر	۱۱۰-۱۱۱	دو جہاں کالال	۱۱۰-۱۱۱	خزینۃ صدیق
۷۲	دستان شوق	۷۲	دو حہ ماتم	۷۲	حصہ دو جہاں گوہر صدیق
۷۲	ڈر ابجرین	۷۲	دھیان نما ندریاں	۷۲	خزینۃ ماتم
۷۲	در بار رسول	۷۲	دیوان احمدی	۷۲	خسوف العتھر
۷۲		۷۲	دیوان امیر حصہ پہلا	۷۲	

دیوان احمدی ماتم عشق

ذ	ڈ	دیوان احمدی ماتم عشق
ذائقہ ماتمی ر مشرقیہ علم	ڈھول بادشاہ ۱۲۳	دیوان خواجہ غلام فریدؒ
ترکیب تے چو کف حصہ ۵۰	ڈھولہ سسی صرفی ۱۲۳	دیوان امیر
ذوالفقار شہدائی	ڈاچی والہ ۱۲۳	دیوان خاطر
مجموع گدائی ۷۵	ڈکھاں دی پنڈ ۱۱۱	دیوان بیزار
	ڈکھ دی چھیاں ۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴	دیوان حسرت
راحتہ العاشقین	ڈوں ڈرات تیریاں دا جھگڑا ۱۲۳	دیوان خواجہ نبی بخش
فی نعت ختم المسلمین ۲۲	ڈوہڑہ جات ۱۳۰	دیوان در عشق
راحتہ العاشقین فی نعت	ڈوہڑہ جات پربھنل ۱۳۰	دیوان راضی دا
ختم المسلمین المعروف بہ نوار ۲۲	ڈوہڑہ جات پرورد ۱۳۰	دیوان نالو
العاشقین ۱۳۱	ڈوہڑہ جات پرسوز ۱۰۱	دیوان فرید
راحتہ العاشقین کمال ۲۲	ڈوہڑہ جات حضرت امام حسینؑ ۱۳۱	دیوان فرید تصحیح
رڈو جی حصہ	ڈوہڑہ جات دستور ۱۳۱	دیوان فرید کمال
رت دیاں ہنجوں ۱۰۸-۱۱۲	ڈوہڑہ جات دستور (حصہ پہلا) ۱۳۱	دیوان فرید مترجم شرح مختصر
رٹھے پارن وان دا	ڈوہڑہ جات دستور	دیوان فرید معر ڈوہڑہ جات
شرایع علاج ۱۲۷	مجموعہ بخشش و نوروز ۱۳۱-۱۳۲	دیوان فریدی
رسالے بے نماز تبیین کمال ۳۸	ڈوہڑہ جات دیوان فریدی	دیوان فریدی ڈوہڑہ جات ۳۸
رسالے بے نماز جدید ۳۸	المعروف بہ رسالہ فریدی ۱۳۱	اخبار فریدی حصہ ڈو جی ۱۲
رسالہ در تعریف چار بیار ۹۰	ڈوہڑہ جات ساجد بیار ۱۳۱	دیوان فریدی معروف بہ رسالہ فریدی
رسالہ روشن اسلام ۳۹	ڈوہڑہ جات محمدی	دیوان گنج حفظ عرف صراط سائق
رسالہ مقابلات ۳۵-۳۶	وموہود شریف ۱۳۱	پہلا حصہ ۱۱۸
رسالہ مولانا شیب	ڈوہڑہ جات فریدی ۱۰۲	دیوان محمدی المعروف بہ نوار فریدی
موصومہ توصیف احمدی ۲۲	ڈوہڑہ جات نوروز کھلاں ۱۳۱	دیوان محمدیہ عالیہ شریف ۱۰۸
سیر ۹۱	ڈوہڑہ جات نیاز مند	دیوان دنی ۱۱۹
رفیقہ عرف ۷۵	پربخوت ۱۳۱	دیوان زین عشق ۱۳۰
رموز العشق ۱۱۲	ڈوہڑہ جات ۱۰۳	

سرکارِ دو عالم	۴۴	زینجا ہندی	۱۳۵-۱۳۴	۷۶	رموزِ شوق
سستی پنوں	۱۳۸	زمانے دا حال	۱۲۷	۷۶	رموزِ شوق "نیا مجموعہ"
سستی پنوں "اصلی قصہ"	۱۳۹	زمانے دا فغیشن	۱۲۷	۱۵۲	رودشن صنیر
سستی پنوں معہ رسالہ		زینت المجلس	۷۷	۷۶	روضۃ الابرار
نیم ملاحظہ ایمان	۱۳۹	س		۷۶	روضۃ رضوان
سستی دے ڈوہڑے	۱۳۱-۱۳۳	ساغر معانی	۷۷	۷۶	روضۃ رضوان جدید
سفر نامہ حج مبارک		سامانِ عم جدید	۷۷	۷۶	روضۃ رضوان قصہ ماہِ رمضان
سفر نامہ زائرین		سامانِ ماتم	۷۷	۷۶	روضۃ رضوان مع قصہ برنی
سفر نامہ عراق و ایران		سائول دی نگری	۱۱۲		روضۃ رضوان معروداگی
سفینۃ عرب	۲۵	سیح الذاکرین	۷۷		خطبہ جمعہ رمضان
سفینۃ عجم	۷۸	بجٹاں وی یاد		۷۶	روضۃ شبیر
سلام	۲۵	عرفت جوانی داروگ	۱۲۳	۷۷	روضۃ ماتم
سلطان عرب	۲۵	سچا تحفہ	۹۱		رہنمائے سفر ایران، عراق
سلطان کربلا المعروف		سچ کنک سرچاں	۱۳۱		شام
سامان کربلا	۷۸	سنخی بادشاہ	۱۲۳		رہنمائے عشق حصہ اول
سیلمان کربلا یعنی شہید کربلا	۷۸	سنخی بادشاہ المعروف	۱۵۲		رہنمائے عشق حصہ ڈوجھا
سستی	۱۳۵-۱۳۴	خدا دوست	۱۲۳		ریاستی مادی زبان دا قاعدہ
سوزِ جوانی		سنخی بادشاہ کلاں	۱۵۲	۱۲۷	ریاستی نظام
سوزِ عشق معروف شاہ		سنخی رنگیلا	۱۵۳	۷۷	ریاض الجنان
مجموع الاشعار	۲۵	سنخی رنگ رنگیلا	۱۵۲	۷۷	ریاض الشہدا
سوہٹی تے گھڑا	۱۱۲	سنخی لوہار	۱۵۳	۲۲	ریاض رسول عین اول
سوہٹی مہینوال	۱۲۴-۱۵۳	سراییکی بول جیال	۹۳	۷۷	ریکان شہدا
سہتی سراد	۱۵۳	سراییکی زبان دا قاعدہ	۹۴	۷۷	ریکان عم و واقعات چہلم
سی عرفی	۱۱۹	سراییکی شاعری دے	۹۴		سوزِ تقریر اضافہ راہبالی
سی عرفی بے نمازاں	۱۱۹	اوزان تے توانی			ز
سی عرفی جان محمد	۱۱۹	سزار بدینہ المعروف فریاد زینبیا	۱۳۵-۱۳۳		زینب

۹۱	صدق محمدی	۴۵	شان مصطفیٰ	۱۱۹	سی عرفی جدید معبر بارہ ماہ
۷۹	صراط الفلاح	۱۱۳	شب ہجران	۱۱۹	سی عرفی حسین بخش
۷۹	صفات الہ بیت		شجرہ سلسلہ ہائے چشتیہ	۱۱۹	سی عرفی داغ عشق
	صفت رسول صلی اللہ علیہ وسلم		سبمانیہ قادریہ فریدیہ		سی عرفی در معرفت و
	ص	۱۰۳	شرح دیوان فریدیہ	۱۲۰	چند مسائل شرعیہ
۱۵۱	ضرب الامثال ملتان	۱۱۳	شعلہ ولسوز رپہلا حصہ	۱۲۰	سی عرفی ڈھولہ
۷۹	ضیاء بعین	۱۱۳	شعلہ ولسوز ڈوجا حصہ	۱۲۰	سی عرفی علی حیدر معہ
	ط	۷۸	شمس الانوار	۱۲۰	بارہ ماہ فضل شاہ
۱۲۰	طلوع عشق یعنی چرخ ہاشم	۷۸	شمس المشرقین	۱۲۰	سی عرفی مولوی خیر الدین
۱۵۳	طوطی شاہ زہراں شہزادی	۷۸	شمس الہدا	۷۸	سید الشہدا
	ط	۱۵۳	شمس و قمر	۱۳۶	سیف الملوک
۱۲۲	ظالم بادشاہ	۷۹	شمع الجاسر	۱۳۶	سیف الملوک عرف سبیل نامو
۱۵۲	ظالم حسینہ	۱۲۳	شہزادہ منیر اور ظالم ہمیشہ	۱۳۷	سیف الملوک مترجم
۱۵۲	ظالم وزیر	۱۲۳	شہزادہ منیر۔ ظالم ہمیشہ	۱۳۷	سیف الملوک مترجم
۱۵۲	ظالم ہمیشہ		دنا دار وزیر	۱۳۷	سیف الملوک مکمل کلاک
	ع	۱۵۷	شکار		شش
۱۲۳	عادل بادشاہ	۷۹	شہید الشہدا	۱۱۳-۱۱۴	شاطر خان سراں
۱۳۲	عاشقانہ محفل	۷۹	شہیدان کربلا		شام غریبان المودت
۱۱۳	عاشق پریشان	۱۵۳-۱۵۴	شیریں فریاد	۷۸	قتیل فرات
	عالم آرا		ص		شان کربلا المودت
۱۲۵	عجاب	۱۵۲	صادق خمیر	۷۸	مصائب کربلا
۱۵۲	عرب دا ساد	۷۹	صحیفۃ انوار	۲۵	شان محمدی
۲۵	عرب کے پھول	۷۹	صحیفۃ ماتم		شان آنسودہ طونان
۷۹	عروج عنم		صداقت اسلام	۹۱	شان ادویا
۱۱۳	عشق دی دستاں	۹۱	فضائل چہار یار	۱۵۳	شان بزم اشرف اسلام
	عشق رسول صلی اللہ علیہ وسلم	۲۵	صدائے شاکر	۹۱	شان صادق کلدستہ

قرآن و شمشیر	۱۰۳	فریدی ڈوہڑے	۱۰۳	غیوب انفس	۳۸
عرف اسود شبیر	۱۰	فسانہ عشق	۳۸	سربشکول شائستگی	۳۸
قصاید فرح	۹۱	المعروف گلزار کرم	۱۱۳	غ	
قصہ بازو گیر	۱۲۵	فسانہ محفل	۱۲۴	غافل سیٹھ	۱۲۴
و مناجات لخدمہ رشید حقانی		عرف فریاد شغل	۲۹	غالیہ و بایں غزلاں	۱۲۲-۱۵۸
قصہ بنیرن و منشیہ	۱۲۵	فغان شاد	۱۲۲	غزلیات دلسوز	۱۲۲
قصہ تمیم انصاری	۱۲۵	فغان عاشق	۱۱۳	عسیم اکبر	۸۰
قصہ تمیم انصاری		فغان ماتم	۸۰	عزم شہدا	۸۰
بزبان ملتان	۱۲۵	فیض سوداگر	۱۲۵	غنیچہ و لفظا دیوان نوبہار	۲۶
قصہ گل انور		فیض بہاراں	۱۳۲	غنیچہ ایشیم (ڈوجھا حصہ)	۹۱
سہ ڈوہڑہ بات عشیقہ	۱۲۶	فیض حبیب	۲۶	غنیچہ توحید	۲۶
قصہ لکڑ ہارا		فیض دلہا ہاسیا	۱۲۶	غنیچہ راحت جدید	۲۶
یعنی شمس بادشاہ دجان سلیم	۱۲۶	فیض ڈے ڈوہڑے	۱۳۲	غنیچہ فیض رسانی	۹۱
قصہ لوکش	۱۲۶	فینس ربانی	۱۵۸	غنیچہ لمحہ ذوالفقار	۲۶
قصہ مصری	۱۲۶	فیض عرب	۲۶	غونہ کر بلائی (ڈوجھا حصہ)	۲۶
قصہ ملک محمود	۱۲۶	فیض عشق	۱۲۲	ف	
المعروف معرکہ جنے شاہوار	۱۲۶	فیض کبریا	۲۶	فانوس زہرہ	۸۰
قصہ ہرنی	۱۲۶	فیض محبت	۲۶	فراق عشق	۱۱۳
قصہ ہرنی بزبان ملتان	۱۲۶	فیض مدینہ	۲۶	فرائض	۳۸
قصہ ہرنی ملتان	۱۲۶	ق		فرحت العاشقین	۲۶
قصہ ہرنی		قرآن پاک دا پہلا پارہ	۳۵	فراق ختم المرسلین	
ردزہ رکھ امانہ حسین	۱۲۶	دا ترجمہ حاشیہ نال		فرحت المشتاقین	۲۶
قصہ ہرنی مجرہ رسول خدا	۱۲۶	قرآن پاک دے ترجمہ جوب	۳۵	ڈوجھا حصہ راحت العاشقین	
قصہ ہرنی سہ فقیر الہ	۱۲۶	پارے عم قیسا لون دا ترجمہ		فردکس کربلا	۸۰
قصیدہ غوثیہ شریف	۱۵۸	قرآن کریم پارہ نمبر ۳۶-۳۵		فرمان جلیلی اتباع اسماعیلی	۱۱۳
قصیدہ غوثیہ شریف مترجم محشی	۱۵۸	قرآن مجید (مکمل ترجمہ)		فریاد اہلبیت	۴۹

گلدستہ عشق	کلام پر بخش رپلا حصہ ۱۱۵	نہر الزمان و شہزادی حبیۃ ۱۵۵
مد مولود شریف ڈبو شریف ۲۶	کلام حسرت ۱۱۵	قوالی لاثانی ۱۲۲
گلدستہ عقیدت ۴۸	کلام خواجہ فرید ۸۱	تو این مر فیہ منظور بندہ محبتی ۹۴
گلدستہ ذوق ۸۱	کلام شوق ۱۵۵	قیدی سور ۱۲۴
گلدستہ فیض ۱۳۲	کلام عاشق ۱۰۳	قیمتی ہار
گلدستہ فیض رسانی ۴۸	کلام فرید ۲۶	کافی بہاول خاں ۱۱۳
گلدستہ کرامات ۹۲	کلام فیض ۸۱	کافی چنار ڈیوان ۱۱۳
گلدستہ کرامات دربارہ ۹۲	کلید الفلاح ۲۶	کاشف العجائب ۸۰
گلدستہ محبت	کمال محمدی ۲۶	کافیان ۱۱۲
نشان محبت ۴۸	کمال مصطفیٰ ۹۲	کافیان اردو ہندی ۱۱۳
گلدستہ محمد زوالفقار ۴۸	کمال مہروی	رپلا حصہ
گلدستہ محمدی ۴۸	کثر المبتدئین	کافیان اردو ہندی
گلدستہ مرثیہ ملتانی ۸۱	المدود آمد نامہ ۹۸	رڈوچھا حصہ ۱۱۳
گلدستہ مقبول	کومرہ کی تباہی	کافیان کمال خاں ۱۱۳
مدنو بہار غوثیہ ۴۸	عرفت قبر الہی ۱۲۲	کافیان یعنی دیوان
گلدستہ نجات حضور صلی اللہ علیہ وسلم ۶۲	گ	روضۃ العاشقین ۱۱۳
گلدستہ منشی ۸۱	گفتار ذوق	کامن شہزادہ ہاشم ۸۰
گلدستہ مولود شریف نمبر ۲۹	المعروف امر شوق ۹۱	کمال بادشاہ ۱۵۵
گلزارانہی پلا حصہ ۲۹	کل النور شوق کل شمع ۱۵۶	کامل پیر سچا ثبوت ۹۱
مدود بہ کاشن سر ۹۱	گلبدین بخش مد مولود شریف ۱۱۵	کافی گلزار ۴۶
گلزار اپنا ۸۱	گلدستہ امینی ۱۱۵	کانڈھے نئے کانڈھے ۹۵
گلزار سینہ ۱۳۲	گلدستہ پالتان حیدری ۱۳۲	کتاب عشق محمدی کلاں
شرر شہباز وین ۱۱	گلدستہ سبحان ۴۲	المدود بن فیض ہندی ۴۰
گلزار حیدری ۸۱	گلدستہ سر اسلی ۱۲۲	لریہ نامہ ۹۵
گلزار وادی ۸۲	گلدستہ عشق ۴۶	کنشہ اعجاز ۸۰
گلزار سخن ۱۱۵	گلدستہ عشق مولود شریف ۱۱۵	

ل

۳۸	لجام رنصر و بدعت	۱۱۵	گلشن محبت	۱۲۰	گلزار سکندر
۱۲۰	لذت العشق	۲۹	گلشن محمدی	۸۲	گلزار شاد
۹۵	لغات سرآیکی	۲۹	گلشن نعت بے نظیر	۱۲۰	گلزار شہدائی
۹۵	لغات و تشابہ	۸۲	گلشن یزدانی	۱۱۵	المعروف مجموعہ گدائی
۱۲۷	لکڑیاں یعنی شمس بادشاہ	۱۰۸	گلشن عرفانی	۸۲	گلزار غوثیہ
۱۲۷	لکار	۸۳	دیوان لاثانی	۸۲	گلزار کربلا
۱۲۰	لوری نامہ رسول کریم	۱۰۸	گنجیۃ الگوہر	۸۲	گلزار کربلا ر دو جہا حصہ
۱۲۷	لیسلی مجنون	۸۳	گنجیۃ شہنشاہ حسین	۱۱۵	گلزار کرم
۱۵۶	لیسلی مجنون	۸۳	یعنی خزینۃ الحساب	۲۸	معروف برفائے غم
۱۲۷	مجموعہ ڈوہڑے جات نوروز	۸۳	گنجیۃ صدیقی	۲۸	گلزار مدینہ
	(حصہ ڈو جہا)	۸۳	گنجیۃ صدیقی	۲۸	گلزار مدینہ جدید
		۸۳	(جلد ڈو جہا)	۲۹	المعروف مجموعہ خادم
		۸۳	گنجیۃ ماتم	۲۹	گلزار مدینہ جدید کلاں
		۸۳	گنجیۃ وظائف	۲۹	گلزار مدینہ کلاں
		۸۳	(حصہ ڈو جہا)	۲۹	پشہور مجموعہ خادم
		۸۳	گوہر الصدف	۲۹	گلزار مدینہ مجموعہ خادم
		۸۳	گوہر نوزان	۲۹	گلزار محمدی
		۶۲	گھڑولی لعل	۸۲	گلستان ذوق
		۶۲	گھڑولی لعل مولود شریف	۵۹-۱۰۶	گلستان عزیز
		۶۲	گھڑولی لعل معہ	۵۹-۱۰۶	گلستان کربلا
		۶۲	معہ مولود شریف جدید	۸۲	عرف شہنشاہ کربلا
		۶۲	گھڑولی لعل معہ	۸۲	گلستان نشی
		۶۲	مولود شریف معراج	۸۲	گلشن اسرار
		۶۲	مانڈریں بیت	۸۲	گلشن اسلام
		۶۲	بیت حضرت سلطان باہو	۸۲	مصائب محرم الحرام

مجموعہ مراد العاشقین جدیدہ ۵۱	مجموعہ کافیاں میان چندن	مجموعہ بنیظیر مع تقاریر ۱۲
فی نعت سید المرسلین ۵۱	ملتان المشہور بازار عشق ۱۱۶	مجموعہ جان نمد ۱۲۱
مجموعہ مرثیہ بحر عنبر ۸۴	مجموعہ کافیاں و ڈوہڑے	مجموعہ جان محمد گد آرز ۱۲۱
مجموعہ مرثیہ کمال حسان ۱۴	جات جدیدہ مع سوال	مجموعہ خادمی ۵۰
مجموعہ مرثیہ مولوی فیروز ۸۴	وجواب پسر و پدر ۱۱۶	مجموعہ دیوان احمدی
مجموعہ مسائل شرعی	مجموعہ گل دستہ قیصرہ ۵۰	معروف بہ انوار فریدی کلاں
بزبان ہندی ۳۹	سنائی ملتان	مجموعہ دیوان اکبری ۱۰۸
مجموعہ مناجات بدرگاہ	مجموعہ گل دستہ مناقب ۸۴	مجموعہ ڈوہڑے جات جدیدہ
قاضی الحاجات ۶۳	مجموعہ گل دستہ مولود شریف جدیدہ ۵۰	مسئلے بہ کیمیائے عشق ۱۳۲
مجموعہ موذت حقائق ۸۵	مجموعہ گل دستہ مولود شریف	مجموعہ رحیم یار ۱۲۱
مجموعہ مولود شریف ۵۱	جدیدہ ۵۰	مجموعہ سی عرقیہ ڈارچی
مجموعہ مولود شریف جدیدہ	مجموعہ گل دستہ مولود شریف	رہ لے نازاں
معجزہ جناب سول لیلہ ۵۱	مع قصہ ہرنی دکانی ریل والی ۵۰	مدح صاحب السیر ۱۲۱
مجموعہ مولود شریف جدیدہ	مجموعہ کھنڈار مناقب	مجموعہ سی عرقیہ کافیاں ۱۲۱
معجزہ ہرنی و وقفہ فقیر ۵۱	بمہ سلسلہ شریف کافیاں ۱۴	مجموعہ عابقری نامہ ۵۰
مجموعہ مولود شریف معینہ	مجموعہ محبت ۱۳۲	مجموعہ فراق عشق
باغ رحمت ۵۱	مجموعہ مخزون الاعجاز ۸۴	مجموعہ کافیاں
مجموعہ مولود شریف لاٹائی ۵۳	مجموعہ مدح حضرت غوث	المسنی بحسب فراق ۱۱۵
مجموعہ مولود شریف لاٹائی	مجموعہ گوہر لاٹائی	مجموعہ کافیاں جدیدہ ۱۱۶
المعانی سید المرسلین	مع معجزہ یہودی لاکھ	مجموعہ کافیاں و ڈوہڑے جات
مجموعہ مولود شریف	حضرت حکم الدین سبزان	مع سوال و جواب
مجموعہ مولود شریف	دشمس الدین شاہ بہادری ۴۲	پسر و پدر ۱۱۶
مجموعہ مولود شریف	مجموعہ حیات غوث لاکھ ۴۲	مجموعہ کافیاں مع غزلیات
مجموعہ مولود شریف	کلاں ۱۱۶	کلاں
مجموعہ مولود شریف	مجموعہ حیات غوث لاکھ ۴۲	مجموعہ کافیاں مع غزلیات

معدن عشق	۸۵	مرثیہ شبیر علیہ السلام	۵۲	مجموعہ مولوی نورا الدین
المعروف بہ کافیاں ۱۰۳	۸۵	مرثیہ وفات پیراجن	۵۲	مجموعہ ہندی رسول کریم
معراج الشہداء ۸۶	۱۷۶	مرزا صاحبان	۵۲	عابری نامہ فریاد نامہ
معراج نامہ ملتانی ۶۰-۶۱	۱۴۸	مرزا صاحبان بزبان	۵۲	مجموعہ لغت
معراج نامہ بطرز چھٹی ۶۰	ملتان	ملتان		مجموعہ نوحہ جات
معراج نامہ جدید ۶۰	۵۴	مرشد نامہ	۸۵	المعروف بہ ہار نامہ
معراج نامہ جدید	۵۴	مرغوب العاشقین		مجموعہ امیر حسین
معراج مانٹے سیاں	۵۴	فی لغت ختم المرسلین		وسی عرفی باکے
لولاک مانٹے ۶۰		مرگ ناگہانی نوحہ	۵۴	بخت کا چاند
مصوم قربانی ۱۴۸	۸۵	بہادو خانانی	۵۴	محبوب انثقیں
مکمل دیوان فرید ۱۰۳	۸۵	مسافر ان کہ بلا		محبوب العاشقین فی
مکمل مجموعہ مولود شریف ۵۴	۱۶	مُسرت عنم	۵۴	لغت سید المرسلین
مکمل مولود شریف ۵۴	۸۶	مشہد الشہداء	۵۳	محبوب ذوالجلال
ملتان زبان دا قاعدہ ۹۵	۸۶	مصباح المصائب	۵۳	محبوب سرکار
مناجات پنجاب	۸۶	مصباح نورانی	۸۵	مفضل حسین
فاطمۃ الزہرہ رضی اللہ عنہا	۸۶	مصری ہائی		مفضل حسین المعروف
مناجات بزبان ملتانی	۸۶	مصری خاں	۸۵	عنم کہ بلا
پنجاب فاطمۃ الزہرہ		مطلوب الذاکیرین	۹۲	محمدی انوار
مناجات بزبان ملتانی		حصہ ڈوجھا ناصر الذاکیرین	۵۳	محمدی چین
پنجاب فاطمۃ الزہرہ ۶۳	۸۶	مطلوب الذاکیرین	۹۲	مداح حضرت پیران پیر سنگھ
مناجات بزبان ملتانی	۸۶	مجموعہ مرثیہ جدیدہ	۸۵	مدینے دے مولیٰ
پنجاب فاطمۃ الزہرہ ۶۵		مطلوب شہزادہ	۱۱۶	مذہب عشق
مع زبیراں زبیراں ۶۳	۱۴۸	عرف جوش فحبت		مراد العاشقین فی لغت
مناجات بدرگاہ		معجزہ حضرت امام جعفر	۵۳	ختم المرسلین
جناب امیر عرب شاہ بخت ۶۳	۹۲-۸۶	صادق	۵۳	مراد المشتاقین جدیدہ

تصیحت نامہ	۳۹	میت نامہ کلاں	۳۹	منجات پیر سیرانی
۱۳۹ چڑیاں و پتہ	۸۷	میدان غنم	۶۴	بمعد تصیحت نامہ
۸۸ نظام فوق	۱۰۵	میںارہ نورہ ۱۰۵ میزان غنم	۴۲	منجات مخدوم رشید حقانی
۱۵۸ نظم الوداع	۱۱۶	ن	۱۱۶	منجات و نجات حضرت
۵۵ نعت رسول	۱۵۶	نازگل	۲۳	لی بی فاطمۃ الزہرہ
۵۵ نعت عزیزہ	۹۲	نازد	۹۲	موجید مبارک
۱۵۱ نغمہ صحرا	۱۲۸	نام اللہ دے کوک	۹۲	مناقب اشجین
۳۹ نماز مترجم	۵۵	میدی شہر حسن حسین	۹۲	مناقب حضرت عشر
۱۲۱ نجاتی جندری	۳۹	دی مانی	۱۲۸	مندی مس بدرودالی
نواں قصداؤں ڈیرہ شریاں	۵۵	نجات لعاشقین	۱۶	منہج اشہد
۱۳۸ داکٹر	۳۹	نجات المؤمنین	۱۲	موت دارقص
نواں قصہ بحر المرام	۸۷	نجات المؤمنین مو	۸۷	موج غم واقعات چہلم
۱۱ ٹولے فیض	۳۹	رہ سایہ اہل ودایرہ	۱۲۱	سوجی را پیہ
۱۱۶ نوبہار عشق	۸۷	منقاس	۵۴	مولود اعظم
المعروف مساتہ جوگی	۸۷	بخم الہدا	۵۴	مولود اعظم "مجموعہ"
نوبہار غوثیہ	۸۷	بخم الہدا حصہ پہا	۵۵	مولود اعظم معہ معراج نامہ
نوبہار غوثیہ	۵۵	شکستان قواعد	۵۵	مولود شریف
معہ مال نواب بہاولخان	۸۷	نذرانہ حسین علیہ السلام	۸۷	مولود شریف بزبان ملتان
نوبہار مدینہ	۵۵-۸۷	نذرانہ عقیدت	۵۵-۸۷	بمعد مناجات مخدوم رشید حقانی
نوبہاول خان	۸۸	نسیر کوثر	۵۵	مولود نبی المختار
نوح جات تسلیم	۸۸	نشر عنہ	۸۷	مہتاب غنم
نوح جات حسرت	۹۶	نصاب فردوسی	۸۷	مہتاب مدینہ
نوح جات سینہ زانی	۹۶	نصاب فردوسی معرب	۱۵۸	مہتاب مضمون
نامہ شہزادگان لربلا	۳۹	نصیحت نامہ معدوف جیٹرا	۳۹	مئے کلفام
نوبہار عشق				میت نامہ

۱۰۶-۵۶	نورِ ہلالم	۵	ہیرا پنجا
۱۰۸-۱۰۵	نورِ جمال	۸۸	عرفت ہیر سیال ۱۳۱
۵۶	نور کی شمع	۵۶	ہیر میرٹھ شاہ مکمل ۱۳۱
۵۷	نور نامہ	۱۲۹	ہیر میرٹھ شاہ مکمل
۵۸	نور نامہ بزبان ملتانی	۵۸	مع غزلیات فراقیہ ۱۳۱
	نور نامہ ملتانی		ہری کے منوہر کچول ۱۳۸
۵۹	معہ آہین	۵۹	وفات نامہ بی بی سین
۵۹	نور نادان	۵۹	وفات نامہ معہ مناقب ۱۹
۱۲۸	نور نہہ سس	۸۹	وفات نامہ معہ مناقب
۱۲۸	نور نہہ سس	۱۲۳-۱۱۷	عزت الاعظم ۸۹
۱۲۸	جدیدہ قصہ	۵	دہندے نیر ۱۲۳-۱۱۷
۱۲۹	نور نہہ سس		ہاں دے سیرے ۱۲۳-۱۱۷
	معہ اجکل دے حال ۱۳۹		ہاشمی دربار عرفت جذبات
۸۸	نہر المصاب	۸۹	بہار ۱۹
	نئے نئے مولود شریف	۳۹	ہدایت الاسلام
۵۶	ڈو ڈوہ جات و ڈوہولہ	۱۲۸	ہدایت نامہ
	نیو ڈوہڑہ جات		پڑیہ و میرداد معانی
	حسینی کلاں		کے درمیان گدیاں دی ٹکڑا ۱۲۸
	نینگر و نینگور معہ بارہ ماہ	۱۲۹	ہک شہید
۱۲۹	نمونہ ڈوہولہ	۱۵۰	ہنخول تے سیرے
	مولوی نور الدین	۱۲۳-۱۰۶	ہنخول دے ہار
۱۲۹	نینگر و نینگور "چھکڑہ"	۱۳۰-۱۲۸	ہیرا پنجا
	نینگر و نینگور جدید		ہیرا پنجا جدید
۱۳۹	معہ چھکڑا پسرو پیر	۱۳۱	بطرز سیفل
		۱۳۱	ہیرا پنجا "قصہ"

سید محمد عبید الرحمن بہاولپوری

9124

ناشر: سر سید محمد عبید الرحمن
مجلد: 1
نمبر: 1

تحقیق و تالیف: سر سید محمد عبید الرحمن
ادارہ: سر سید محمد عبید الرحمن
ثقافت بہاولپور